biblioteca de buzunar
lisl biblioteca de
buzunar

GIUSEPPE
BONAVIRI

RÂUL **DE** PIATRĂ

EDITURA ÜÜSÜALLFA

roman

Râul de piatră

J/D SALEf

în memoria surorii mele Maria, moartă în iulie 1996, împărtăşind, din cauza unei comoţii, soarta tatălui nostru. (Nu vom putea, Maria, să deschidem porţile negre ale noii tale împărăţii, fie însă ca râsul tău cristalin să răsune ca un clinchet printre stele şi în inima fiicelor tale, şi în neamul lor ce va veni.)

CAPITOLUL I

Părea ca o ploaie de pietricele gălbui ce cădea peste noi de sus, din înălţime, în timp ce Risichino, Pelonero şi Turi Guastedda se căţărau printre arbuştii rari, urmărind şopârla.

«încet, încet» strigă Stelladoro, cu capul întins înainte, lângă mine şi Ciuriddu Simili. «îi văd coada de aici. Nu vedeţi tufişul ăla de mure? înconjuraţi-o ca s-o prindem.»

Sudoarea ne ieşea prin toţi porii. Risichino ne chema cu o voce ritmată ce se sfărâma în sunete neprecizate, în timp ce, de jos, Pelonero ne zicea:

«Uite şerpoaica. N-o prind cu spic de secară. Laţul nu strânge bine. Vreţi să-i sfărâm capul cu o piatră?»

«Nu» ziseră Ciuriddu Simili şi Turi Guastedda, gâlgâind cuvintele, aplecaţi peste un arbust pe care noi îl vedeam ca pe-o mulţime de franjuri destrămaţi. «Cu ce ne mai jucăm atunci?»

Pelonero nu ascultă pe nimeni, se întunecă la faţă, şi, ţinându-se de un bolovan înţepenit în perete, bombardă cu pumnul strâns şopârla cu o piatră, ce-i alunecă din mână şi aproape că ne căzu în cap.

«Băi, boule!» înjură Stelladoro.

Eu strigai supărat:

«Vrei să ne spargi capul? N-ai ochi să vezi?»

Turi Guastedda era cel mai sus, i se vedea fundul pantalonilor cusut în mai multe locuri, în vreme ce urca cu grijă, crăcănându-se în patru labe.

«Bă, un' te duci?» îi zisei, repetând ca să mă audă.

«Nu vezi că şerpoaica a intrat în gaura aia? Hai să aprindem focul cu paie, că o să scuipe fumul şi o să iasă.»

între timp, eu şi cu Stelladoro ne uitam spre punctul în care şerpoaica dispăruse, şi eram siguri că ar fi ieşit şi ar fi putut chiar şi să cadă, dacă-i trăgeam cu pietre, jos pe pământul uscat ce ne împungea fluierele picioarelor.

Ne atrase atenţia un «ooh» prelungit, şi la început nu înţeleserăm dacă era scâncetul vreunui animal ori careva din gaşca noastră ne chema.

Pelonero se uită în sus şi-l întrebă , cu monosilabe dezordonate, ce se întâmplase pe Turi Guastedda devenit ca un cocoloş incandescent de căldură în vârful dealului.

«Uită-te unde-a ajuns» îmi zise Stelladoro arătându-mi-l.

Risichino, ţâşnind spre coama dealului, îl întrebă ceva pe Turi, care ne făcea semne să tăcem şi cu sunete răguşite şi prelungi ne zicea să ne luăm după el. Stelladoro mă sfătui să nu-l ascult pe nebunul ăla, mai bine să rămânem jos în groapă. Când auzii aşa, făcui spume la gură.

«Eu mă duc acolo.» zisei.

începui să urc, şi pământul sub picioare se fărâmiţa în bulgări mici, pietricele şi pulbere de un gri-orbitor.

Risichino era deja acolo sus, îl vedeam ca prin ceaţă cum gesticula şi el tare şi Ură să facă zgomot.

îl ajunserăm pe Pelonero care se învârtea pe lângă gaură, răscolind pământul cu un băţ şi încercând să dea de şopârlă.

«Şi voi îi credeţi pe ăia doi cretini?» ne zise îndată ce ajunserăm lângă el. «Or fi văzut vreun vultur zburând deasupra Calvarului. Da' dacă reusesc să prind şerpoaica de coadă, vă jur că o fac bucăţele.»

«Te salut» îi spusei. «Şerpoaica n-o s-o poţi prinde niciodată.»

Pentru noi, urcuşul era tot mai greu căci peretele era aproape orizontal şi plin de pietre ascuţite de ne dureau mâinile, în timp ce pământul se surpa împrăştiind ţărâna peste capul lui Pelonero, în fosa de dedesubt.

«Nemernicilor»strigă Pelonero. «Aşteptaţi-mă să vin şi eu.»

După puţină vreme ajunserăm, gâfâind cu gura căscată, acolo sus şi-l auzirăm pe Turi că zicea:

«Aplecaţi-vă ! Vreţi să ne vadă?»

Ne ghemuirăm printre tufele de pelin împreună cu ceilalţi.

«Ce-i?» întrebai.

«Nu vezi pe toată coasta Calvarului marea aia de corturi?» îmi şuiera la ureche Risichino. «Eşti orb?»

«Maică Precistă! Mi se păruse umbra de la măslini. Chiar mă gândisem, aşa-i de-ntunecată umbra?»

Turi preciza că era o tabără de soldaţi, că după părerea lui se întindea până înspre strădoiul de la

Quattrocanali, dar Stelladoro îl întrerupse, întrebându-1:

«Şi ce fac aici? Or fi ajuns azi noapte?»

«Ah, ce bou» îi zise Turi. «Ai uitat că-i război?»

Tăcurăm.Tâmplele ne zvâcneau. Pelonero, negru de praf, se lungise cu burta-n jos, lângă Risichino. Eu deschideam si închideam ochii şi, tot neîncrezător, ţintuiam mai bine cu privirea spectacolul acela neaşteptat.

Erau chiar corturi, în şiruri, nemişcate de-a lungul povârnişului, şi se terminau într-un vârf ascuţit. Turi continua să se uite cu ochii ficşi, îi trecea ceva prin minte.

«Şi-acuma ce facem?» îndrăzni să zică Ciuriddu Simili. Turi se uită urât la Ciuriddu.

«Ce mai acuma şi acuma!» zise. «Sunt nişte soldaţi înspre puţul lui don Givanni Casaccio. Poate patru sau cinci.»

«Aşa-i» răspunse prompt Pelonero. «Au puştile-n spate»

«Ce puşti» zisei. «N-au nimic în spate. Te înşeală uniforma.»

Risichino interveni şi el, zicând că se duceau să ia apă de la puţ şi ne sfătui să ne mutăm spre grota lui Mannapane, pe furiş însă, ca să nu ne vadă.

Şi aşa, ieşirăm unul după altul dintre tufe şi ne aplecarăm, târându-ne pe terenul uscat care ne ardea burţile. Din fericire, găsirăm o cărare printr-un crâng de smochini şi ajunserăm pe terasa stâncoasă, tocmai când dinspre sat se auzea miezul zilei cu bătăi stinse.

«Aveam dreptate» zise Pelonero. «Au ceva în spate, gamele. Din locul ăsta se vede toată valea.»

în jurul nostru era o barieră de ruguri de mure şi dincolo de ea vedeam măslinii din vale cu frunzele abia tremurânde, în vântul slab ce începuse să adie.

«E foc în rariştea aia» zisei.
Tovarăşii mei urmăriră degetul întins, uitându-se în direcţia arătată de mine.
«Ce crătiţoi!» făcu Turi. «De-aia le trebuie aşa un foc. Altfel cum ar umple atâtea burţi?»
Soldaţii se îndreptau în grupuri spre focul ce ardea ca un mic cuptor, împrejur şi pământul era roşiatic.
«Merg să mănânce» observă Ciuriddu. «Credeţi că ne aduc războiul ăia?»
Nu-i răspunse nimeni. Priveam în continuare spre vale, care era de-acum toată o văpaie, şi vedeam cum veneau alţi soldaţi cu găleţi pline cu apă. Auzeam zumzăitul lor, dar erau la mare distanţă şi vocile nu erau limpezi, ca şi cum ar fi fost sufocate în pâlnii.
«De ce nu vorbesc mai tare?» se enervă Stelladoro.
De-acum în fosa aceea dogoritoare era un du-te vino de soldaţi cu mânecile suflecate şi băştile sub epoleţi. Se învârteau pe după cratiţa aceea mare şi în şiruri se-ndepărtau printre măslini într-un clinchet asurzitor de gamele. Câţiva dintre ei veniseră cu siguranţă sub stânca noastră să-şi consume raţia la loc umbros.
«Ce răcoare!» auzirăm.
Şi apoi un pocnet de măsele însoţit de râgâieli.
Unul zise:
«Iar zeamă lungă. Carnea nu-i fiartă bine.»
Noi ascultam, iar Turi Guastedda chiar îşi arcuia urechile cu mâinile ca s-audă mai bine. însă tot nu-i vedeam pe soldaţi. Ciuriddu Simili se apleca în afară şi eu îi zisei: «Vrei să-ţi spargi capul în prăpastie?»
în vale, mulţi se întindeau pe sub copacii rari, desfăcându-şi centurile, câte unuia chiar i se vedea burta albă.

Umbra părea să fi fost înghiţită de pământul acoperit de ierburi uscate, prin unele locuri negru şi ars, cu măslinii săgetaţi de razele fierbinţi ale soarelui.

După câtva timp, nu-i mai auzirăm pe soldaţii noştri.

«Au adormit la răcoare.» zisei.

«S-or fi dus în corturi.» replică Turi. -

Panta Calvarului părea un furnicar de soldaţi în uniforme de culoarea paiului, în timp ce focul se stinsese în rarişte unde numai câţiva tăciuni roşii mocneau încet.

«De ce nu sună trompeta?» întrebă Stelladoro.

«Bă, dobitocule» îl certă Turi. «Şi dacă înspre valea Fiumefreddo ar fi inamicii?»

«Şi cu asta?» exclamă Risichino, cu ochii piezişi, «îi aud şi se luptă. Păi ce război e atuncea? Ca să ne jucăm de-a ascunselea?»

Luat pe neaşteptate, Turi nu ştiu ce să-i răspundă şi se îndreptă către noi ca să vadă ce credeam despre asta.

«Nu mă interesează» răspunsei. «Am venit aicea sus să ne jucăm. Hai să aşteptăm şi-o să vedem ce se întâmplă.»

Pelonero se chibzui altfel, lui nu-i mai păsa de soarta soldaţilor, îi era foame şi vroia să-şi umple burta. Zise:

«Cine vrea să vină cu mine? Hai să furăm nişte smochine. Nu-i picior de săteni pe-aici. Suntem noi stăpânii. Cine-i prostul ăla care nu vrea să se-nfrupte?»

Stelladoro se luă după el. Pitiş-pitiş îşi făcură drum prin vălmaşagul de tufe de mure şi de scaieţi, îndreptându-se spre smochinii lui don Giovanni Casaccio.

«Dacă nu vă găsim, la întoacere mâncăm tot» zise Pelonero înainte să dispară cu spatele aplecat.

Eram prea ocupaţi cu soldaţii aceia descoperiţi printre stâncile Calvarului, ca să-i răspundem lui Pelonero, dimpotrivă Ciuriddu întrebă:

«Or fi ştiind în sat că au sosit soldaţii?»

«Da' secretarul fascist ce păzeşte» îi răspunse pe neaşteptate Turi Guastedda.

între timp mulţi soldaţi se întindeau sub măslini, tocmai sub frunzişul umbros, în vreme ce alţii dispăreau în corturi. Eu întrebai dacă dedesubt de noi mai erau cei doi sau trei militari, şi Risichino drept răspuns apucă nişte pietre şi le aruncă încet în vălmăşagul de ruguri. Clof, clof, clof.

«Ce faci?» şi Turi îl luase de braţ pe Risichino. «Eşti nebun? Ăştia ne împuşcă!»

Spre norocul nostru nu auzirăm nimic altceva decât o linişte ce părea şi mai tristă ritmată la unison doar de cântecul greierilor.

«Jocul ăsta mă plictiseşte» zise Ciuriddu.

«Ca de obicei, tu eşti un mizerabil zdrenţuit. Nu degeaba mă-ta cumpără şi vinde zdrenţe.» îi răspunsei.

Dar de fapt şi eu mă plictiseam să privesc ca un prost marea aceea de corturi şi tăciunii roşii ce mureau în vatră. Numai Turi fixa cu stăruinţă ceva nou jos în vale sau poate că nu se resemna ca totul să se sfârşească aşa.

Ne atrase atenţia un ţipăt ascuţit ce se repetă de două ori şi deveni , după o pauză, un fluierat mlădios.

«Cine-o mai fi?» făcu Ciuriddu, ascunzându-se în tufe.

Fluieratul se auzea întrerupt de un fâsâit precaut.

«Cine poate fi?» mă gândii «doar Pelonero». într-adevăr sosi dintr-o dată, împreună cu Stelladoro, cocoşat ca un butoi. Se descheiară la cămăşi şi la pantaloni şi parcă se căcau smochine din toate părţile.

Ne aruncarăm pe grămada ce se lăţea pe ţărână mânjind-o cu suc mielos.

«Sunt smochine Palermo» exclamă Risichino. «Ce bune. Fiţi atenţi la laptele ce iese din picioruş că face să se umfle mâinile.»

«I-auziţi ce mare cunoscător!» zise Turi Guastedda, ce între timp aşeza în ordine smochinele pe o lespede.

Eu şi Risichino, cu buzele ţuguiate, suflam jur împrejurul lespezii peste şirurile de furnici ce, ca-ntr-un dans neaşteptat, se pierdeau în punctuleţe negre printre tufe.

«Bine» ne zise Pelonero, «altfel am fi mâncat smochine cu furnici. Acuma să ne punem în jurul lespezii, ca şi când am sta la masă.»

Ideea ne plăcu. Ne aşezarăm cu picioarele încrucişate; masă mai bună n-am fi putut găsi. La început mâneam smochinele cu coajă, atât ne era de foame. Apoi le descojeam, sugeam miezul ca mierea chihlimbărie şi aruncam cojile printre scaieţi.

«Sunt foarte dulci» zicea Risichino.

«Hiiih» râse Pelonero. «Ştiu eu ce ştiu. în pom le alegeam una câte una». «Ţine» îi ziceam lui Stelladoro ce întindea poalele cămăşii. «Ţine, nătăfleaţă!».

Ne simţeam sătui, Turi îşi bătu burta ce răsuna. Pelonero râgâi de mai multe ori şi, împrăştiind în jur o răsuflare dulceagă, ne privi cu ochii extaziaţi, exclamând:

«Oh, raiul burţii mele!»

Drept răspuns, Risichino se beşi: «Pârţ, pârţ».

«împuşcă-le mai tare» zisei. «Degeaba suntem în război? Aşa fug şi soldaţii.»

Râserăm; cel mai tare râdea Turi, ţinându-se cu mâinile de burtă să nu pleznească şi cu gura căscată, toată încleiată încă de la smochine.

Ciuriddu îşi răvăşea părul cu degetele şi ne privea printre gene, lingându-şi colţurile gurii.

«Ce bună-ar fi un pic de răcoare» se plânse. «Să bagi picioarele în apă. Hai, vreţi să mergem la Fiumecaldo?»

«Eşti nebun!» strigarăm. «O oră de drum pe căldura asta!»

Ne lungirăm pe lespedea aceea stâncoasă. Pelonero şi Turi strânseseră nişte ierburi uscate ca să-şi facă pernă, dar n-aveau chef să vorbească. Din fericire, soarele se rotea pe cer şi dinspre tufele de mure ne venea cât de cât o dungă de umbră. Mă culcasem cu burta-n sus, cu mâinile sub cap, şi mă uitam absent la cerul ce se ridica deasupra mea în mase incandescente de aer. Doi şoimi planau în cercuri şi apoi se opreau cu aripile deschise.

Turi dormea deja lângă mine, sforăind şi tresărind uneori prin somn. Risichino îi ţinea companie, suflând şi el, cu braţele încrucişate peste faţă, ca într-o trompetă zgârietoare. Pelonero îmi dădu un picior în fund ca să-mi atragă atenţia şi-mi şopti:

«îi facem o glumă?»

«Ce?»

«îi lipim cojile de smochine pe frunte şi pe nas?»

Nu-i răspunsei, eram tot o moleşeală, şi totul se sfârşi. Adormiră şi Stelladoro şi Ciuriddu, unul lângă altul, sub zborul şoimilor.

«Ăştia or să doarmă pân' deseară» observă Pelonero. «Stelladoro se beşeşte şi-n somn. Furnicile o să-i mănânce de vii. Ce mai stau pe-aici. Te salut.»

Şi se ridică.

«Un' te duci?»

«Merg să-o caut pe şarlatana aia de şerpoaică. Crezi c-am uitat de ea? Vrei să vii?»

încercai să mă ridic, apoi zisei:

«Nu mă ţin picioarele.»
«Porcule, dormi.» strigă Pelonero, alergând spre râpă.

Nu ştiu cât dormii. Mă treziră Turi şi Risichino, fluierându-mi întâi într-o ureche şi apoi în cealaltă.

«Oh, vântul» exclamai, nedându-mi seama nici cât era ceasul nici unde mă aflam.

Lipsea doar Pelonero. Ceilalţi erau aşezaţi de-a lungul tufelor, chirciţi ca să vadă. Mă ridicai, căscând cât mă ţinea gura şi mă dusei lângă ei, în genunchi. Văzui soldaţii, în formaţie pe Calvar, cu puştile-n spate; câte unul cânta.

«Hei, hei!» zise Ciuriddu care stătea la pândă. «Cine vine pe cărăruie?»

Ne ţinurăm şi respiraţia, să vedem mai bine. Un catâr şi doi măgari cu spinările sclipitoare, şchiopătau pe urcuş, pufăind ca nişte hornuri, în timp ce doi soldaţi le ieşeau în întâmpinare.

«Soldaţi?» zise Turi. «Sunteţi orbi? 'S doi gradaţi. Nu vedeţi şi oamenii călare pe măgari?»

Aşa era, al naibii. Gradaţii îl salutară pe omul ce călărea catârul; era salutul roman. împreună se îndreptară spre intrarea în tabără. Apoi legară animalele de un balot de nopal, unul după altul; catârul tropăi un pic, poate că-l deranja soarele.

«Cine-or fi? Vin din sat?» întrebai.

«Unu-i îmbrăcat de doliu.» preciză Ciuriddu care avea ochi de vulpe.

«Ce-ai zis?» făcu Turi şi-l prinse de gât.

«I-mbrăcat de doliu» murmură Ciuriddu.

«Ce doliu şi doliu, are cămaşa neagră. E învăţătorul Piripo, secretarul fascist. Nu-i vedeţi picioarele lungi?»

Măgarii răgiră spărgând aerul. Nişte soldaţi le dădură câteva cu biciul peste urechi.

«Oh, ce nemernici» exclamă Stşladoro «nu pot nici să ragă?»
Se ridică un sunet de trâmbiţă care ajunse la noi în ecouri mărunte. Văzurăm o trupă de soldaţi aşezându-se în jurul unui cort, din care ieşi un gradat.
«Cine e?»
«E comandantul, nu vedeţi?» zise Turi.
Se apropie de învăţătorul Piripo, salutându-l.
Secretarul răspunse ridicând braţul, în timp ce alţi ofiţeri veneau lângă ei.
«Unde merg?» întrebai.
«O să vedem» îmi răspunse Turi.
Grupul trecuse prin rariştea unde se pregătise de mâncare. Probabil schimbau câte-o vorbă, cel puţin aşa se înţelegea din gesturile lor.
«Vin sub stânca noastră» zisei.
«Aşa-i» îmi răpunseră.
O apucară pe-o cărare ce se contura gri printre ierburile uscate şi înalte şi băgai de seamă că umbrele cădeau la dreapta lor. Nu-i vedeam printre măslini. În tabără, soldaţii rămăseseră în formaţie, ca şi când ar fi aşteptat ordine. Auzirăm nişte voci ce se apropiau.
«S-au oprit aici jos» preciză Risichino.
într-adevăr, vocile pluteau în aer cu aceeaşi ascuţime, dar la noi ajungea o bolboroseală beşinoasă.
«Suntem terminaţi» zise Guastedda.
«De ce?» întreba Stelladoro.
Turi spuse că s-auzi şi să nu vezi era mai rău decât să mori, joc mai urât nu se putea, şi trebuia să găsim o cale de ieşire.

«Da' ce ne pasă nouă?» îl întrerupse Ciuriddu.

Turi nu-i răspunse, ridică numai din umeri şi, târâindu-se pe sub tufe, se aplecă în afară peste marginea râpei, spre marea noastră spaimă.

«Am găsit» zise.

Se lipi de pământ, se făcu subţire ca o lamă şi, întorcându-se cu capul spre noi, se legănă încoace şi-ncolo, dispărând absorbit în golul de dedesupt.

«Sfânta Agripina» făcurăm. «S-a zdrobit tot.»

Alergarăm spre marginea stâncii, dar Turi era acolo spre mirarea noastră şi cobora printre bolovanii de care se agăţa cu mâinile. Era un fel de potecă plină de scaieţi spinoşi. Risichino îşi dădu cu pumnii-n cap şi se luă după Turi.

«Şi jos ce-i?» întrebai.

Auzii: «E o grotă, ca un balcon.»

Era o grotă presărată cu pulbere foarte fină, ca mătasea, în care ne rămâneau urmele picioarelor. Se ajungea dintr-o dată la grotă, chiar după ce se sfârşea cărarea.

De acolo se vedea rariştea, înconjurată de măslini.

«Uite-i» zise Turi, arătându-l pe invăţătorul Piripo, cu comandantul şi alţi trei ofiţeri.

Şedeau pe patru scaune. Un soldat aşeza pe o măsuţă nişte pahare şi o sticlă.

Stăteam ca la teatru în balconul ala. Comandantul tocmai zicea că l-a convocat pe secretarul fascist pentru comunicări urgente, când auzirăm pe cineva care ne striga cu o voce cântată.

«E blestematul ăla de Pelonero» zisei. «Cum facem să-i spunem că suntem aici fără să ne-audă soldaţii?»

Risichino se urcă înapoi pe stâncă, ca un dihor, şi în scurt timp îl văzurăm că se-ntorcea cu Pelonero, care se plângea şi ţipa.

«Porcilor» zicea. «Unde v-aţi ascuns? Nu vedeţi c-am prins şerpoaica?»

Şi ne arătă o şopârlă care se-ndoia şi se zbătea, agăţată de spicul de secară. Turi se ridică şi-i dădu un pumn ce spre norocul lui nu-l nimeri.

«Nu vezi acolo jos» şopti holbându-şi ochii. «Vrei să ne tragă o-mpuşcătură?»

Pelonero era gata să se-arunce pe Turi, îndrăcit cum era, şi să se rostogolească în gol, dacă nu s-ar fi oprit, năucit la vederea învăţătorului Piripo şi a ofiţerilor care beau.

«O, Cristoase!» exclamă. «Cum aţi găsit locul ăsta?»

Ne aşezarăm cu burta-n jos, suspendaţi pe nisip, şi auzirăm din nou nişte voci limpezi ce veneau dinspre vale.

«Am putea face şi o acţiune de forţă.» zicea comandantul, care-şi dăduse jos chipiul şi-şi făcea vânt. Dar vrem sprijinul populaţiei. Şi numai dumneavoastră ne puteţi da o mână de ajutor. Avem nevoie de pâine, fructe, vin, pui şi ceva femei. Nu ştiu dacă vom putea apăra satul. Se zice că englezii au debarcat în Sicilia acum câteva zile. Doliu naţional! Astăzi e unsprezece iulie omienouăsutepatruzecişitrei. Dacă organizăm o linie de apărare în munţii ăştia şi în sat, în Mineo, am putea să respingem inamicul înapoi în mare. Ducele vrea aşa.»

învăţătorul Piripo era dus pe gânduri, parc-ar fi fost deochiat, şi nu scotea o vorbă. De-abia gustase din vin, dar paharul îi rămăsese în aer, înroşindu-i degetele. Avea moţul de păr alb răvăşit şi cămaşa neagră descheiată pân' la coşul pieptului. Bracilittone, bărbierul, şi Costa, ajutorul lui, îl priveau cu ochii stinşi. Eu îmi adusei aminte că-n ziua aceea împlineam treisprezece ani.

«Astăzi fac treisprezece ani» îmi veni să spun. Şi imediat după aceea îmi păru rău. Risichino îmi răspunse:

«Şi ce-mi pasă mie?»

învăţătorul Piripo pusese paharul pe masă şi zisese:

«Şi aliaţii noştri nemţi?»

«Deocamdată ne interesează demnitatea noastră de italieni» reluă comandantul care pentru o clipă nu-şi mai făcu vânt. «Vreţi să intru-n sat cu soldaţii? Pot să ajung la hotărâri drastice dacă nu-mi daţi ce vreau. Ştiţi ce-nseamnă să nu ai provizii? Aţi făcut armata? înseamnă dezertări, fugă, jaf, armata transformată în hoarde de barbari.»

«Secretarul v-a-ntrebat despre aliaţii noştri» se băgă Costa, încheindu-şi la gât cămaşa neagră.

«Da' trăiţi pe lună?» replică comandantul, mişcând din evantai. «Nu ştiţi că ne-au trădat pe frontul rusesc? Şi se gândesc numai la pielea lor? Aşa vor face şi aici. Eu aşa cred, clar şi răspicat.»

«Pâine, vin, ulei, carne.» zise şoptit sercretarul, trecându-şi o mână prin părul rar.

«Şi ceva femei.»

«Ceva femei?»

«Exact.»

«Spuneţi-mi, cum pot eu să obţin toate astea din sat?»

Comandantul se ridică, aruncă pe jos chipiul şi bătu cu scaunul de pământ.

«Cristoase! Cristoase! Cristoase!» «Sunteţi ori nu sunteţi fascist? Cine v-a făcut secretar?»

«Dac-aş putea face o adunare, să vorbesc cu lumea, înconjurat de tinerii fascişti, aş putea obţine totul. Dar aşa, cum să fac?»

«Dumneavoastră nu vorbiţi ca un fascist.»

«Ştiţi că mi-au rămas fideli vreo douăzeci de oameni, nu mai mult, şi să porţi cămaşa neagră e un act de eroism, mai ales acum, că americanii au debarcat în Sicilia?»

Noi stăteam tot pe burtă, ba chiar Pelonero ca să nu se ridice se pişase pe de lături.

Risichino îndrăzni să zică:

«Vreţi să-i tragem o piatră-n cap dobitocului ăluia de comandant?» Nimeni nu-i răspunse; cine ştie de ce, eu continuam să mă gândesc că-n ziua aia împlineam treisprezece ani.

Jos, doi soldaţi turnau de băut din vinul ce rămăsese, auzeam până sus cum gâlgâia, însă nimeni nu bea. Se-nfuriaseră, plutea o linişte gravă, comandantul mergea în sus şi-n jos în aceeaşi direcţie neschimbată.

Bracilittone, strâmbându-se ca o maimuţă, se ridicase, ca şi când ar fi aşteptat un ordin.

«Deh» zise comandantul, «la necaz sunt eu, la necaz sunteţi voi. Dacă nu ne-nţelegem între noi, cine să ne-nţeleagă?» Auzind aşa, secretarului şi acoliţilor săi le veni sângele în obraz şi încercau să surâdă pe jumătate.

«Pregătiţi-ne ce puteţi, până deseară.» zise comandantul. «Or să vină nişte soldaţi de-ai mei să ridice totul. Ne trebuie şi nişte catâri. Noi avem doar nişte camioane stricate, şi dacă retragerea se face prin munţi, nu putem să le folosim.»

«Până deseară?» întrebă secretarul fascist, pierzandu-şi aerul trufaş, în timp ce obrazul i se micea parcă. «Să zicem mâine la amiază.»

«Credeţi că istoria are picioarele de plumb? Până mâine ar putea fi nevoie de noi în valea Cataniei. Ăsta-i parcursul meu. Poate că trebuie să opunem rezistenţă către Messina sau în Calabria.»

«în Calabria?» întrebă Piripo cu faţa tot mai mică.
«Zic şi eu aşa.» tună comandantul. «Vreţi să facem rezistenţă la voi în sat? Vreţi aici avioane şi bombe? N-aţi auzit de bombardamentele groaznice din Catania şi din Palermo?»

Piripo parca nu mai avea chef să vorbească, deseară ori mâine pentru el părea a fi totuna; probabil îi era cald, căci se descheiase la încă un nasture, aplecându-şi capul ca o cucuvea.

«Şi deci...?» întrebă un ofiţer blonduţ.

Comandantul dădu din cap, ca şi cum ar fi zis: «Deci?»

Secretarul făcu un gest larg, ce putea să însemne totul sau nimic. Costa i se alătură şi-i văzurăm faţa josnică şi albă, în timp ce Bracilittone devenise ca o sperietoare, nemişcat de parcă n-avea nici un gând.

«Veniţi deseară.» răspunse Piripo, ridicându-se. «Târziu, foarte târziu.»

«Mai ales catârii. E bună şi carnea» decretă comandantul, scuipându-se pe barbă.

«Carnea de catâri?» îmi suflă-ntr-o ureche Risichino.

Turi îmi zise că la Catania mâncau carnea de catâri şi că era bună şi la mare căutare. Ne lua drept tâmpiţi, fiindcă nu ştiam de asta.

«Curaj» îi făcu comandantul lui Piripo, strângându-i mâna şi imediat după aceea înălţand braţul în salutul roman.

«Veţi avea ce ne-aţi cerut. Şi-o să câştigăm războiul. Suntem tari şi curajoşi. Ducele e cu noi.»

Părăsiră locul acela, îndreptându-se către corturi, unde soldaţii aşteptau în poziţie de drepţi, cu jumătate din faţă acoperită de puştile ridicate. Costa şi Bracilittone salutau cu salutul fascist, dar în silă, ridicând braţele pe jumătate şi lăsându-le să cadă moi

în jos. Piripo îşi rotea capul în cercuri largi de sus în jos, chiar şi când fu călare pe catâr şi abia se mai vedea printre spiralele de praf orbitor ce se ridicau pe panta Calvarului.

«încă mai salută» comentă Ciuriddu.

«Cum de reuşeşti să-l mai vezi prin praful ăla?» zisei. După ce plecară fasciştii, eram dezorientaţi; nu ştiam ce joc să ne jucăm drept care Stelladoro propuse să mergem să-l căutăm pe Giovanni Roccuzzo şi gaşca lui.

«Pentr-un dobitoc ca tine prostu' ăla-i bun. Să ne jucăm cu mâţele. îţi place?» comentă Turi.

Jos în tabără era acum linişte şi soldaţii rupseseră rândurile, mergând să se-aşeze în faţa coturilor sau pe sub măslini.

Nu puteam auzi ce vorbesc pentru că erau prea departe.

«Eu am plecat.» zise Stelladoro.

«Şi eu.» făcu Ciuriddu.

«Credeţi că noi rămânem aici ca proştii?» încheiai eu.

Turi îmi zise că aşa hotărâre nu se aştepta de la mine, coţcar împreună cu Giovanni şi cu cioclii lui. Plecarăm fără să-i răspundem, însă mâinile ne dureau căci pielea era întinsă şi jupuită de la pietre. Turi până la urmă se luă după noi, plouat. Pe podiş, Pelonero ne întrebă ce era de făcut cu şerpoaica pe care-o ţinea prizonieră cu spicul de secară.

«Vrei s-o mănânci friptă?» îi zisei, smulgându-i-o şi aruncând-o printre scaieţi. Şerpoaica ţâşni învârtindu-se ca o nebună, dar rămase proţăpită într-o grămadă de pietre.

«Striveşte-o» îi zisei lui Pelonero.

O călcă însă Turi Guastedda, furios fiindcă era nevoit să vină după noi. După ce-o îmboldi orbeşte de mai multe ori, coada şopârlei se îndoi, se-nţepeni, o apucă un tremurat până când căzu la pământ.

Căpşorul era deja o pată albicioasă de creieri sfărâmaţi.

«Aşa v-aş strivi vouă capul» chelălăi Turi. «Aici trebuia să rămânem. Am fi văzut desigur multe lucruri încă.»

Nu-i răspunserăm, în fond eram de acord, însă eram copţi şi răscopţi de atâta stat acolo sus în miezul zilei, pe căldura cea mare, fără să obţinem nimic. O luarăm la fugă să ne pierdem răsuflarea, şi din mers săream să apucăm câte-o smochină din copaci sau aruncam cu pietre prin aer, fericiţi de libertate şi de jocul nou.

Turi venea după noi la distanţă, gesticulând de unul singur.

Dealul Calvarului era de-acum departe, în urma noastră.

Trebui să ne urcăm pe la Fadda, printr-o-nvălmăşeală de tufe de pelin, ruguri de mure, ierburi uscate. Urcam fugind, dar sudoarea ne cobora din creştet jos spre fund şi ni se lipea de picioare, cleioasă.

«Bă, proştilor» ne strigă Turi, care, ca să ne facă-n ciudă se avântase înainte şi era mai sus decât toţi, «credeaţi c-o să vă distraţi?»

Satul se ridică deasupra noastră, şi se vedeau casele pe marginea abruptă a muntelui.

«Unde mergem?» întrebă Turi, când se sfârşi urcuşul, lângă panta Caudaredda.

Ne luă pe neaşteptate, căci dacă ne gândeam bine nici unul dintre noi nu ştia unde era Giovanni cu tovarăşii lui.

«Deci?» continuă Turi, cu vocea ascuţită şi batjocoritoare.

«Uite-acolo» zisei dintr-o dată, arătând către nopalii donnei Carolina la două sute de metri de noi.

«Urra» răspunseră ceilalţi într-un ropot de voci limpezi. «Toţi sus.»

Imediat ce ajunserăm în galeriile acelea înflăcărate de căldură, auzirăm ca o psalmodie rară. Ciuriddu ne făcu semn cu mâna să ne oprim şi ne întrebă dacă nu era un cântec de călugări. Stelladoro zise că probabil ciripeau păsările, dar Turi zise că numai cine are urechi de măgar putea auzi astfel.

«Am înţeles» făcui. «E Giovanni Roccuzzo cu tovarăşii lui.»

Turi îmi surâse fiindcă înţelesesem repede şi-mi dădu un pumn în spate în glumă.

«Mergem la ei sau ne-ntoarcem la sodaţii noştri?» mă-ntrebă parcă ghicindu-mi gândurile.

Nu-i răspunserăm, rămânând în ascultare să stabilim de unde venea litania, şi eu zisei: «Pe-aici!»

Furăm nevoiţi să ne târâm printr-un tunel strâmt de rădăcini şi frunze de nopali. Ciuriddu zise:

«Oh, Cristoase, spinii mă-mpung tot!»

«Cine-i?» auzirăm, în timp ce cântecul funerar încetă dintr-o dată. Era ca o alarmă răsunând deasupra capetelor noastre.

«Ce facem?» murmură Stelladoro. «Ăştia-s în stare să ne ia la pietre.»

Mă gândii că dacă tot era să ne războim, să strig «Suntem noi!».

Probabil se-nţeleseră-ntre ei, căci auzirăm o şuşoteală frenetică şi un zgomot de pietre adunate grămadă.

«Ăştia ne sparg capul» zise Turi. «Ştiţi că Giovanni nu glumeşte.»

Pe neaşteptate auzirăm: «Cine sunteţi? Şi ce vreţi?»

«Hei, Giovanni» strigai «suntem noi. Ne laşi să trecem ori nu?»

Nu ştiam ce să facem, de sus nu piuiau, linişte, se codeau; eu zisei tovarăşilor mei: «Haideţi, ce mai aşteptaţi?»

Mă ridicai eu întâi, grijuliu, ca şi când aş fi fost în căutarea unei prăzi. Pe o cărare cu nopali ajunserăm într-o rarişte unde ne-aşteptau, cu pietrele-n mână. Giovanni Roccuzzo ne zise:

«Aţi venit să ne stricaţi jocul?»

îi spusei că aduceam mari noutăţi din sat, stând tot în patru labe.

«Nu vrem să ştim nimic. Staţi de-o parte, că suntem chiar la mijlocul jocului. Şi-am căutat mult să găsim mâţa. Noroc cu Carmelo.»

Carmelo era unchiul meu, un frate de-a lui tata, de paisprezece ani. Stătea acolo alături de ceilalţi, gata să-nceapă bătaia cu cu pietre.

«Bine» zisei.

Şi ne aşezarăm pe rădăcinile de nopali, răsucite şi scorţoase.

«Uite, aşa le stă bine la tâmpiţi» bombăni Turi, pământiu la faţă.

în mijlocul rariştei săpaseră o groapă din care se ridica încă mirosul de pământ înfierbântat. Pisica moartă zăcea pe o grămadă de pietre, putea un pic; coada era umflată şi pufoasă. Carmelo şi Scinchimiddu aranjau nişte chibrite împrejurul pisicii iar Agrippino Lauria lega un sorţ negru de şoldurile lui Giovanni, care deschisese un cărţoi cu coperta zdrenţuită.

«Să reluăm» ordonă Giovanni, întorcându-ne spatele împreună cu ai săi.

Cântau cu voce groasă, ca nişte condamnaţi la moarte şi noi ne uitam unii la alţii nedumeriţi, în tăcere. Mie mi se părea că eram la biserică, la întuneceală, printre bătrâni; se auzeau potolit greierii dinspre Mura. Giovanni deschidea şi-nchidea cartea, Agrippino şi Filippo Ialuna presărau cu nisip corpul pisicii.

«Aruncaţi ţărâna în aer» zise Giovanni, ridicând cartea spre cer.

Nu ni se mai vedeau bine feţele şi nu ştiam din ce parte venea întunericul spre noi.

«O, spirite ale răului şi ale binelui !» zise Giovanni, în vreme ce ceilalţi o ţineau pe-acelaşi ton, ca o tobă desfundată. «Mâţa se coboară în ţărână şi voi coborâţi cu ea.»

Schinchimiddu şi Carmelo începură s-aprindă chibritele, praful se aşeză şi se văzură nişte flăcărui strălucind roşiatic.

Pisica deveni un ghem de lumină, Giovanni parcă o binecuvânta stropind cu apă care arse peste chibrite, stingând câteva. Reluară cântecul şi mai tare, în timp ce Giovanni întindea şorţul în groapă.

«Mâţa» zise.

Schinchimiddu şi Carmelo o luară de cap şi de coadă. Era o pisică mare, grasă, toată gri.

«Băgaţi-o-n groapă.» ordonă Giovanni.

Aruncară voioşi cu pietre, ce răsunară pe burta pisicii.

Când totul se sfârşi şi sulful, evaporându-se, ne făcea să tuşim, Turi zise din păcate pentru noi:

«Şi crucea?»

«Vrei să ne sictireşti?» îi răspunse Giovani.
«Scuză-mă» continuă Turi «nu toate mormintele au cruce? N-ai fost niciodată la cimitir?»
«Da' ce crezi că-s dobitoc?» făcu Giovanni.
«Mâţa e cumva creştină? Crezi că ne jucăm ca turcii?»
Turi râse, şi Risichino râse. Stelladoro îmi zise:
«începe bătaia. Turi umblă după bătaie. Nu ştie că Giovanni e obsedat ?»
Lui Giovanni i se aprinseseră ochii şi se aruncă pe Turi, zicând al or săi:
«Nu vă băgaţi.»
Giovanni îi dădea cu pumnii fără milă şi Turi îi răspundea, ţinându-i piept cu înverşunare, furios.
Se înlănţuiseră, aruncându-se pe jos unul pe altul.
Turi îi rupsese cămaşa lui Giovanni, dar acesta îl strângea de gât. Se rostogoliră pe rarişte şi noroc cu mormântul pisicii, altfel ar fi căzut în gol.
«Gata. Opriţi-vă!» strigai.
«Dacă mai scoţi o vorbă, te-omor.» îmi zise Giovanni, încercând să-l strângă de cap pe Turi, care-l umplea de şuturi.
Dintr-o-mpinsătură, săriseră pe mormânt şi se rostogoliseră către prăpastie.
«Sunteţi nebuni?» zise Carmelo.
Şi, tremurând de frică să nu se-ntâmple ceva groaznic, ne aruncarăm pe ei să-i despărţim.
«Ne mai vedem noi» zise Giovanni, scuturându-se de praf.
«Păgânule!» strigă Turi.

între timp, se încinsese între noi o discuţie dacă era sau nu nevoie de cruce.

Agrippino zicea că era un suflet şi nu se putea face deosebire, iar Giovanni zicea că nu-i suflet creştinesc.

În ciudă, trupa noastră ţinea în cor cu Turi, până când o scoaserăm la capăt, şi puserăm o cruce micuţă, din frunze de nopal, pe mormânt.

Giovanni se uită la noi pieziş, dar când Risichino vorbi despre soldaţi şi propuse să ne-ntoacem la Calvar, întrebă, uitând de bătaie:

«De care soldaţi vorbiţi?»

«Vai de voi dacă-i spuneţi» ordonă Turi.

Mie-mi era foame şi vroiam să mă-ntorc acasă, însă tovarăşii mei de data asta îl urmară pe Turi, care-mi zise:

«Hodorogule!»

Râmaserăm eu, Stelladoro şi Giovanni. Pe urcuşul cu nopali auzirăm tropăitul ca de căluţi al celorlalţi în timp ce se-ndepărtau, însoţiţi de huruitul pietrelor ce se prăvăleau pe povârniş.

Donna Carolina se arătase la o fereastră, strigând:

«N-avem pace şi linişte-aici, cu zi cu noapte. Iadul pe pământ.»

Ne blestema bătrâna, înconjurată, acolo sus, de razele arzătoare ale soarelui la asfinţit.

Giovanni n-o băgase-n seamă.

«Vă salut» zise şi plecă.

«Unde s-o fi dus?» mă întrebă Stelladoro.

Ne uitarăm înspre valea Fadda şi văzurăm ceata noastră-ntreagă sărind printre tufele de mărar sălbatic şi ierburi.

în urmă, se văzu şi Giovanni, cu spatele aplecat să nu-l vadă. «Nemernicul!» exclamai. «Merge şi el la Calvar. Nu s-au săturat de jocul ăsta cu soldaţii?»

Stelladoro râse şi fugi fără să-l văd, zicând:
«Cine rămâne-i prost! Merg şi eu.»
îi trăsei o piatră care se-nvârti, rupând un vlăstar de nopal ; apoi, tot supărat, strigai:
«Aşteaptă-mă, vin şi eu.»
în timp ce coboram, evitând spinii şi surpăturile, mă gândeam: «Le sucesc gâtul unul câte unul la nemernicii ăia când îi prind, mai ales lui Turi.»
îl ajunsei pe Steladoro pe lângă casa lui don Iacopo Aloisi. Căzuse şi îl durea tare un genunchi.
«Păi şi normal» zicea «dobitocii ăia fug ca nişte cai.»
De data asta urcau pe partea mai puţin abruptă a Calvarului, cine ştie ce vroiau să facă. Pe acolo, terenul nu era aşa de abrupt, dar era mai uscat.
Urcuşul era obositor oricum, din fericire soarele era la asfinţit.
Eu cu Stelladoro trebuia să alergăm, căci ceilalţi erau deja la jumătatea drumului şi se vedeau ca nişte pete mici întunecate pe gălbuiul terenului. Dădurăm peste Giovanni, care mergea în zig zag să nu-l vadă, târându-se în urma celorlalţi.
«Hei, ce faci?» îl întrebai.
«Merg la soldaţi. Numa' voi să descoperiţi jocuri noi, când eu v-am învăţat atâtea?»
Nu-i răspunserăm; ni se alătură, însă trebui să încetinim căci pe Stelladoro îl durea tare genunchiul. «Vai, ce mă înţeapă!» zicea.
Bine că Turi nu ne văzu, altfel ne-ar fi bombardat cu pietre drept pedeapsă.

Mergând în zigzag pe pantă, îi ajunserăm pe ceilalţi, care nu ne ziseră nimic, ocupaţi fiind să vadă vreo scenă neaşteptată. Turi scuipă de două ori pe jos, când ne văzu sosind.

«De unde vine?» întrebă Risichino. « Nu vi se pare ca un geamăt?»

De acolo se vedea o latură a taberei cu corturile roşii din cauza apusului, dar nu se deosebea nimic de la aşa distanţă. Giovanni încercă să-şi ascundă mirarea, rămăsese nemişcat, neîncrezător ca în faţa unei vedenii.

Auzii ca un gâlgâit tânguitor ce venea din dreapta noastră. Turi ca să vadă mai bine îşi pusese mâna la ochi, dar nu se vedea nimic decât spinarea uriaşă aplecată a muntelui.

«O fi vântul?» întrebă Schinchimiddu.

«Nu se mişcă nici o frunză» făcu Risichino.

Ne îndreptarăm cu toţii către glasul acela ce se auzea în pustiu; ierburile trosneau uşor sub picioarele noastre. Turi se opri, exclamând:

«Oh, ce prost! E o capră. S-o fi pierdut. Poate că-i a lui nea' Iano, bătrânul. Hai înapoi.»

Carmelo, unchiu-meu, era mai înainte şi ne făcu semn să mergem acolo.

«Iar începem» bombăni Turi . «Iar neagă-rea şi pierde vreme. Ce vrea?»

Era ca o adâncitură cu doi măslini. Pe fundul ei era plin de pietre şi de bolovani.

«Acolo» zicea Carmelo.

«La pământ» ne ordonă Turi.

Giovanni se aruncase primul pe jos. Sfoara caprei se încâlcise prin tufe şi doi soldaţi erau lângă ea în genunchi.

Noi nici nu răsuflăm, adăpostiţi după un bolovan mare.
Un soldat cu păr blond ţinea animalul de picioarele din spate.
«Oh, te mişti odată?» făcea celalălt, căruia îi vedeam faţa ruginoasă şi un smoc de păr răvăşit.
«Ce să mă mai mişc? Nu merge.»
«Nu eşti bun de nimic. Trage mai tare ori vin eu.»
Capra nu stătea locului, sărea behăind foarte tare.
«Ţine-o de coarne» zise blondul. «Parc-aş fi pe cărbuni aprinşi!»
«Uite ce-am ajuns!»
Dar se ridicase oricum şi luase capra de coarne; capra îşi proptise capul în jos şi împingea să se elibereze din boala aia de moarte.
«Oh, Cristoase, nici aşa nu merge.» se plânse soldatul blond.
«Tâmpitule» îi strigă celălalt.
«Uită-te la ăştia ce fac!» susură Giovanni.
«Taci» făcu Turi. «Am înţeles.»
«Ce?»
«Ce se-ntâmplă?»
«Ce fac?»
«Nu se jupoaie aşa o capră, l-am văzut pe don Pino, măcelarul, cum face.»
«Tăceţi din gură» zise Turi. «Vreţi să ne-mpuşte? Nu vedeţi puştile?»
Vedeam puştile lângă o grămadă de pietre; ţevile sclipeau, baioneta era înăuntru. Capra behăia, ca un om când moare de frică; în jurul

nostru nu se-auzea nimic, greierii încetaseră de mult să cânte.

Soldatul blond se ridică din poziţia în patru labe.
«Ce sistem!» comentai.
«Măi!» bombăni Giovanni. «Nu m-am gândit niciodată.»
«Şşş» şuieră Turi.
Celălalt soldat părea ca un stejar, acum că-l vedeam în picioare. Zise:
«Leag-o de măslin şi ţine-o de coarne.»
Se chirci, sărea şi el după animal şi de-acolo de jos ne venea un miros îngreţoşător de capră. Probabil că animalul avea spasme, căci se zvârcolea. Coloana vertebrală i se contura ca un colier de pietricele.
«Hai să dăm cu pietre în soldaţi» zise Ciuriddu, privindu-ne cu ochii împietriţi.
Risichino îi trase un pumn în piept. Răsună. Soldaţii nu băgară de seamă, ocupaţi cum erau cu jocul lor.
«Oh» făcu soldatul blond «mă dor mâinile şi cu coarnele poate să mă-mpungă în burtă.»
Celuilalt îi zvâcneau tâmplele şi faţa îi era şi mai roşie de efort. Umbra lui era toată încâlcită. O, păcatele lui!
«Hei, ţie-ţi spun!» continuă tovarăşul său. «Bă, prostănacule, ce faci?»
«Ai dreptate» îi răspunse celălalt. «E prea mare diferenţa.»
Capra fu eliberată şi începu să alerge în jurul măslinului, dând furios din coada scurtă.
«Cum să facem?» întrebă uriaşul, sângeriu la faţă.
«Îţi arăt eu.»
Blondul se apropiase de puşti şi scosese o baionetă.

«Vezi?» se repezi.
«Nu-i rea ideea.» răspunse celălalt. «Aşa suferă numai o dată.»
Şi râseră amândoi, apropiindu-se de capra care-i privea.
La scurt timp, auzirăm un ţipăt ascuţit ca de om lovit pe neaşteptate, străpuns de o sută de spade.
Ecoul repeta acel strigăt, ca un vuiet, ca un jeluit de mamă copleşită de soartă rea.
Ciuriddu şi Carmelo îşi astupară urechile, Schinchimiddu, Agripino şi Stelladoro vroiau să vorbească însă începură să tremure.
Animalul tăcuse, după ce behăise îndelung, şi de-acum stătea nemişcată, sprijinită pe picioarele dinapoi. Un pârâu roşu se prelingea printre stânci. Soldatul uriaş aştepta şi privea departe, poate înspre noi, blestematul, încât ne ghemuirăm în spatele stâncii.
«E sânge.» zise Turi de la o vreme. «Nu vedeţi?»
«Ah» zise militarul «parcă mă simt mai uşurat.»
Răsunară cuvintele celuilalt.
«Dă-te la o parte. E rândul meu.»
«Şi el» zise Giovanni.
Pârâul acela roşu gâlgâia şi petele se împrăştiau printre pietrele de culoarea plumbului; se auzea un behăit slab. Celălalt se aşezase cu spatele pe trunchiul de măslin şi curăţa baioneta însângerată. De partea cealaltă, uriaşul se strâmbă şi suflă.
«Ah» exclamă după puţin timp, şi se ridică.
«Inimă senină, aer pur» cântă.
Niciunul dintre noi nu se aştepta o voce aşa de limpede ce umplea valea cu un sunet dulce.

«Aer pur» continua.

Careva din depărtare îi răspunse, cine ştie, vreun soldat sau vreun ţăran de pe Fadda. Soldatul blond continua să cureţe baioneta, scuipând deasupra şi apoi lustruind cu o bucată de cârpă. Celalalt tot cânta. «Un cântăreţ» mă gândii, «o fi cântăreţ, cântă de dragoste.»

Cei doi măslini tremurau acolo sus, căci un vânticel minunat se ridicase.

«Cântă bine» făcu Stelladoro. «Nu vi se pare că suntem la Operă?»

Capra încercase să se ţină în patru labe, dar nu reuşise şi se aplecase pe-o parte, într-un tufiş de mure. îi mai curgea încă sânge din rana făcută de soldatul trădător.

«Are un butoi de sânge» zise Colombino, poreclit astfel, fiindcă era rotofei ca un porumbel.

Blondul, între timp, îşi luă haina şi îşi puse puşca pe umăr.

Câţiva dintre ai noştri dădeau semne de oboseală, îmi dădui seama după cum lungeau picioarele şi după cum scuipau întruna Schinchimiddu şi Carmelo. Cei doi soldaţi plecau. Ne fu frică.

«Şi dacă vin înspre noi?» zise Risichino.

Spre norocul nostru, merseră către tabără.

Nici nu dispărură bine din vedere, că eu, Ciuriddu şi Schinchimiddu dintr-o săritură părăsirăm ascunzişul şi fugirăm spre groapă.

«O, aici se respiră mai bine!» ziserăm.

Capra, cu o contracţie ritmică a burţii pierdea ultimul sânge cu gâlgâituri repezi.

«E răcoare aici» zise Schinchimiddu. «Ar trebui să venim aici să ne jucăm.»

Coborâră şi ceilalţi, aruncându-se jos dintr-o săritură. Se uitau curioşi în jur, câţiva se aşezară printre mure. «împung» ziseră.

Turi se uită la noi pieziş.

«Jocurile mele sunt mai frumoase ca ale tale» răbufni către Giovanni.

«E clar?» continuă. «Tu ştii să te joci numai cu pisici moarte. Nu ştii să ne-nveţi altceva.»

Giovanni fu lovit unde-l durea. Era imposibil ca cineva să vorbească despre jocul lui preferat cu asemenea nepăsătoare uşurinţă. De ciudă, dădu un picior în burta caprei, care deschise pentru ultima oară ochii, dezvăluindu-ne o semilună de cornee albă.

«Şi tu ştii să te joci doar cu capre moarte» izbucni Giovanni şi se năpusti asupra lui Turi care-l aştepta cu pumnii încleştaţi.

Noi nu ştiam dacă să-l ajutăm pe unul sau pe celalalt, însă obosiţi după acea zi lungă, preferarăm să ne aşezăm printre mure şi să asistăm la răfuială.

Aerul răsună de zgomotul pumnilor încasaţi, şi cei doi adversari, orbiţi de o furie neînfrânată, nici nu-şi mai dădeau seama că erau acolo în groapa pietroasă.

«De cad, îşi sparg capetele.» zise Ciuriddu.

Ne uitarăm urât la el , ca şi cum i-am fi spus că orice luptă are un început şi-un sfârşit, şi-i dădurăm de înţeles să tacă din gură, altfel îi rupeam botul ăla de purcel.

Turi şi Giovanni se înlănţuiseră pe la mijloc, încercând să se trântească la pământ unul pe altul, bocănind pe terenul din care se ridica praful.

Giovanni avea sânge la gură, Turi o zgârietură lungă pe umăr. în sfârşit, Giovanni reuşi să-l aplece pe Turi, aruncându-l la pământ şi încercând să-l zdrobească cu corpul.

«Câştigă, Giovanni!» strigarăm ridicând braţele.

însă Turi, cu un şut, îl făcu să se rostogolească cu capul pe spate.

Un sunet, în depărtare, ne făcu să ne ridicăm dintr-o dată în picioare.

«Soldaţii» zisei. «Pot să vină aici.»

«Hei, voi doi!» făcu Carmelo către cei doi adversari, «opriţi-vă!»

«Gata!» strigă Stelladoro.

«Gata!» făcu Colombino.

«Gata!»

«Gata!»

însă cei doi nu se opreau, mârâind ca nişte dulăi.

Mă ridicai, apropiindu-mă de ei. Ceilalţi după mine. Ne băgarăm între ei să-i despărţim. Dar ne loveau şi pe noi. «Au!» strigă Carmelo. Atunci începurăm să tragem la pumni, parcă ploua cu grindină acolo jos. Turi şi Giovanni erau morţi de oboseală, şi de la lupta lor şi de la pumnii noştri. în sfârşit îi luarăm de picioare. Răsuflând greu, lăsau o dâră în urma lor. Îi aruncarăm printre tufe, ce din fericire ne apărau de terenul plin de pietre ascuţite.

«Băi, animalelor» zisei «mult ne-a trebuit să vă oprim.»

Ne aşezarăm. Nimeni nu vorbea şi în jur aerul se întuneca; cine ştie dacă soarele apusese. Capra murise.

Zăcea pe-o latură, cu picioarele spre noi. Nu mai curgea sânge. Se formaseră cruste negricioase în mai multe locuri.

«Oh, oh» făcu Ciuriddu. .

Nimeni nu-i răspunse, prea multe văzuserăm în acea zi şi oboseala ne înmuia trupurile.

«Oh, oh» făcu iarăşi Ciuriddu, arătând corpul cocoşat al caprei. «Sângele se albeşte.»

Văzurăm, într-adevăr, scurgându-se încet între picioarele dinapoi ale caprei un lichid galben murmurător.

«E lapte» zise imediat Agripino Lauria.

«De unde ştii că-i lapte?» întrebă Carmelo.

«Nu-ţi trebuie mult ca să-nţelegi» zise în silă Agripino.

Se apropie de capră, muind un deget în lichidul acela opalescent, şi apropiindu-se de Carmelo îi zise să deschidă gura aia spurcată care tăgăduia adevărul adevărat.

Şi în timp ce ăla-i răspunde: «De ce? Vrei să-mi joci un renghi?» îi băgă degetul în gură.

Carmelo se pierdu şi fără să vrea exclamă: «Ce dulce-i!»

«Te-ai convins că-i lapte?» întrebă înţepător Agripino.

Ne uitarăm spre ţâţele caprei şi văzurăm că de acolo ieşea acel lichid alb; era ca o venişoară ce curgea în timp ce ţâţele se miceau.

«Ar putea avea un litru jumate de lapte, nu mai mult» comentă Agripino.

Turi şi Giovanni zăceau în continuare unul în faţa celuilalt. Aproape că uitasem de ei.

Dar de-acum era vremea să ne întoarcem în sat. Vântul se ridicase mai tare, era un suflu cald ce venea dinspre apus.

«Parc-ar fi nisip plutitor peste noi» observă Risichino.

Şi vorbea despre vânticel, lungit cu burta-n sus şi cu trupul greoi.

«Hei» zise iar. «Aşa-i. Uitaţi-vă acolo.»

Ne uitarăm eu şi cu Stelladoro; Ciuriddu se întorsese pe-o parte, poate că-i era somn. Văzurăm nişte fulgi impalpabili ce veneau spre noi, dinspre stâncă, era ca o dungă galbenă pe muchia dealului.

«Nu-i nisip.» zisei. «Ce născoceşti?»

«Ce vrei să fie?» îmi răspunse Risichino, uitându-se mai bine.

Dunga aceea impalpabilă se îngroşase, în timp ce masa plutitoare gri-violet cobora spre scobitura unde ne aflam.

«Hei» făcură Stelladoro şi Colombino. «Ce se-ntâmplă?»

Agripino, ce era fiu de ţărani, izbucni:

«O, ce dobitoci! Nu vedeţi că-i puf de scaieţi? Vântul îi împrăştie peste tot. De-aia nu mor niciodată.»

Agripino avea dreptate şi noi nu-i răspunserăm. Risichino îl trezise cu un şut pe Ciuriddu. Erau din ce în ce mai mulţi, tot de un albastru-violet, se ridicau
ca o cupolă deasupra văii, iar o parte cobora peste noi, căci vântul de Apus sufla mai uşor acum.

«Ne îngroapă» zise Schinchimiddu, văzând ultimele raze de soare stingându-se peste cei doi măslini.

Primii fulgi ne căzură de sus şi noi îi sfărâmarăm într-un praf verde suflând îndelung.
«Ce mulţi!» făcu Ciuriddu, schimbat la faţă.
Treceau încetişor peste capetele noastre ce priveau în sus cu mirare şi mulţi se opreau pe crengile măslinilor. Totul părea pufos.
Giovanni şi Turi se ridicaseră. Giovanni fluieră ciobăneşte şi zise alor săi:
«Haideţi. Mai stăm mult să ne plictisim aici?»
Carmelo, Schinchimiddu, Colombino, Agripino şi Nolfo se ridicară.
Giovanni se apropie de capra moartă şi, aplecându-se peste balta de lapte, zise:
«Tre' să fie bun.»
Pe nas avea cheaguri de sânge. Bău câteva înghiţituri, era însetat după luptă. Apoi se urcară pe povârniş, dispărând după norul de puf de scaieţi.
«Au plecat» zisei.
«Noi suntem mai proşti?» zise Turi. «Ce mai aşteptăm?»
Pe panta Calvarului, spre occident, câmpia se vedea limpede şi clară.
«E aproape seară» făcu Risichino. «Hai să mergem în sat.»
«Mergem unde vreau eu» ordonă Turi.
«Suntem o turmă de oi?» interveni Ciuriddu.
Turi mârâi, zicându-i că-i umflă faţa. «încearcă numai, încearcă» îi spuserăm iritaţi.
Şi-l lăsarăm acolo, îndreptându-ne spre Quattrocanali.
«Ce bou!» exclamai. «Crede că-i un rege?»
Trupa lui Giovanni stătea lângă adăpătoare şi se spăla pe mâini.

«Nu vă apropiaţi» ne zise Giovanni.
«Şi tu te crezi rege? Şi mai găseşti şi tâmpiţi care se iau după tine!»
Şi plecarăm. O luarăm pe-o scurtătura săpată în povârnişul cretos. Nu după mult timp, ne ieşiră înainte de pe străduţă Paladino, Agipino, Carmelo şi Nolfo.
«Ce faceţi?» îi întrebarăm.
îl lăsaseră singur pe Giovanni, căci vroia să-i ducă iar să caute pisici moarte.
«Da' ce, am devenit cioclii lui?» încheiară în cor.
«în sat!» strigai.
«în sat!» îmi răspunseră.
Ne căţărarăm pe urcuşul de la Mura; nişte ţărani se întorceau acasă pe măgari.
«E război şi voi lucraţi şi-acum?» zise Risichino în batjocură.
«Tu găseşti pâinea gata pe masă, fire-ai al naibii?» îi răspunseră.
în sat era camuflaj, cu războiul, nu se puteau aprinde luminile.
Ne era foame. Hotărârăm să mergem acasă să luăm pâine şi să ne întâlnim apoi în piaţă.
Veniră doar cinci: eu, Pelonero, Ciuriddu, Stelladoro şi Carmelo.
«Şi ceilalţi?» întrebai.
«Ce ne pasă nouă?» făcu Carmelo.
în piaţa era semiîntuneric şi era puţină lume.
«Ce facem aici? stăm ca proştii» mă întrebă Pelonero.
Să se sfârşească astfel ziua, chiar că nu ne plăcea.

Ne uitarăm absenţi la lumina înnăbuşită ce venea dinspre Casa del Fascio[1]. Ne trezi interesul şi o luarăm spre ferestrele din strada Luigi Capuana.
«Mă uit eu primul» zise Pelonero.
«Nu, eu!» făcu Stelladoro.
Ne uitarăm cu toţii. Carmelo şi Stelladoro se aşezaseră în genunchi. «Vedem mai bine aşa» ne ziseră.
Ferestrele erau întredeschise; auzeam un murmur, ca nişte voci învălmăşite. Careva ne văzuse, cine ştie, poate umbra lui Stelladoro ori a mea ajungeau în salon prin spirala de lumină. Dintr-o dată deschiseră fereastra şi noi ne acoperirăm ochii din cauza luminii orbitoare.
«Fugiţi, fugiţi» mai apucă să zică Pelonero.
«Intraţi» ne zise cineva. «Aţi uitat dragilor că asta e şi casa voastră?»
Noi eram neîncrezători, căci pe vremuri ospătarii ne luau la curele dacă ne găseau jucându-ne în jurul terasei, acolo vizavi de piaţă.
«Ce casa noastră, casa noastră» făcu Pelonero, cu voce neliniştită. «Hai să fugim că ăştia îşi bat joc de noi.»

1 Este vorba despre sediul partidului fascist, amenajat, mai ales în localităţile rurale, în fostele Cercuri ale Nobililor, un fel de cluburi unde notabilităţile satului îşi petreceau timpul discutând, jucând biliard sau cărţi, şi unde în perioada fascistă se organizau reuniunile politice; într-adevăr, în roman clădirea este indicată cu ambele denumiri, *Casa del Fascio* sau *Fascio* şi *Casino dei Civili* sau *Casino dei Nobili* (N.t.);

Ne vorbea învăţătorul Salemi, privindu-ne cu ochii lui de oaie.
Ne luă de braţ unul câte unul: «Intraţi» ne zise «E casa tuturor fasciştilor.»
înăuntru erau cam vreo zece persoane, aşezate în fotolii.
Văzurăm nişte tablouri, unul cu regele.
«Numai voi ne puteţi ajuta» auzirăm.
Ne întoarserăm şi dădurăm bot în bot cu învăţătorul Piripo, fără cămaşa neagră. Stătea acolo în picioare, în faţa sălii de biliard, pieptănat cu grijă. Bracilittone stătea lângă el, în cămaşa neagră.
«Vedeţi?» zise iar.
Şi ne arătă un tablou cu Ducele, pe peretele opus celui cu regele, sticla îi răsfrângea lumina roşiatică.
«Trebuie s-o faceţi pentru el» continua, «pentru patria noastră, pentru ţara noastră.»
Ducele ne privea ca un om apucat de o mânie furioasă, privirile lui veneau pieziş dinspre perete.
«Cum se uită la noi!» făcu Ciuriddu.
învăţătorul Piripo, ridicând un braţ, zicea:
«Pentru el. Sunt soldaţi, fii ai patriei, care au nevoie de ajutor. Nu sunteţi pionieri?»
Ceilalţi tăceau, cu capetele de struţ aplecate spre pământ, şi din când în când consimţeau în tăcere înclinând capul.
«Ce vreţi?» zise direct Pelonero. ^
învăţătorul Piripo îl privi încruntat, ridicând braţul şi mai sus, dar Pelonero continuă:
«Ştim că englezii sunt în Sicilia şi în curând vor ajunge şi în Mineo.»

Toţi se uitară spre secretar. Faţa acestuia, din întunecată ce era deveni dulce-acrişoară, pentru o clipă ochii i se aprinseră dar se stinseră imediat ca o apă moartă, fără gânduri.
«Oh, oh!» făcu cineva. «Auziţi-i pe copiii ăştia!»
«Bine, aşa să fie!» exclamă Piripo. «Vreţi să ne ajutaţi? Momentul eliberării va veni.»
«Ce trebuie să facem?» întrebai.
«Foarte simplu» interveni învăţătorul Salemi. «Trebuie să mergeţi acasă la mine, acasă la cavalerul Racinedda şi acasă la secretarul nostru să luaţi proviziile pe care vi le vor da nevestele noastre. Şi aveţi grijă, să vă ţineţi gura.»
«Ştim tot.» izbucni Stelladoro, anume cu vocea mieloasă.
«Ce?»
«Despre care tot vorbiţi?»
«Despre soldaţi şi despre proviziile pe care le vreau înainte de a pleca.»
«S-a întors lumea pe dos» făcu secretarul, adresându-se tabloului cu Ducele. «Vezi ce vremuri am ajuns? Pionierii tăi vin să ne comande.»
«Dragă Piripo» observă învăţătorul Salemi «cred că zvonul umblă prin sat.»
Bracilittone se uită la cămaşa lui neagră şi ceilalţi, ca loviţi de o mie de suliţe, rămaseră aşezaţi pe divane cu o mână sprijinită pe obraz. Stelladoro se făcea că plouă, stând cu gura căscată.
«Oricum» zise învăţătorul Salemi, care era cel mai puţin agitat, «să-i ajutăm pe soldaţi e datoria noastră. Vreţi să-şi descarce mitralierele în noi?»

Continuă adresându-ni-se nouă, cu mâinile împreunate.
«Haideţi. Ce joc vreţi să vă jucaţi? Suntem ori nu suntem învăţătorii voştri? Mergeţi pe la casele noastre, ştiu tot, şi întoarceţi-vă cu proviziile. O să aveţi răsplată bună.»
Odată afară, auzirăm o fluierătură lungă. Ne întoarserăm să vedem.
«V-aţi dus la Casino dei Civili?» ne ziseră. «V-aţi tâmpit la cap?»
Erau Risichino şi Stelladoro. Povestii totul.
«Ha, ha!» râdeau «vi-i imaginaţi pe domnii că au nevoie de noi.»
Plecarăm prin cartierul San Francesco.
«Hai să ne despărţim» ne sfătui Risichino.,
«Trebuie să stăm uniţi» zisei.
Ajunserăm acasă la cavalerul Racinedda şi băturăm. După o răscoleală de lanţuri de fier zbătute, cavalerul ne deschise, orbindu-ne cu o lanternă.
«Sunteţi diavoli sau copii?»
«învăţătorul Piripo» ziserăm.
La acea frază, poarta de la intrare fu deschisă şi bătrânul mormăi:
«Veniţi, veniţi. Treceţi pe-aici.»
Intrarăm pe vârfuri şi ne aflarăm sub arcada unei scări.
«Cine e?» întrebă nevastă-sa între timp, de acolo de sus.
«Coboară!» strigă bărbatul, făcând lumină cu lampa.
Pasul femeii era greoi şi răsuflarea gâfâită: «Of, of» se plângea.

«Trebuie să le dăm la împielițații ăștia proviziile?» zise scrutându-ne. «S-a tâmpit secretarul?»
«Ssst» zise cavalerul. «Dacă trebuie să fie așa, n-are rost să discutăm.»
în timp ce mergeam spre pivniță, pe sub scară, femeia bombănea împotriva noastră și a învățătorului Piripo.
în grajd, doi cai își bălăbăneau capul în aerul acela stătut mirosind înțepător a bălegar. Trecurăm prin spatele animalelor; stăteam în șir indian.
«Sunt fantome aici?» zise răutăcios Pelonero. Fantome nu erau, ci umbre de coșuri pline de grâu, buți aliniate și șiruri de cârnați.
«Vă dau eu fantome, fire-ați ai naibii» ne zise nevasta cavalerului.
Umplură niște coșuri cu ouă, sticle de vin, pâine și cârnați.
«Destul!» exclamă femeia către soțul ei, care lua alți cârnați. «Vrei să-mi golești casa? Și voi, copii, cărați-vă la Fascio. Dacă nu, vă scot ochii!»
«Prr....» făcu Pelonero, pocnind ușor din buze. Femeia întrebă, trufașă și botoasă:
«Ce-i?»
«Vrei să-ți pui mintea cu copiii?» o luă la rost cavalerul, trăgându-și în sus pantalonii, ce i se răsuceau pe glezne.
Odată afară, sub mișcarea senină a cerului, Pelonero cânta:
«Ah, ce aer, ce măreție!»
Trecuți de colțul străzii pe la don Saverio, se iscă între noi o neînțelegere și aproape că ne luarăm la bătaie. Schinchimiddu, Carmelo și

Risichino susţineau că pâinea, cârnaţul şi vinul fuseseră făcute de copilul Iisus anume pentru burţile noastre; eu, Pelonero, Ciuriddu şi Stellladoro ziceam că orice fruct se coace la vremea lui şi trebuia să mai aşteptăm puţin.
«Mizerabililor, proştilor!» ne ziseră.
Până la urmă îi convinserăm.
Pe scările de la San Pietro, merserăm spre Itria, pe străzile întortocheate ca nişte maţe şi aburind de căldură.
«Aici e» ne zise Carmelo, arătându-ne o poartă.
Băturăm. Auzirăm: «Aşteptaţi.»
Era fiul învăţătorului Piripo.
«Şi celelalte provizii?» întrebă.
«Uite-le!»
Şi arătarăm coşurile.
«Intraţi.»
Mirosea a pâine caldă. Ah, ce mângâiere pentru nările noastre!.
Ultimii aburi se împrăştiau din cuptor colorând scara în gri-închis.
«Nea Iano!» auzirăm. «E totul pregătit. însoţeş-te-i pe copii cu măgarul.» Era un ţăran de vreo şaizeci de ani, osos, cu ochii vioi.
«Aţi auzit?» zise Risichino. «Am încurcat-o. Cum ne scăpăm de ţăranul ăla?»
Desagii erau acoperiţi. Iano puse înăuntru şi proviziile noastre.
«Noi mergem» zise pe neaşteptate Pelonero.
«Păi cum?» ne întrebă ţăranul. «Şi nu mă ajutaţi? Mergem la învăţătorul Salemi.»
Din fericire, învăţătorul stătea aproape, şi nevastă-sa, cunoscând vocea ţăranului, ne deschise îndemnându-ne să urcăm să luăm coşurile deja pregătite.

Urcarăm fugind pe scară, dar când puserăm mâna pe coşuri ziserăm:
«Vai, nene Iano, ce grele sunt! Ajutaţi-ne!»
«Nu zbieraţi aşa!» ne zise un bătrân cu scufie violetă.
«Să nu zbierăm? De ce, englezii sunt aici mâine.»
Nea Iano urca iar noi coborârăm şi ieşirăm afară, cum face vulpea cu lupul în puţ. O, ţăranule smintit bătrân şi mort de frică!
«îi cunoaşteţi pe copiii ăştia?» auzirăm.
«înainte cu măgarul!» ordonai.
Animalul, legat de stăpânul lui, se proptise în picioarele dinainte.
«Am încurcat-o!» zise Risichino.
«Daţi-i la fluierele picioarelor.» ne sfătui Carmelo.
După ce loviră măgarul cu o ploaie de şuturi, acesta renunţă să mai încerce să-l aştepte pe bătrânul lui stăpân urât mirositor.
O luă la trap în silă, dar noi tot îi mai trăgeam cu picioarele, şi animalul se luă după noi pe o străduţă.
îl auzirăm pe nea Iano chemându-ne, în şoaptă: «Copii, copii», apoi cu voce tot mai tare: «Copii, copii», la urmă plângând disperat: «Măi copii, copii, m-aţi nenorocit pe veci.»

Pasul lui îl auzirăm repezit, apoi prăvălit, însă greşi strada şi se pierdu poate în iadul cel adânc.

Ce întuneric în sat!

«Către grota Sfintei Agrippina!» zise Risichino.

Răgi un măgar, altul îi răspunse, şi al nostru cu voce răguşită îşi chemă stăpânul: «Sunt aici, sunt aici.»

îi traserăm cu pietre. Nu mai răgi şi se luă după noi cu frâul liber.

«Dacă mai rage» se preocupă Carmelo «daţi-i nişte pâine.»

îi dădurăm o bucată. Animalul gustă şi mestecă încet.

Odată ieşiţi de pe străzile satului, o luarăm pe calea largă ce tăia câmpul, dând drumul măgarului, după ce descărcasem desagii.

Grota era înaltă o sută de picioare de la pământ şi se putea ajunge la ea pe o cărare cu ierburi uscate şi tufişuri mărunte pe margini.

Ura, ura ce mai aşteptăm să ducem în măruntaiele negre prada noastră? De partea din jos, doi dintre noi ţineau în braţe coşul, iar alţi patru trăgeau de marginea de sus de cealaltă parte.

«Ce greu e!» făcu Ciuriddu.

Aşezarăm desagii la intrare şi ne apucarăm grăbiţi să căutăm câmaţul şi pâinea, însă găsirăm şi o jumătate de ied fript şi doi pui jumuliţi ce ne priveau cu ciocul deschis, bălos.

«Ăsta era pentru comandant» observă Stelladoro.

Dar ce comandant mai bun ca noi? Schinchimiddu ţinu iedul pe mâini, ca pe un platou de argint, şi noi începurăm să mâncăm, în genunchi, parcă am fi fost în biserică în faţa altarului.

«O, soldaţilor binecuvântaţi» zicea din când în când Pelonero, sughiţând căci avea burta prea plină.

După ce terminarăm într-o clipită iedul, luarăm puiul, rupând aripile şi picioarele, pipărate, sărate, date prin brânză, desfătându-ne cu descoperirea aceea minunată.

«Murim la noapte?» întrebă, ameţit de miresme, Ciuriddu.

«Aşa se moare?» răspunse ghiftuit Stelladoro.

Mânzul ne aştepta în mijlocul străzii, cu nările desfăcute, inspirând parfumurile nopţii.

«Parfumurile nopţii?» îmi zise Carmelo, ce cunoştea la perfecţie animalele, fiindcă taică-său avea un han în centru.

Şi luă două pâini, le rostogoli în jos pe râpă, iar pâinile, ca şi când ar fi fost înmulţite de o mână cerească, deveniră trei, patru, cinci, şase dansând ca nişte cercuri întunecate.

Măgarul fugi după o pâine şi o muşcă mestecând-o furios; amărâtul, îi era mai foame decât nouă!

începurăm însă să tragem cu pietre, fiindcă oprit cum era acolo jos, sub un copac inform, ne-ar fi dat de gol dacă din întâmplare ar fi trecut careva la ora aceea, bătută de toate clopotele cu un ding-dong şovăielnic.

«Miezul nopţii!» zise Risichino. «Cât ne mai porcim încă?»
Dar imediat întinse o mână spre orizont, zimţat de copacii de pe marginea străzii ca un râu lung spumegând de stele aprinse.
«Spumegă!» se auzi Risichino.
Râmaserăm o clipă nedumeriţi, niciunul nu mai văzuse cerul astfel, râu nu era căci era roşu de sânge.
«Ce zici?» interveni Pelonero. «Sunt crânguri ce ard.»
«Către Vizzini» preciză Carmelo, ce umblase prin multe locuri cu taică-său, pe pământ şi pe mare.
Eu priveam vrăjit, cred că aveam funingine la nas de mirare, însă Pelonero zise repezit:
«Şi de ce ard pădurile? Cine le distruge la ora asta? Nu se poate. Aţi uitat că-i război? Acolo jos se trage, pe porecla mea de Pelonero.»
Era aşa de greu de înţeles?
«La naiba, e războiul» făcu Stelladoro. «E la porţile cerului, vizavi de Mineo. Se aude vreun ecou?»
Ne puserăm la pândă, dar era doar vântul plutind în depărtare, poate nimic, urechile ne ţiuiau, ce tâmpiţi mai eram, o fi fost vreo plantaţie de măslini ce trosnea încetişor în incendiul acela.
«Ha, ha» râse Ciuriddu.
«De ce râzi?» îl întrebarăm.
«Ne-am săturat, iată de ce privim în depărtare.» continuă Ciuriddu. «Nu vedeţi câtă mâncare ne rămâne?»
«Şi războiul?» întrebă Risichino.

«Ha, ha» râse şi Pelonero şi ne încuraja cu râsul lui. «Hai să ne-nfruptăm. Ce ne interesează? Dacă am fi dormit, am fi văzut cerul deasupra capetelor?»

Şi iar mâncarăm, pâine, cârnaţi, smochine; şi cine-şi mai aminteşte, ce bunătăţi ne mai desfătară cerul gurii?

Eram obosiţi de prea mult mâncat, şi întrebai:

«Şi mâncarea asta?»

Apoi arătai spre cei doi desagi, pe jumătate plini încă.

Hotărârăm să-i ascundem în grotă, adevărată burtă de bou negru, maţ fără sfârşit, umed, ce înmiia ecoul cuvintelor noastre. Plecarăm propunându-ne să ne întoacem să ne îndopăm iarăşi. Odată în sat, unul o luă spre San Pietro, unul spre Varanna; eu şi cu Stelladoro ne îndreptarăm spre Santa Mana, pe strada lungă, golită de aer şi de sunete de atâta zăpuşeală.

CAPITOLUL II

Mă trezii târziu. Maică-mea stătea lângă mine şi-mi spunea, cu mâinile împreunate:

«Măi băiete, ai uitat că taică-tău e în Abisinia de patru ani, pentru voi? şi tu eşti cel mai mare şi ar trebui să munceşti? pe unde tot umbli până noaptea târziu?»

Mă-mbrăcai în tăcere, răspunsei dând din cap şi consimţind. însă, imediat ce maică-mea se duse în cealaltă cameră să alerge după

surorile mele care plângeau şi ţipau ca să-şi împartă pâinea: «Te salut» murmurai «măicuţă dragă».

Şi fugii în stradă. Mersei în faţa bisericii Santa Maria; nu era nimeni. Coborâi pe la Ciurera, în fugă, mâncând pâine muiată în oţet. Nu găseam pe niciunul din camarazii mei. Unde se duseseră? în schimb, îl văzui pe Giovanni Roccuzzo lângă casa meşterului Iano Fungi; puţin lipsi ca să ne batem.

«Sparge oale» îmi zise. «Ar trebui să-ţi umflu faţa. Mi-ai spart gaşca. Nu mai găsesc pe nimeni să mă joc.»

«Jocurile noastre-s mai frumoase.»

«Vino-ncoa', te zgârii şi-ţi sug sângele de la gât.»

Luai o piatră, şlefuită şi ascuţită, şi-i zisei:

«Îţi găuresc burta.»

O bătrână, nana Caterina a lui Tariola, se apropie cu bastonul ridicat: «Oh, dracilor însetaţi după sânge, nu ne înspăimântă destul războiul. Vă sparg capetele dacă nu terminaţi.»

«Ne mai vedem noi şi-altădată.» îmi zise Giovanni, şi plecă coborând pe panta de la Mura, înflăcărată de soare.

Eu alergai spre Fuoriporta; nu era nimeni. «Ce zi urâtă» mă gândii.

De sus auzii un fluierat. Mă uitai în jurul meu.

«Noi suntem» auzii. «Nu ne vezi?»

Pelonero, Ciuriddu şi Agripino coborau lăsân- du-se s-alunece pe fund de pe povârnişul de la Roca, ridicând praful nisipos şi culcând la pământ loboda încâlcită ce acoperea panta.

«Hai la Casino dei Civili» îmi zise Pelonero.

«V-aţi pierdut minţile? Aţi uitat ce s-a-ntâmplat aseară?»

«Nu ştii noutăţile? Mai înainte, în piaţă, învăţătorul Salemi ne-a îmbrăţişat, spunându-ne: «Copiii mei, aţi făcut bine că aţi fugit cu măgarul; soldaţii ne-au trădat şi-au fugit, şi în curând vor sosi englezii. Nu uitaţi că v-am dat de mâncare!.»

«Vai, ce ticălos» izbucnii. «Zice că avem dreptate, zice aşa fiindcă pierde. Eu la Fascio tot nu mă duc.»

«Noi mergem.»

Ce proşti! De o sută de ori proşti! Bine că cel puţin norocul ne surâdea.

Casa del Fascio era închisă, ca un bloc de piatră rea trona în mijlocul pieţei.

«Nu» zisei iar, când Agripino şi Ciuriddu bătură.
între timp, sosiră Risichino cu Schinchimiddu gâfâind, dinspre San Pietro.
«Staţi aşa, opriţi-vă!» ziceau «avem alte veşti. Nemţii au contraatacat în câmpia Cataniei.»
Uşa se deschise şi o mână ne apucă cu o moliciune prefăcută.
«Intraţi, hai, ce mai?»
Ne supuserăm, fără să vrem.
«Hi, hi»râse Bracilittone.
«Luaţi-i la curele fără milă» ordonă învăţătorul Piripo, galben de ciudă. «Credeaţi că ne înving englezii? Ne-aţi trădat. Laşilor!»
Bracilittone şi Costa îşi desfăcură curelele şi le învârtiră în aer de două-trei ori.
«Ai noştri sunteţi.»
«Vă fac să vă pişaţi sânge» urla cavalerul Racinedda cu un baston în mână.
Noi ne lipiserăm de pereţi. Pelonero reuşise să înfaşte un tac de biliard şi Risichino îşi deschisese brişcă. Eu o deschisesem pe a mea şi o ţineam îndreptată spre cârdul de fascişti, ce veneau spre noi încetişor.
«O să vă căcaţi cârnaţul şi pâinea» repeta cavalerul, strâmbând din gura urâtă şi băloasă.
în acea clipă, cineva bătu zgomotos la uşă.
«Ce, n-auziţi? Sunt Margarone. De ce v-aţi închis înăuntru?» Uşa se deschise.
Margarone era palid şi răvăşit. «Veşti urgente» zise.
Arătă spre noi, implorând cu ochii să fim îndepărtaţi.

«Spuneţi» ordonă Piripo. «Aceşti mici trădători sunt în mâinile noastre»

«Englezii sunt la Nicchiara. Mi-a spus meşterul Turi Papo. A vorbit cu ei. Nu degeaba a fost douăzeci de ani la New-York.»

întâmpinară ştirea cu o tăcere gravă; în curând însă fetele se învăpăiară, apoi se albiră; boabe de sudoare rece le picură pe frunţile palide. O, fascişti futuţi, nenorociţi, tâmpiţi!

«Hai să le băgăm cuţitu-n burtă» zise Risichino.

«Eşti nebun?» îi zise Pelonero. «Acuma vine partea cea mai frumoasă. Stai liniştit şi bagă cuţitul la loc.»

Cavalerului Racinedda îi căzu bastonul din mână, iar pantalonii, fără ca el să-şi dea seama, îi coborâră de la buric în jos pe coapse, trie trac, ca şi când s-ar fi dezumflat. învăţătorului îi dispăru expresia dispreţuitoare, deveni ca un sarazin căruia pe neaşteptate i se retezase capul. Bracilittone şi Costa lăsară curelele să cadă. Salemi începuse să privească tablourile cu regele şi cu Ducele, pete clar-obscure pe pereţi.

«Curaj» zise. «Ăsta-i un ceas rău. Dar a cui e vina? Uite-acolo, uite-acolo.»

Şi întinzând braţele, îi blestema cu gesturi obscene, cu rânjete măgăreşti, mişcându-şi degetele furioase din încheieturi, pe Duce, pe rege, sfârşitul lumii, iadul viu pe pământ.

«Jos cu tablourile alea, jos!»

Cavalerul se apropiase de noi: «Am glumit, copii» ne zicea «cine s-ar fi atins de voi?

Aveaţi dreptate, sunteţi bineveniţi la mine
acasă când vreţi voi».

«O scară» făcu popa Scrofani, care tăcuse până atunci.
«De unde s-o luăm?» răspunse Bracilittone. «O masă ar trebui.»
învăţătorul Salemi amuţise. Sorrentino târâi biliardul. «Ajutaţi-mă, ajutaţi-mă» zicea, şi împreună cu Bracilittone îl sprijiniră lângă perete. Sorrentino se urcă pe masă, însă tablourile erau prea sus: «Cum poţi ajunge?» bolborosi.
Ceru un scaun însă nici aşa n-ajungea. Jos în salon se uitau unii la alţii speriaţi, erau pierduţi.
«Cum să facem?» se plângea cavalerul.
«Vă ajutăm noi» zise Pelonero.
«îţi bag cuţitu-n foaie» răspunse Risichino.
Pelonero trase cu ochiul, cum ştia el, închizându-l pe jumătate; desigur se gândea la ceva^
«Şi cum faci, băiete?» întrebă cavalerul.
«Pot să mă urc pe umerii cuiva.»
«Bine» făcu Costa, roşu de efort. «Vino.»
Odată suit pe umerii lui Costa, zise:
«N-ajung. Sunt aproape de tavan tablourile astea. Trebuie cineva mai înalt. învăţătorul Piripo, de pildă.»
Era într-adevăr cel mai înalt. Toţi se uitară la el. Se schimbă la faţă, devenind cenuşiu.
Pelonero se prefăcea că nu mai are răbdare pe umerii lui Costa şi le cerea să se mişte mai repede dacă voiau ajutor. Fasciştii erau îndreptaţi toţi către şef şi-l rugau cu priviri încrucişate, încercând să vorbească.
«Puştile, puştile, aduceţi puştile» începu să zică secretarul, cu ochii ca focul.

Nimeni nu avea curajul să răspundă; bum, bum, bum răsuna vocea lui Piripo.

«Păi cine ni le dă?» zise până la urmă Margarone. «De unde să le luăm, domnule secretar?»

«Puştilebum, puştilebum» făcea ecoul în salon.

«Pe alea de la avangardişti le avem, dar nu trag bine, ştiţi şi voi. Sunt de copii, erau numai de joacă.»

«Bumpuşti, bumpuşti.»

Cuvintele acelea deformate se răspândeau peste pereţi, pe bolta înaltă pictată cu îngeraşi, zgâriau ferestrele.

«Oh, Dumnezeule, a-nnebunit» zicea cavalerul.

Noroc că popa Scrofani se ridică de pe sofa şi se apropie de secretar.

«Calmaţi-vă, calmaţi-vă» îi zicea «Sunteţi Dumnezeu pe pământ? Ce vină aveţi dumneavoastră de răul de pe lume? Faceţi voia domnului. Tablourile acelea necurate trebuie să dispară. Mergeţi spre biliard.»

îl împinse uşurel. «Curaj» îi zicea «de ce vă ruşinaţi de copii?»

îl făcură să se suie: «Oh, oh» ziceau ceilalţi, ţinându-l pe la spate; de-acum se calmase, avea privirea porcină şi mintea violetă. Pelonero sări de pe umerii lui Costa pe cei ai învăţătorului Piripo şi începu să se întindă pe vârfuri, să se răsucească strângându-l de gât pe învăţător.

«Grăbeşte-te» zise secretarul. «Nu vezi că mă sugrumi?»

Noi stăteam serioşi, dar de bucurie aveam un nod în gât. «Ah, de-ai crăpa!» mă gândeam. După o
sută de sărituri, salturi şi răsuciri de picioare, Pelonero puse mâna pe tabloul cu regele.
«Ţine-1» zise, dându-i-l lui Bracilittone.
«Acuma cel cu Ducele» se băgă şi cavalerul Racinedda.
Mutară masa de biliard lângă peretele de vizavi.
Pelonero de data asta zise:
«Mi-e frică.»
«De ce?» făcu cavalerul, înfăşurat în pantaloni.
«Se uită la mine şi mă sperie.»
«Haide, haide, băiete, e doar un tablou.»
«Mi-e frică, lăsaţi-mă să cobor.»
Eu fluierai, şi Stelladoro după mine, scuipând după fiecare fluierătură.
«Ce v-apucă?» ne zise popa.
«Nimic» răspunsei. «Facem totdeauna aşa când la unul dintre noi i-e frică. Trebuie să fluieraţi şi voi.»
«Să fluierăm şi noi?»
«Vor să-şi bată joc de noi, hai să-i dăm afară» interveni Costa.
«Răbdare, răbdare» se rugă cavalerul. «E doar o glumă. Altfel cum vreţi să vă scăpaţi de tablouri?»
începu primul cavalerul Racinedda, fluieră încet încet, urmat de Bracilittone şi de Margarone ce se beşeau de-a dreptul cu gura.
Noi trâmbiţam tare: «Pipi, fur, fur, puur, purr; ah, ce joc minunat, măiculiţă sfântă»
Pelonero râdea, tot pe umerii maurului.

«Gata!» strigă Salemi. «E o pescărie ori Casa del Fascio?»
«Da' despre care fascism vorbiţi, cumetre?» îi răspunse preotul Scrofani.
Pelonero în sfârşit luă tabloul din cui şi coborî, alunecând pe spinarea secretarului/
«Ah, ce uşurare!» zise cavalerul Racinedda, ştergându-şi sudoarea de pe ceafă.
Fu linişte pentru o clipă dar o întrerupse Pelonero cu o nouă găselniţă.
«Şi?» zise.
«Şi?» făcu cavalerul cu vocea behăită.
«Ce facem cu tablourile astea?»
Oh, ce săgeţi, ce fulgere, ce ploaie răsunătoare! Fasciştii rămaseră cu gura căscată.
Margarone îi sfătui să le ducă de-acolo, însă Risichino îi spuse că sătenii şi englezii ne-ar fi omorât cu pietre dacă ne-ar fi văzut.
«Păi atunci...?» întrebă cavalerul.
«Hai să le dăm foc» zise Salemi.
Don Ciccio, ospătarul, nu vorbise până atunci şi stătuse sprijinit de un perete, însă acum interveni:
«V-aţi pierdut minţile? Lumea vede fumul de afară. Un singur lucru e de făcut: să le ascundem în pod.»
«Bravo, don Ciccio!» zise preotul. «Dumnezeu i-a arătat calea cea bună, lui, celui smerit.»
Ciuriddu, Risichino şi Carmelo duceau tabloul cu regele cântând un marş regal şi solemn, tatazum, tatazum, eu, Pelonero şi Stelladoro în urma lor cu tabloul ducelui, cu pieptul în afară în pas roman. Agripino şi Schinchimiddu băteau din palme ca o tobă, alternând cu scurte pauze.

Trecurăm prin salonul de biliard şi de-acolo urcarăm pe o scară fixată în zid, spre pod. Don Ciccio venea în urma noastră cu capul aplecat.

în pod intra un pâlpâit de lumină, încât fotoliile rupte, zimţuite, îngrămădite unele peste altele împreună cu sticle şi teancuri de ziare, se vedeau şters.

«Mă scăp pe mine!» îmi zise Risichino.

Merserăm în capăt, podul acolo era mai întunecat, plin de umbre ce se scurgeau de pe perete.

«Unde mergeţi?» zise bătrânul. «Nu sunt câmaţi aici».

«Vai, ce de şoareci! Fugiţi!» îi răspunserăm.

Piş-piş şopoteau ziarele, foşnind când mai tare când mai încet, sub ţâşnitura limpede şi spumoasă. Ce plăcere să te goleşti!

Agrippino şi Ciuriddu făcură repede, «altceva avem de făcut» ne ziseră. «Nu vedeţi câte scaune vechi?» începură să le zbată de podea, rupându-le picioarele şi spetezele.

«Ce faceţi acolo?» ne zise don Ciccio. «Aţi ascuns tablourile?»

«Sunt şoareci. Păzea!» strigarăm.

îl întrebai pe Agripino de ce rupea scaunele şi el mă lămuri că iarna se apropia drept pentru care era bine să facem provizii de lemne. Râsei.

«Haideţi!» strigă ospătarul. «Ce mai aşteptaţi?»

«Şoareci.»

«Şoareci.»

Era ca un joc drăcesc, braţe de scaune sfărâmate, ca ronţăitul a o sută de şoareci. Don Ciccio nu ne vedea acolo, mergea pe dibuite: «Vă umflu faţa, fire-aţi ai naibii» zicea.

Coborârăm în şir, rostogolindu-ne pe scară, care sărind, care alunecând. Pelonefo şi Risichino rămăseseră în pod.

«Şi ceilalţi ?» întrebă ospătarul.

Din salon ne chemau: «Tabloul cu Ducele» ziceau «tabloul». «Ce se-ntâmplă?»

«Hei, voi» strigarăm «ce faceţi acolo? Aduceţi tabloul.»

Pelonero apăru primul, ţinând rama şi strâm- bându-se la faţă. îmi arătă tabloul şi cuţitul. «Cu ăsta» îmi zise. Vai, ce om schilodit! în salon îl găsirăm pe şeful de post ce le povestea fasciştilor neîncrezători cum contraatacul din câmpia Cataniei reuşise şi nemţii înaintau spre zona noastră. Preotul se aprindea puţin, însă Piripo rămânea pe gânduri, jumătate vultur, jumătate găină.

«Tabloul trebuie pus pe perete» urla jandarmul, urât, grăsan şi cu pistrui.

«Vai, Doamne Dumnezeule!» făcu cavalerul, arătând spre tablou, spijinit pe o sofa.

Ne abţinurăm să nu râdem, tăcerea era grea ca plumbul. Dintr-o tăietură, aproape rotundă, cineva îi scosese un ochi Ducelui, ce privea acum strâmb cu singurul ochi nevătămat, înflăcărat, mânios şi întunecat, iar cu celalălt găurit în semn de moarte iminentă.

«Care a făcut aşa ceva?» întrebă, sărind în sus, jandarmul.

«Şoarecii» îi răspunse Pelonero.

«Şoarecii?»

«Se poate» interveni spre norocul nostru don Ciccio. «Sus e iadul curat. Trebuie să aducem nişte pisici.»

Jandarmul se uită suspicios la gaură, ba chiar se aplecase, sprijinindu-şi genunchii de podea, şi faţa i se confunda aproape cu cea sluţită a Ducelui.
«Trr, trr» făcu cineva la uşă.
«Şoareci, iar şoareci» făcu cavalerul scârbos.
«Hai să fugim» îi sfătuii pe ai noştri, însă Risichino, ce stătea lângă fereastră: «Turi» ne zise. Şi deschise. Era şi Colombino.
«Tâmpiţilor» strigă Turi «Ce faceţi aici înăuntru? Englezii sunt deja la Nunziata. Uitaţi.»
Şi aruncă nişte pachete. Jandarmul le adună şi le învârti în mâini.
«Sunt galete, Dumnezeule mare!» exclamă «cu scris englezesc. E sfârşitul. Mi-au dat informaţii false.»
Şi se aşeză iar pe divan, pe partea stângă. Cavalerul întrebă ce era de făcut de vreme ce lucrurile stăteau astfel. Costa zise că-i aştepta pe toţi spânzurătoarea.
«Spânzurătoarea?»
«Nu sunteţi fascist? nu sunteţi şef de raion? membru de onoare în partid?» continuă Costa, posedat de spirite rele.
«Membru de onoare eu, băiete? Niciodată.»
«Engezii, antifasciştii, ce credeţi că o să ne facă? Spânzurătoarea ne-aşteaptă!»
«Gata, băiete, am fost întotdeauna slab de inimă.»
«La spânzurătoare! Parcă vă văd atârnat în piaţă, alături de mine şi de ceilalţi.»
«Vai, sfântă Agripina făcătoare de minuni, mă sufoc.»

Bătrânul se muiase tot, îndoit în două, cu bale la gură, amorţit.

«A leşinat, a leşinat» zicea învăţătorul Salemi. «Apă. Un pahar.»

Preotul Scrofani se ridicase: «Dumnezeu sa ne-ajute, Dumnezeu să ne-ajute» zicea «E vremea să mergem acasă, in domo dei[2] e mântuirea şi pacea.» Şi o luă la drum, bătrân împuţit şi tremurător, deschisese uşa încovoiat şi plecase, lăsând înapoia lui fumegarea sulfuroasă a amiezii. Jandarmul nu zisese nici pâs, şi ieşise, zăpăcit şi îngălbenit.

«Apă» zicea învăţătorul Salemi. «Nimeni nu m-aude?»

«La spânzurătoare!»

«Of, of».

«Vai, vai, vai».

«Da' de ce nu m-aţi chemat mai înainte?» ne zise Turi. «Teatru de marionete mai frumos unde găseşti?»

Salemi, tot cerând apă, apă, pă, pă ca o raţă zăpăcită şi fugărită o apucă pe uşă şi dispăru.

«Domnule secretar, curaj» zicea Margarone, luându-l de braţ pe lunganul de Piripo, sau Cucurigo cum îl strigarăm cu voce tare şi alintată, când îl văzurăm că iese, urmat de Bracilittone.

«Din cauza voastră, nenorociţilor !» răbufni Costa, în timp ce se-ndepărtă ultimul, deschizând şi închizând uşa, împrăştiind o rafală de lumină viermănoasă.

---

2 Expresie latinească aparţinând limbajului religios, liL *în casa Domnului* (N.t.)

«Acum stăpânii suntem noi» zise, rânjind, Pelonero.
«Şi cu bătrânul?» întrebă Ciuriddu.
«Ha, ha» râse Risichino, «vroia să mă bată pentru cârnaţi. Tâmpitul. Hai să-i punem sare pe p...ă»
«Aşa ruşine pentru bătrân?» zise Colombino.
«Tu ce te bagi, pardon? Ai ajuns la gata» mă enervai.
«Hai să i-o sărăm.»
«Hai să i-o sărăm. Ne trebuie sare.»
«Si unde să găsim sarea?»
«Este o cutie acolo, cu ţărână, hârtii, gunoi» zise Risichino.
«E ruşine mare pentru un bătrân» se băgă Ciuriddu.
«Taci, prost şi scârbos ce eşti.»
Luarăm cutia, puţea a trabuc, şi o târâirăm la picioarele sofalei, unde bătrânului i se scurgea sufletul, îi căzuseră pantalonii, avea nasturii descheiaţi şi noi prin deschizătura aceea aruncarăm, cu degetele, cu palmele, cu pumnii praful, hârtiile mărunţite. «Daţi-i înainte!» zicea Risichino.
Bătrânul se plângea, tuşea iar pantalonii i se pătau de pământ murdar, de gunoi: «Pe p...ă, pe p...ă» zicea Pelonero.
«Hai, gata! da' ce-i, o fântână?» zise Schinchimiddu.
Turi şi Colombino se uitau şi râdeau, gustând scena aceea trivială, şi: «Noi nu avem de-a face, pe noi nu ne-a jignit» ziceau.
Când încetarăm, cavalerul îşi revenea în mijlocul unui fum sulfuros; tuşea bătrânul,

tuşea din piept. «Vai, ce fum» zicea. «Se trage?»

Turi, între timp, spunea că odată sfârşit jocul acela nu ne rămânea altceva decât să mergem în întâmpinarea englezilor, să ne-ndopăm cu galete, căci era chinuit de o foame străveche, însă noi hotărârăm să ducem tabloul cu Ducele prin sat.

«Sărbătoare mare» zicea Stelladoro. «în procesiune, în urma tabloului, or să vină sătenii.»

Eu, Risichino şi Stelladoro ieşirăm cu tabloul pe umeri, dar pentru o clipă ne acoperirăm faţă căci aerul fierbea. Deschiserăm şi închiserăm ochii de mai multe ori, în acea mare de soare.

«Pe unde mergem?» ne întrebă Turi, alăturându-ni-se.

în piaţă nu era nimeni şi prăvălia lui Peppi a cumătrului Nofriu era închisă, cu coşurile de lăptucă vestejită în faţa uşii.

«Unde s-au dus sătenii?» întrebă Risichino.

«Hai să mergem înspre Santa Agrippina.»

Nu întâlneam pe nimeni şi străzile păreau mai largi. O luarăm pe nişte străduţe, poate acolo ceva copii sau femei s-ar fi arătat de prin grajduri ori de pe la ferestre. Agrippino, ca să împrăştie plictiseala şi zgomotul paşilor noştri, cânta un cântec fascist.

Cânta bine ţăranul, ca şi când ar fi fost în lan la secerat de grâu, încât unul după altul ne luarăm după el: «AH' armi, siam fascisti, all'armi, siam fascisti». Dar nu vedeam pe nimeni; sătenilor morţi şi îngropaţi, unde eraţi?

V-aţi dus la iernat din cauza războiului? Coborârăm la vale pe străduţele întortochiate dărăpănate şi murdare de bălegar şi de paie. Nu mai urlam de-acum, ci cântam rar imnul ca nişte clopote mortuare: «AH' armi, siam fascisti, all'armi, siam fascisti»

«Nu v-aţi obosit?» zise Turi, ce ne ajută să ducem tabloul. «Hai să bombardăm uşile.»

«Da'ce, mai suntem copii?» zise Stelladoro.

Altceva nu era de făcut, decât să spargem uşile încuiate, să iasă lumea. Adunarăm pietre şi ne oprirăm în faţa uşilor crăpate şi întunecoase, chiar în faţa casei lui Mărio Gulizia.

«La atac!» strigă Turi.

Carmelo începu ploaia de pietre. Şi, imediat după el, noi, roşi de plictiseală. Aruncam câte o piatră în fiecare poartă, alergând pe străduţă într-o învălmăşeală de picioare şi corpuri. însă după ecoul mort al loviturii, nu se auzea nici un glas, ne răspundea numai o tăcere apăsătoare. Aruncarăm toate pietrele în ultima poartă.

«Fecioară Mărie» auzirăm «e sfârşitul. Se trage.»

Printr-o gaură din fereastra spartă, un bătrân se uită-mprejur. Ne văzu şi ne zise:

«Dracilor împieliţaţi, sunteţi voi? Nu v-ajunge războiul? De ce vreţi să mă scoateţi afară?»

«Hai să-i rupem botul» făcu Stelladoro.

«Stai aşa» îi porunci Turi. «E un bătrân.»

«Unde s-au dus sătenii?» întrebă.

«I-am văzut roind» ne răspunse acea umbră de om «în alai murmurător înspre Fuoriporta, să-i aştepte pe englezi care trebuie să aducă monezi de aur şi pâine.»

Ne întoarserăm înapoi. Nu mai aveam chef să cântăm, cu tabloul greu în spate şi străzile tot goale.

Trecurăm prin piaţă şi pe sub arc merserăm la Fuoriporta. Pe la casa lui Cudde, văzurăm, cu spatele la noi, o mie, două mii, poate cinci mii de săteni ce priveau spre Albero Bianco.

«Sunt toţi aici?» întrebă Ciuriddu. «Puteam să-i tot căutăm!»

Copiii stăteau pe zid cu mâinile la ochi, iar femeile se acopereau cu basmale de căldura mare.

«Oh, sfânta Maria» zise Carmelo, năucit de zidul acela de persoane, «da' ce aşteaptă? venirea lui Dumnezeu?»

Printre smochinii lui Cudde, îi văzui pe Cacanitu, Raffaele Passuluni şi Mário Gulizia.

«Uitaţi-vă cine-i acolo!» zisei.

încercarăm să ne facem loc, lumea era înghesuită şi abia se dădea la o parte. «Of, ce strâmtoare» zicea Ciuriddu, «ajungem pe marginea povârnişului odată?»

Bătrânii, cu băşti în cap să nu-i ardă razele soarelui, la trecerea noastră ziceau:

«Sunteţi nebuni cu tabloul ăla? nu ştiţi că Ducele a murit?»

Merserăm înspre stânga, nu era atâta înghesuială, şi în sfârşit ajunserăm printre nopali cu Mussolini care ne privea cu patimă din tablou, plângând din orbita găurită.

«Ia mai lăsaţi portretul» zisei.

însă Carmelo, Ciuriddu şi Stelladoro îl duceau ca pe o cruce străpunsă, cu coastele sângerând.

Ne uitarăm spre Albero Bianco, însă nu văzurăm nimic altceva decât un nor suspendat, o scânteiere orbitoare de culoarea coralului.

«Oare mă înşeală ochii? »zicea Risichino, în timp ce noi ne frecam pleoapele.

Dar nor nu era, sclipea pe pământ ca o coadă uriaşă de inorog; «Isuse, ce se-ntâmplă?» întrebai. Turi dădea din cap clipind într-una, însă Carmelo văzu bine cel dintâi în depărtarea aceea spumoasă.

«Băi, prostule» îmi zise «mult îţi trebuia ca să pricepi? Sunt tancuri.»

Ciuriddu şi Stelladoro între timp, lăsară tabloul să alunece la pământ, buimăciţi de spectacolul acela, în câteva minute, recunoscurăm coloana de tancuri descoperite, cu mitralierele plasate pe turelă, şi văzurăm soldaţii protejaţi de căşti.

Acel animal unicorn, fâlfâitor, se lungea pe strada largă ce se unduia în urcuşuri şi coborâşuri şi pe dealul lui Mărio Privitera, la San Gisipuzzo, se pierdea printre înălţimile limpezi, printre terase de măslini în penumbră şi neclintiţi.

Turi, Colombino, Schinchimiddu şi Agrippino stăteau în picioare să se uite, nemişcaţi, suspendaţi de firul mirării. Ceilalţi nu reuşiseră să se uite aşa îndelung şi se lungiseră la pământ.

«Ce greaţă» zicea Stelladoro.

Agripino zisese: «Nu auziţi un zgomot asurzitor?»

«Nu» răspunsei «aerul e aşa de străveziu.»

Agripino se culcă jos, cu urechea lipită de pământ.

«Nu m-am înşelat» zise.

Ascultarăm în continuare, avea dreptate Agripino. Era un zumzet egal, stoluri şi stoluri de cocori migrau bătând din aripi sincronizat, nici un fulg mai mult,
nici un fulg mai puţin nu mişcau. Ascultai cu atenţie acel freamăt unduitor de păsări migratoare: «veniţi, veniţi» le zisei celorlalţi.
«Ai inţeles ce-i?» mă întrebă ţăranul ăla, puşlamaua de Agrippino.
îmi dădui seama imediat. Nu mă gândisem înainte.
«Gura» îi zisei camaradului meu răutăcios. «Nu mă păcăleşti, tancurile fac mult zgomot.»
în timp ce simţeam terenul cum vibra, Raffaele Passuluni din copac strigă:
«Uite, uite.»
Se agita sub umbrela de frunze, arătând cu mâna spre Quattrocanali, unde strada se lărgea întunecându-se de un praf roşiatic.
«E fum» zise Stelladoro.
«Nu.»
«Ba da.»
«Sclipeşte, nu vezi.»
«E praf.»
«Nu-i vânt.»
«Tancuri.»
«Tancuri, tancuri»se sugrumau Pasuluni şi Mărio Gulizia din smochin.
Le văzurăm apărând acolo jos, de după curbă, bine de tot, oh, Isuse, fumegânde animale marine, unul, două, trei, cu ţevile mitralierelor îndreptate spre cer.
Englezii stăteau înăuntru liniştiţi şi fluturau cu puştile şi cu pipele către noi.

«Ce blonzi sunt!» zise Carmelo. «Cum am fi
putut să-i vedem pe deal la Albero Bianco?»
Tancurile se opriră, cinci, nu mai multe,
probabil erau în recunoaştere. Pe neaşteptate,
auzirăm nişte bubuituri trosnitoare.
«Oh, oh» ziseră.
«Ce se-ntâmplă?»
«Iar război?»
«Ne omoară mişeii ăştia!»
Ne aruncarăm pe jos, aproape una cu
pământul: «Mârşavii, netrebnicii» zicea Turi.
Nu se mai auzi nici o împuşcătură; «mi-am
murdărit pantalonii» zicea Colombino scuipând
pământ negru.
«Ce fac?» întrebă Agripino, întinzând gâtul.
Sătenii smicurau mătăniile: «sfântă Mărie,
sfântă Mărie» cu ecouri triste de plânset.
«Ha, ha» râseră Cacanitu, Passuluni şi Mărio
Gulizia. «Ha, ha, ce tâmpiţi mai suntem.»
«Ce văd ticăloşii ăia?» exclamă Turi.
«Nu se înţelege nici unde încep, nici unde se
termină jocurile astea.» Litania se întrerupse
transformându-se într-o aşteptare suspendată,
în canicula sângerie.
«Ha, ha» râdeau în copac.
«De ce râdeţi ca nişte găini futute de cocoş»
striga Risichino. «Ce vedeţi în prăfăraiul ăla?»
«Au omorât nişte găini pe la casa lui Spadaru,
şi cocoşul, avea capul sfărâmat. Am văzut tot de
aici de sus.»
Umblă o voce: «Omoară găinile, ce război e
ăsta?»
Noi ne ridicasem, alte tancuri răsăreau şi
mergeau în şir pe strada ce ducea spre Mineo,
într-o

jumătate de oră ar fi ajuns la noi. Auzirăm femeile blestemând:

«Maurilor» ziceau «veniţi să ne aduceţi pacostea? vreţi să ne furaţi sângele?»

în curând, primul tanc era în nopalii donnei Carolina, la Fuoriporta; ni se întuneca privirea văzându-1; oh, Orlando, călăreţ fremătător, cine te văzuse vreodată până atunci? Se opri.

«Ala, ala» ziseră soldaţii scuipând fum.

Nimeni nu răspunse. Sătenii aruncau priviri întunecate pe sub baticurile săgetate de soare.

Mario Gulizia, Cacanitu şi Passuluni vorbiră primii cu soldaţii, ridicând braţele şi strigând:

«Alalâ, alalâ, la arme».

Noi împinsesem tabloul cu Ducele în tufele de mure «nu se ştie, ăştia ne împuşcă» zisese Colombino. Tabloul se învârtise pe jumătate şi ne privise, pentru ultima dată, cu ochiul bun plângător şi cu celălalt ce se umplea de spini. Tufele se deschiseseră, gluglu făcuse tabloul dispărând în întunericul iadului.

«Alalâ»striga şi Colombino.

«Bă, prostule» îi zise Carmelo «da' ce, sunt fascişti?»

Sosiră alte tancuri şi se opriră în cerc pe câmpia Fuoriporta. Un gradat aruncă cel dintâi în aer rafale de galete, în dreapta şi în stânga «moarte Ducelui» strigând.

Nimeni nu se mişca să le ia. Ceilalţi soldaţi îl imitară pe gradat şi aruncară pachete şi bucăţi de ciocolată.

«Guddéi, littltaliansguddéi!»

Noi priveam vârtelniţa aceea, bufneau galetele rupându-se cu un zgomot melodioase.

«Ce mai aşteptăm să adunăm binecuvântarea asta de la Dumnezeu?» zise Passuluni.

Coborâse din copac, împreună cu tovarăşii săi şi alergase în mijlocul străzii să adune de-ale gurii. Risichino, Pelonero, Carmelo, Schinchimiddu şi apoi eu, Agripino şi Stelladoro ne luarăm după ei să ne umplem cămăşile cu galete şi ciocolată. Englezii râdeau şi aruncau iar pachete cu amândouă mâinile; «Urra, urra» strigau «ollraitcildren, ollrait!»

Ploaie era, ce cădea din cer, ne izbea în cap şi aurea pietrele de pe jos. Măi sătenilor întristaţi, de ce rămâneţi ţepeni , ca un zid uniform de feţe gălbui? nu vă aşteptaţi la aşa mană cerească?

în timp ce ne învârteam veseli ca într-un dans, răsunară nişte împuşcături ce ne făcură să ne întindem imediat în mijlocul străzii.

Nu auzirăm altele, drept pentru care ridicarăm capetele şi văzurăm nişte porumbei ce se-mprăştiau cu un tumult, într-un clocot de pene albnegre peste noi, peste acoperişurile Primăriei, peste valea Faddei. Un porumbel, apoi doi, în cele din urmă trei cădeau încet, scuturând din aripi, atârnânzi parcă ar fi înnotat în gol. «Mamă, mamă» zise Agripino, şi fugi în nopali.

Noi nu mai aveam poftă să adunăm pachetele, de altfel cum era să facem, căci aveam cămăşile pline ca nişte burdufuri. Soldaţii urmăreau porumbeii: «Şiutşiut!» auzirăm. Cineva striga:

«Uezghivăniorderşiut?»

Căzu un porumbel, încă mai râcâia cu ghearele în aer.

«Urra!»

Şi un soldat îl apucă, umplându-se de pene pe faţă.

«Ciocul îţi lipseşte» zise Agripino.

«Uitpigeontunait» zise un soldat.

«Pigeon, pigeon» exclamară ceilalţi, arătând pasărea.

Ceilalţi doi porumbei răniţi se zbăteau, unuia îi găuriseră o aripă, într-adevăr împleticindu-se tăia ultimul său drum. Stolul era departe, se rotea în formaţie deasupra crestelor în zigzag ale munţilor. Al doilea căzu, cu capul în jos de parcă vroia să-şi sape groapa. Se izbi de un tanc; «Urra, urra.»

«Pigeon, pigeon.»

Al treilea pilota cu aripile, cobora peste noi, lăsând pene în aer. Căzu jos, tremurând de frigul morţii. Pelonero îl apucă dintr-o săritură:

«E al nostru» zise «vai de cine s-atinge de el.»

II vrem, îl vrem, ziceau pesemne soldaţii în acea limbă păgână şi slută, însă Pelonero îl ascunse în tufe. «Nu mai e» dădea de înţeles «a zburat!» arătând spre înălţimea cerului. Râseră englezii: «Little rogue, litlle rogue» ziceau către Pelonero, care-i privea cu ochii sfidători.

Cineva dăduse probabil ordine, căci tancurile porniră rulând cu pocnete neîntrerupte de fierărie ce niciodată nu se opreşte.

«Pleacă» ziseră din mulţime.

Era o coloană nesfârşită, se forma, se deforma, lăsând un şir inelat de urme.

«Hai să mergem» ne sfătui Turi. «Nu vi se-nvârte capul?»

«Şi un' să mergem?» întrebai.

Ideea îi veni lui Carmelo «La Castel» zise «Acolo sus e de noi. O să vedem toată valea şi soldaţii cum trec.»

Ciuriddu căută porumbelul ascuns, îl luă cu amândouă mâinile zicând: «A murit. Ce facem cu el? îl lăsăm baltă?»

«Eşti nebun?» îi răspunse Pelonero. «Hai să-l ducem cu noi. Dacă tot a murit, mai bine să-l mâncăm noi, ce ziceţi?»

Traversarăm strada printre tancuri, ale căror şenile sfârâiau pe drumul pietruit.

«Hai repede» zise Tur, când ieşirăm dintre soldaţi.

La Castel nu găsirăm pe nimeni, se vestejeau cei câţiva salcâmi; «hai să mâncăm, să ne-ndopăm» zicea Risichino.

«Stai puţin» zise Agripino. «Hai să aprindem focul pentru porumbel.»

Ieşirăm pe povârniş, se prăvălea în pante abrupte înspre Lavatoio.

«Sunt acolo, sunt acolo» trâmbiţă Colombino.

Arătă spre vale, spre Mineo ce viermuia de tancuri, de camioane, sub zăpuşeala potolită a apusului. Da, primele tancuri se mişcau acolo jos înspre Palagonia.

«Ura, ura» făcu Agripino. «Focul e aprins.»

Jumulirăm porumbelul. «Săracul» îmi veni să spun «noi nu suntem de vină.»

Avea carnea albă şi fragedă, de sub o aripă picura sânge.
«Aici l-au nimerit» observă Pelonero.
Se frigea pe foc, şi ultimele pene îi ardeau scânteind fumegător; ah, ce miros se simţea când începu să se rumenească!
«Ar trebui o sută de porumbei» zise Schinchimiddu.
În schimb, aveam o bogată rezervă de pesmeţi şi de ciocolată.
«Cu ce începem?»întrebai.
«Cu porumbelul.»'
Unul luă jumătate de picior, altul o aripă; «mie capul» zicea Colombino. Aruncarăm intestinele.
Ficăţelul îl împărţirăm în trei bucăţi.
«Hai să trecem la pesmeţi, la pesmeţi» ordonă Pelonero.
Ne aşezarăm cu picioarele încrucişate pe nişte tufe de iarbă uscată, curăţând terenul de pietre.
«Biscuiţi, nu pâine, sunt pesmeţii ăştia!» exclamă Ciuriddu, lingându-se pe buze.
«Ai dreptate» îi răspunse Turi. «Ce mănâncă hainii ăia? zahăr şi miere e mâncarea lor.»
Crănţăiau pesmeţii şi noi îi mestecam în făină fină, împreună cu ciocolata pe care-o râgâiam anume, cu gura închisă, pe nas.
«Doamne, doamne, doamne» făcea Pelonero şi altceva nu ştia spune.
După prima răbufneală, acum mâneam încet, sugând de pe degete ciocolata topită.
«Cine mai pleacă de-aici?» zicea Stelladoro.
însă furăm nevoiţi să părăsim Castelul căci ne era sete. Simţii ca o gâdilătură în gât, «prea mulţi pesmeţi» mă gândii, însă apoi se prefăcu

în uscăciune a gurii, întâi suportabilă, apoi sufocantă, ne îngroşa limba şi ne ardea.
«Cum să facem?» zicea Carmelo. «Mă arde.»
Ceilalţi nu-i răspundeau, răbdând de sete fermecaţi de vraja ciocolatei.
Şi mestecă şi mestecă, mâncarea nu aluneca-n jos şi un junghi de tuse ne rodea stomacul.
«Nu coboară.» observă Carmelo.
«Ce păcat!»
«Nu putem face nimic.»
«E mai tare ca noi.»
«Ard tot.»
«Apă.»
«Apă ne trebuie.»
Turi se ridică. «Nea Angelo locuieşte sub Castel» zise, stâlcind vorbele în timp ce ciocolata i se întărea pe bărbie. «Trebuie să coborâm printre stânci ori să ne întoarcem înapoi.»
Ne luarăm după el, nu era simplu să coborâm pe povârniş, însă ce se gândi Turi?
Făcu o frânghie din curelele noastre şi o legă de capătul unei stânci: «Pe-aici» ne sfătui.
«Bă, Turi, se rupe funia» strigă Colombino, fricos ca de obicei.
Turi alunecă rapid şi dintr-o săritură ajunse pe o ridicătură din peretele de stâncă; de acolo, apucând cu mâinile când un vârf, când altul, ajunse pe străduţă.
«Veniţi jos» ne strigă.
îl urmară Agripino, Risichino şi Stelladoro.
Colombino zicea: «La bunica mă-ntorc» însă eu îi dădui un şut, zicându-i să se grăbească.
Transpira rece, îi reuşi însă manevra.
«Nu-i aşa de greu» exclamă.

Hruba lui nea Angelo era încuiată. Băturăm, vibrau în gol pumnii noştri. Unde se dusese bătrânul zdrenţăros şi bălos? Cine mergea până la Seicanali să bea, plină cum era strada de englezi?
Agripino zise:
«Veniţi.»
Sări peste gardul grădinii lui nea Angelo şi noi după el.
«Vedeţi troaca aia de porci?» zise. «E pentru găini. E cu apă limpede.»
Se aplecă şi suflă la suprafaţa apei. Ah, ce nectar, ce apă răcoroasă, gustoasă, cum cânta în burţile noastre!
«Pe toate tu le dibuieşti?» făcu Turi.
«Degeaba-s copil de ţăran?»
Băurăm până când ne săturarăm. Găinile începură să facă gălăgie mare cu cotcodacul lor dezacordat. Hotărâsem să ne întoarcem iar sus la Castel.
Era greu de urcat cu stomacul plin, unul râgâia, altul scuipa, altul zicea: «încet, cine fuge după noi?» Şi pe deasupra, pe pantă creşteau tufe mici spinoase de măghiran, cu miros îngreţoşător.
«Ce de măghiran!» zicea Schinchimiddu.
«îl împrăştie vântul» observă Pelonero, care se târa în patru labe.
Era şi izmă, tufe peste tufe ce se deschideau când puneam piciorul răspândind în aer un miros de mentă ce ne ameţea.
«Nu putea să fi fost numai pietre!» blestema Stelladoro.

Pietre sau nu, trebuia să urcăm; hapciu! hapciu! strănuta Stelladoro din cauza mirosurilor fluide mentolate.

«Fire-aţi ale naibii » zicea.

«Haide» zisei «încă patru coate şi-am ajuns.»

Ajunse primul Carmelo căci ştia cum să urce. Mergea pe o parte, dădea din fund şi se agăţa de protu- beranţe, de tufe uscate de iarbă, apoi se arcuia şi se împingea în sus. Pelonero ţinea pasul, chircit tot, trăgând din când în când aer în piept de-şi umfla plămânii.

«Vlăguiţilor, blegilor» ne strigară, odată ajunşi în vârf, aproape întunecat, căci se lăsase seara. «Suflaţi şi vă târâţi ca nişte raci. Hi, hii!»

Eu eram furios, eram tot cu ceilalţi dar pierdeam vremea din cauza lui Colombino care zicea: «Aşteaptă-mă, aşteaptă-mă, dă-mi mâna»şi la dracu!, Turi cu Agripino mă depăşiră, lăsându-mă în urmă.

«Am ajuns» strigară şi ei.

De-acum, cât mai rămăsese de urcat nu mă mai interesa, ba chiar îi dădui mâna lui Colombino, zicându-i:

«încet. Nu mai are nici un rost.»

Ne aşezarăm în locul cunoscut; ultimul ajunse Stelladoro, fluierând nepăsător.

Se vedea slab. Căscarăm pe rând, prima dată Turi. Ne lungirăm pe jos. Pietrele ne împungeau şi le dădurăm la o parte.

«Câte stele» comentă Stelladoro, proaspăt ca un trandafir.

Nu-l băgarăm în seamă; clipirea aceea în mijlocul cerului negru ne umplea de somn.

«Hei, ce se-ntâmplă? adorm?» zise Carmelo.

Colombino îşi revenise şi-şi întindea liniştit braţele.
«Cunoaşteti toate stelele?» începu.
Mergea încă la şcoală, era primul din clasă, burtosul ăla de câlţi. Era cel mai mic din grupul nostru.
«Vrei să faci pe învăţătorul, puişorul mamei?» îi răspunse Turi, ce deja se odihnea pe-o parte.
«E un joc» reluă, ca să se distreze, Colombino. «Cerul e ca o vale plină de străzi şi de animale.»
Tăceam, căci vocea aceea domoală ne legăna într-un leagăn de mătase. NaaniîNaani!
«Uitaţi, de pildă» continuă prăpăditul şi nemernicul ăla de cioclu al lui Giovanni Roccuzzo. «E Ursa Mare, şapte stele, un car, nu auziţi că merge? Are Ursa Mică lângă ea, un căruţ peste care atârnă Steaua Polară.»
«Eu ştiu care-i Steaua Polară» îl întrerupse Agripino. «Ne trebuie la ţară să ştim cât e ceasul.»
«Face cocoşii să cânte.»
«Aşa-i» exclamă Stelladoro. «Cocoşul o simte pe creastă; cum apare, zice. E vremea de cucurigat.»
«Ce tot spui, tâmpitule?» îl repezi Turi. «Eşti un măgar întruchipat.»
Noi între timp priveam degetul întins al lui Colombino. «Mai sus» ne zise «e Cassiopea; nu simţiţi că vă scufundaţi înăuntru ca într-o fântână?»
«Ooo!» făcu Ciuridu.
«Dar suntem deja în Calea Lactee» continuă acel pierde vreme fără somn. «E lapte, au răsturnat o sută de găleţi; vedeţi?»

Cine mai băgase de seamă până atunci? Fusese pictat cine ştie când, râufierbinte umflat şi senin; tăia în două pădurea cerului.

Se uitau şi Turi cu Pelonero; acesta din urmă strâmba din nas, imitând cântecul huhurezului, chiucchiuvi ciucchiuvi, ca să nu se dea bătut, dar măsura cu coada ochiului spada aceea alburie. Oare Colombino, botosul ăla vorbea sau altcineva?

«Mai jos e Lebăda. Are aripi, le întinde peste ape şi străluceşte. Vreţi să vă mai plimbaţi? E un drum fără sfârşit. Vultur, Săgetător; hai să coborâm, hai să coborâm. Scorpionul, omidă strălucitoare, aproape se scufundă în linia orizontului. Acum urcăm şi mergem la stânga. Nu simţiţi că vi se opreşte răsuflarea?»

în depărtare auzeam mugetul pierdut al camioanelor engleze, nedesluşit şi indescifrabil, mare, ce se desfăcea şi se învălătucea, poate se limpezeau în ea aştrii îndepărtaţi şi uluitori. Colombino îşi continua povestea.

«Stele, stele, când se mai termină?»

«Şarpe, Hercule, Boote.»

«Boote» repetă Schinchimiddu. «Uitaţi-vă, sunt terase, una peste alta, întuneric beznă le umple.»

Colombino se linişti.

«Ai terminat?» îl întrebai, privindu-l printre gene rupt de somn.

«Astrolab» zise. «Măsoară distanţele în cer.» «Astrolac» făcu Stelladoro, respirând greoi de somn.

«Astrolac.»

«Astrolac.»

«Astrolac.»
«Astrolac.»
«E un cuvânt care cheamă spiritele» conchise Pelonero.
Priveam spre Boote şi spre Lira, păreau o flăcăruie stinsă, cercuri ce se răspândeau în întuneric.
«Oare ce m-apucă?» mă întrebai.
«Astrolac, astrolac, astrolac, astrolac» auzeam iar, în timp ce cineva sufla fum spre mine. Deja dormeam; jos pe pământ, cu tufele uscate drept pernă, în vreme ce împrejur astrolăceau stelele.
Câtă vreme dormirăm ca nişte oiţe în stână la căldură?
«Oh, dormi, dormi, Tîtolo» îmi zicea Turi schimbându-mi anume numele. «Vrei să mori în noaptea asta?»
Dormeau şi Colombino şi Ciuriddu. Din stomacul meu întors pe dos se auzeau bătăi de tobe şi sunete de corni ce răsunau în noaptea aceea granuloasă.
«Ce-i? Ce-i?» întrebai.
«Se luptă în Câmpia Cataniei» îmi răspunse Agripino, în picioare lângă ceilalţi.
Eu mă luptam cu somnul, mă înlănţuia din greu. «Lăsaţi-mă să dorm» zisei.
Însă şi Colombino şi Ciuridu se treziseră, priveau cu braţele atârnânde.
«Se măcelăresc ca porcii» observă Turi. «Se văd satele înroşite la poalele muntelui.»
«Misterbianco, Misterbianco» zicea Carmelo, ce umblase peste tot prin lume.
«Motta.»
«Patern 6.»

Apăreau şi dispăreau satele în para de foc, limpezi ca ziua, apoi dintr-o dată scufundate în noapte.
Mă frecam la ochi; vai, ce greaţă-mi era! Bubuiturile ajungeau până la noi şi zguduiau satul.
«Vă place?» întrebă Pelonero. «E un joc minunat.»
Ne aşezasem unul lângă altul. Zgomotele erau din ce în ce mai slabe, vedeam doar imagini nedesluşite tot mai mici, însă un huiet îndepărtat se auzi.
«Ce se-ntâmplă?» întrebă Carmelo.
Nişte păsări pluteau înspre munţii Vizzini, însă păsări nu erau, înţeleserăm imediat ce văzurăm o dâră galbenroşie.
«Şi semnalul ăsta?» îl întrebai pe Pelonero ce se străduia să ghicească ce se întâmplă acum în joc.
Urmăream dâra aceea tot mai lungă ca o cometă, în timp ce bâzâitul era mai puternic şi mai zgârietor.
«Sunt avioane de luptă» strigă Agrippino.
«Aşa-i» zise Turi. «Ce prost mai sunt. Mult îmi trebuia să pricep!»
Avioanele în puţin timp fură deasupra noastră, lumini clare, se auzea motorul turat la unison. Se îndreptară spre Câmpia Cataniei unde nu se mai desluşea nimic. Apoi îi pierdurăm din vedere, nici motorul nu se mai auzea.
«Şi acum? totul s-a terminat?» zise Ciuridu Simili. Hotărâsem să ne întoarcem la culcuşurile noastre, când nişte limbi de flăcări se revărsară înspre Etna. Durară o clipă şi totul se stinse' într-o lumină galbenlunară.

începură să tragă de jos; «apărarea antiaeriană» zise Turi. Probabil loviseră un avion, îl văzurăm plutind într-o străfulgerare de foc.

«Pilotul e pierdut» făcu Stelladoro. Şi cine ştie de ce, lui Pelonero îi veni să zică: «Pigeon, pigeon» ca şi când destinul s-ar fi înverşunat împotriva unui porumbel. Şi între timp împărţea ciocolată, căci avea încă buzunarele pline. Avionul pierdea din înălţime, coborând când încet, când supt de vreun vârtej mortal, arzând uşor ca un foc de paie.

«Pigeon» zise iar Pelonero.

Timp de o clipă râul Simet se lumină, abia se vedea ca o dungă stinsă, până când avionul căzu.

«E gata» comentă Turi, scuipând ciocolată neagră.

Noaptea răsări iar, peste toată Câmpia, însă acolo, într-un punct, rămase un halou roşu.

Aşteptarăm încă puţin. «Ah, sunt obosit» zise Stelladoro «ce mai aşteptăm, hai să ne culcăm la loc. Totul se termină odată şi odată.»

Şi merserăm să ne culcăm pe iarba noastră uscată, mestecând ultima ciocolată.

CAPITOLUL III

Timp de câteva zile nu reuşirăm să ne vedem. Era mare sărbătoare cu englezii aceia care umblau în sus şi-n jos, după pâine, după ouă, după vin şi carne dând în schimb pesmeţi, uniforme, centiroane, ciocolată şi ţigări. Noi făceam negoţ în hărmălaia aceea; unul dădea,

altul primea. Cine mai avea timp să se întâlnească?

Din întâmplare într-o după-amiază mă întâlnii cu Pelonero şi cu Passuluni care erau împreună cu doi americani.

«Hei, Peppi, unde mergi aşa grăbit?» mă întrebară.

Mă oprii, mi-i prezentară pe cei doi soldaţi, William şi Harry, ce stâlceau cuvinte de-ale noastre în timp ce sughiţau şi trăgeau fumuri din ţigară. Pelonero îmi zise:

«Ne spun „wine, wine”, tu ştii ce-nseamnă, doar maică-ta a fost în America?»

«Nu înţeleg» zisei, şi dădui să plec.

«Da' unde mergi? Stai cu noi.»

Şi rămăsei, nemaigândindu-mă la ouăle pe care trebuia să le cumpăr. Ne îndreptarăm spre San Pietro.

«Wine» zicea William ars de soare.

«Wine» repeta Harry, mişcându^şi picioarele de păianjen.

Noi drept răspuns începurăm să fredonăm «wine, wine, wine» şi apoi, cu glasul limpede şi mlădios, «wine, wine, wine, wine.» Cei doi americani ne priveau îndoielnici, dar se opriră dând din umeri.

«Wine» se tânguia William «wine, gin, wischi, marsalâ, marsalâ.»

«Ce cântec e ăsta?» întrebă Passuluni.

«Marsalâ, marsalâ» repetai, «să fie oare peşte sărat?»[3]

---

3 în textul original este vorba de un joc de cuvinte între *marsala,* 'localitate din Sicilia unde se produce un renumit vin licoros cu acelaşi nume', şi *baccala,* 'peşte sărat şi uscat'

«Peşte sărat, peşte sărat» ziserăm celor doi tântălăi în pantaloni scurţi.
Ne priveau ca peştii străpunşi de lance, cu ochii stinşi stinşi stinşi.
«Vin» exclamă William, parcă gata să leşine. Şi tuşi.
între timp auzirăm o fluierătură. «Careva din gaşca noastră» mă gândii, şi mă întorsei să mă uit împrejur.
Din uşa unui grajd, ne strigau Risichino, Ciuriddu, Agripino şi Colombino.
«Lăsaţi-i pe americani» ne ziseră. «Staţi la răcoare cu noi, în pivniţă.»
Agripino insista mai mult decât toţi: «Intraţi, intraţi, e casa lui bunicu-meu.» Dar eu le zisei despre vin şi Risichino exclamă: «Aha, atunci hai să mergem. Ăsta-i un joc şi mai frumos.»
Ceilalţi se luară după noi în silă, închizând uşa cu lanţul, în timp ce Risichino ne dădea de înţeles că trebuia să mergem la cavalerul Racinedda.
«Are buţi pline de ajung până-n tavan.»
Pelonero râse şmechereşte, strâmbă din gură.
Soldaţii se luară după noi, săltând pe străzile rotunjite, pline de hârtoape şi de pietre rele.
«Boys-boys, încet, încet!» urlau cei doi păgâni.
«încetişor, încetişor» zicea Agripino ce mergea pe vârfuri ca să-şi bată joc de soldaţi. «Suntem invitaţi la bal acasă la regele.»
Ciuriddu şi Passuluni făceau la fel, un păsuleţ înainte, un păsuleţ înapoi. Abia ajunşi în faţa porţii încuiate, umbrită de balcoanele rotunde, burtoase, Pelonero îi zise lui Harry:
«Uite vinul, wine.»

---

sau în sens figurat 'tâmpit, prost' (N.t.);

Se uitară la noi buimăciţi: «Nu, boys» exclamă William «am spus vin, vin, marsala, gin.»
«Aşteptaţi, o să vedeţi» dădu de înţeles Pelonero, ce începu să bată cu pumnii, cu picioarele, cu capul în timp ce noi ziceam: «Vin, gin, marsala.»
Nu răspundea nimeni. «Cavalerul e fascist» zise Pelonero furios «de ce nu trageţi în broască?»
«Fascist? Să tragem?» zise William care dădea din cap cu suspiciune.
Bombardarăm uşa cu pietre şi în sfârşit auzirăm o voce tristă de femeie.
«Cine-i? Ce vreţi?»
«Deschideţi! Vrem dreptate!» zicea Risichino.

Deschiseră şi prin deschizătură văzurăm un smoc alb de păr.

«Ce vreţi?» auzirăm.

«Donna Peppinella, ascultaţi» făcu Risichino «americanii vor să-l aresteze pe bărbatul dumneavoastră, dar dacă le daţi nişte vin, lasă totul baltă.»

«Vin de la Dumnezeu» se bâlbâi femeia. «Păi de unde să iau eu vin, măi copii?»

împinserăm poarta, un brânci, două brânciuri, trei brânciuri; ah, baba naibii! Aia se ruga: «Sfântă Mărie, sfântă Mărie» dar noi reuşirăm să deschidem şi urlarăm:

«Urra, urra!»

«Intraţi, intraţi» zicea acum şi bătrâna. «Este vin pentru toţi , e apă binecuvântată de Dumnezeu.»

Soldaţii ne urmau precauţi cu pistolul în mână, se aşteptau la vreo capcană, dar când pe sub scară ajunseră în pivniţă, se liniştiră

văzând printre franjuri de funingine, butoaiele enorme şi creştineşti.

«Cârnaţi, ouă, pâine.» ordonă dispreţuitor Pelonero, care vroia să se-ndoape.

«Da' cine mai are aşa ceva, copii. Casa mi-aţi golit-o.»

«Sunt în camera de alături. Vreţi să facem să-l aresteze pe cavaler?»

Bătrâna, ieşind şi stăpânindu-şi limba veninoasă, se muşcă de buze ca să nu ne răspundă şi se supuse, aducându-ne ceea ce îi cerusem.

«Să vă fie de bine» ne zise.

William deschise un butoi, şi vinul gâlgâi într-un buchet de miresme dulciamare. începu să bea americanul, şi tovarăşul lui după el, cu gâlgâituri ¡ritmate, ca într-o cântare începută şi niciodată 'terminată. Noi gustarăm vinul. «Licoare dumnezeiască» ziseră Passuluni şi Agripino ce se aratară a fi băutori minunaţi, în timp ce noi mâneam smochine uscate, cârnaţ, pâine şi jeleu din vin fiert. O parte din vin curgea pe jos şi, cu triluri chinuite, încolăcindu-se, ieşi pe sub poartă, revărsându-se direct în stradă. «Ce se-ntâmplă?» auzirăm de afară.

Americanii beau. «Wine, wine» ziceau prin ploaia , aceea roşie şi nici măcar nu-şi dădură seama că trei săteni, între care bătrânul Peppi Pace, intraseră în pivniţă.

«O, tatăl ceresc!» exclamară.

Nea Michele Salerno ne întrebă:

«Cavalerul a murit?»

«Da» răspunse Pelonero. «E vin pentru toţi.»

«Trăiască fascismul!» strigă bătrânul Peppi Pace, ce sub un robinet sugea ca de la o mamelă de vacă.

«Fascismul?» făcu William cu licoarea roşie ce-i curgea pe faţă şi cu ochii tulburi căci începea să se ameţească.
«Uspochenovdifascism? Uspochen?»

Cine să-l mai poată opri? Scoase pistolul de la brâu.

«Stai aşa, stai aşa» strigarăm cu Risichino, dar ăla trase nebuneşte, din fericire în sus, spărgând acoperişul şi găurind un butoi.

«Oh, oh» zise speriat de bubuituri, drept pentru care repuse pistolul în toc.

Un gâlgâit ţâşni în perete, lărgindu-se ca o pată cu o mie de raze, până când vinul se prelinse, se scurse, se revărsă în pivniţă, un torent deveni şi spumegând, acidulat, ca apa sfinţită, ajunse până afară.

«Ce se-ntâmplă? Isuse Cristoase!» se auzea dinspre uşă.

Tovarăşii noştri beau şi ei. Dacă vorbeai, vinul îţi intra în gură şi trebuia să-l scuipi ca să nu bei prea mult.

«Oh, vinule din pahare sclipitor!» cânta.Peppi Pace deschizând braţele în aerul ce se înnegura căci noaptea sosise pe neaşteptate.

Eu, Risichino şi Ciuiriddu nu rezistarăm şi ieşirăm afară. Văzurăm un pâlc de oameni ce dădeau colţul de pe străduţe, şi care cu sticle, care cu lighene, unii chiar cu damigene, veneau acasă la cavaler.

«Cavalerul a murit» glăsuiau zgomotos.

Un ţăran băgase un furtun de cauciuc într-un butoi şi împărţea vin celor care soseau într-una.

Era din ce în ce mai multă lume şi auzirăm că cineva ne strigă:

«Ciuriddu! Peppi! Risichino!»

«Veniţi» răspunsei.

Erau Turi, Stelladoro, frate-meu, Mărio Gulizia. îşi făcură loc. «Faceţi loc, faceţi loc!» strigau, şi se proptiră cu noi în poartă. Dinspre urcuşul de la San Francesco veneau nişte americani preocupaţi şi negri, cu puştile mitraliere ţintuite.

«Stopder, stopder» urlau.

Intrară în pivniţă, acoperindu-şi faţa să nu se ude şi vorbiră în turceşte gutural cu William şi cu Harry ce ziceau: «House fascista, house fascista.»

Soldaţii râseră şi începură să bea.

«Comîn, comîn» ziceau către sătenii care se-nghesuiau.

Pelonero, Agrippino şi Passuluni ieşiseră şi, ţinându-se de cap, vomitau lângă zidul lui don Saverio Sbriglio.

«Porcilor!» le zicea Turi. «Da' câte damigene aţi băut?»

Butoaiele erau aproape goale, mai ieşea doar o scursoare cremoasă cu un ultim muribund gâlgâit. Cavalerul nu se arătase, cine ştie în ce odaie se pitise.

William şi Harry erau afară: «Air, air» ziceau sughiţând şi uneori râgâind a vin. Apoi William îl întrebă pe Pelonero, ce se uita cu ochii spălăciţi de la vomitat:

«Este alţi fascişti?»

Pelonero râse în felul lui, ştia ce vrea şi nu se plictisise încă de jocul acesta.

«Da» răspunse.

«Ce te-apucă?» îi zise Ciuriddu. «Lasă-i să plece pe proştii ăştia.»

«Da» continua să zică, Pelonero. «Este Casa Fascistă, house Fascio.»

«House of the Fascio?» întrebară cei doi americani, urmaţi de ceilalţi care puţeau ca nişte ciumaţi.

«Go, go, andiamo» repeta Pelonero, şoarece neruşinat.

Turi râse, şi frate-meu şi Carmelo: «Haideţi!» ziseră, în fruntea alaiului ce se adunase pe pantă, albită de la lumina apusului.

Sătenii întrebau: «Ce se-ntâmplă iar? Mai e vin? pâine? sau alte bunătăţi?» şi între timp ne urmau ca o turmă mugindă, cu americanii după ei ce ziceau: «Daunuitititiranmussolini!.» «Daunuitititiranmussolini, alala» cânta Risichino, de braţ cu Turi, cu frate-meu, cu Pelonero şi cu Agripino în fruntea alaiului.

«Tiranmussolini, alalâ, alalâ.» contra-atacau, întâi încet, apoi cât îi ţinea gura, cum fac cocoşii dimineaţa, şi sătenii după noi grămadă.

în piaţă nu era nimeni, doar monumentul lui Luigi Capuana, cenuşiu ca pământul. O luarăm pe după Casino dei Civili şi frate-meu îi arătă lui William cuvintele: *«Credere, obbedire, combattere»*[4], sculptate pe frontal. Soldatul privea şi dădea din mâini ca să ne spună că nu-nţelegea, când se apropie don Paolino Di Grazia

4 Motto fascist, lit. *credinţă, supunere, luptă* (N.t.);

ce fusese în America şi-i explică totul. Americanii se adunau unii lângă alţii. «Ptiu, ptiu, pe fascism» ziceau, iar unii vomitau.

«I shut» striga William, dar se clătina şi împuşcăturile se pierdură pe acoperiş, pocnind.

Şi atunci începu jocul cu focul. Era o rafală de împuşcături şi de flăcări care alergând pieziş distrugeau frontalul, milioane de chibrituri fumegânde.

Cuvintele Ducelui se răsuciră, plângând cu stropi purpurii şi se desfăcură în guri de flăcări şi în fărâme de puncte negrugalbene, scârboase.

«Uşa» zicea frate-meu. «Nu vedeţi că-i închisă?»

Lumea privea, înghesuită în hol, şi din toate părţile strigară: «Urra, urra» când poarta cedă în faţa puştilor mitraliere, sfărâmându-se în bucăţi de lemn şi de schije. Apoi fu linişte, nu se auzea nimeni, bine că Risichino şi Turi ziseră: «Hai să intrăm, hai să intrăm» altfel am fi rămas acolo îngrădiţi.

William, Harry şi mulţi soldaţi intrară după el. în salon, ce fu luminat ca ziua de la candelabru. Divanele erau acolo, curate, şi alergarăm să ne aşezăm. Harry se sprijini pe un braţ şi vomită un lichid negricios, şi Agripino vomită zicând:

«Măicuţă, cât e de amar!»

Mulţi rămaseră afară, un zid inform de umbre păreau, în noapte. Cine ştie câtă lume mai sosise de prin cartiere, într-adevăr ne ţiuiau urechile. Eram înghesuiţi în salon şi ne sufocam, fiindcă sătenii şi americanii vomitau

cu stropituri şi cu vin ce împroşcau pe sofale, pe haine, pe jos.

«Hai să ieşim» ne zise Colombino. «Vreţi să ne sufocăm?» Pelonero, Colombino şi Schinchimiddu stăteau pe braţele divanelor şi ziceau:

«Urra, alalâ, traiască Ducele, daunuitmussolini.»

«Ce frumuseţe!» zise frate-meu. «De ce nu sărim peste?»

Era greu să mergi printre ei, căci mulţi se lungiseră, ca nişte furnici zdrobite, pe podeaua murdară de la vinul apos.

«Călcaţi-i, călcaţi-i» ziceau Turi şi Stelladoro, mergând cu nepăsare.

«Au, vai, ura, alalâ, Mussolini» se auzeau glasuri ridicându-se de jos când treceam.

Se mergea ca pe cauciuc, ni se lipeau tălpile încălţărilor de la vinul scârbos, scursoare împuţită de la americani şi săteni.

«Haide» râdea Pelonero, scuipând în aer, imitat de frate-meu şi de Passuluni. în sfârşit, ajunserăm la uşa de la intrare, cu o aureolă de roşu. Dar în hol cum trebuia să facem?

«Călcaţi-i, călcaţi-i» zicea într-una Pelonero, în fruntea şirului nostru ce şerpuia în mijlocul mulţimii îndobitocite. «Ce se-ntâmplă?» ne-ntrebau, din spate, ultimii sosiţi, neştiind de beţia colectivă, dar de la Dumnezeu.

«Faceţi loc, faceţi loc» ziceam ca să nu ne strivească.

«Haideţi, la o parte, vreţi să tragem?» striga împieliţatul ăla de Pelonero ca să-şi facă drum, şi lumea răspunse:

«Nu, băieţi, aţi înnebunit?»

Aşa reuşirăm să ieşim în piaţă, de unde, întor- cându-ne înapoi, vedeam lumea îngrămădită laolaltă.

«Unde mergem?» întrebai.

«La Fuoriporta» îmi răspunse cineva «să alergăm şi să respirăm cât ne ţin plămânii!»

CAPITOLUL IV

William plecase după câteva zile. «Gudbai» ne zise din camioneta care-l ducea împreună cu mulţi alţii.

îl salutarăm fluturând din mâini. «Adio, adio» zicea Colombino.

«De ce plângi?» îi zise Raffaele Passuluni. «Hai să mergem să-i căutăm pe Harry şi pe Charles.»

îi găsirăm în piaţă.

«Alo, alo» ne striga Charles care era de origine italiană şi ştia să vorbească pe înţelesul nostru. Ne spuse că era liber şi ne arătă jeepul pe care-l lăsase lângă biserica de la Colleggio.

«Mere, mandarine, smochine, unde se găsesc?» ne întrebă.

Turi zise că ştie unde dacă se luau după el.

«Hai să urcăm în jeep» strigă Stelladoro, şi împreună cu frate-meu se urcară primii în spinarea acelui cal negru nechezător.

Americanii surâseră: «AII right» exclamară, în timp ce Pelonero de sus din maşină zicea: «Vă fac eu să râdeţi, proştilor.»

Ca să ajungem în Câmpie trebuia să coborâm pe stradă-n jos, pe sub umbrele de măslini; ah,

prospeţimea acelei dimineţi, cu câmpiile acelea părăginite, cu grâu des galbenauriu, nesecerat din cauza războiului! Cântam, dar eram asurziţi de jeep, ce lăsa în urma noastră satul într-o întindere de praf. Strada era tot o curbă, şi Harry înjura fiindcă maşina derapa în continuu.

«Opriţi» ordonă Turi, pe strada spre Borgolungo, tocmai când eram pe şes, printre livezile de portocali ce luceau cristalini în lumina halucinantă. «Hai să coborâm, vom găsi fructe. Ce, vreţi să mergeţi pân' la Caltagirone?»

O luarăm pe o cărare printr-o livadă, însă portocalii aveau puţine fructe, mici şi zbârcite, aşa încât Passuluni, înfometat ca întotdeauna, întrebă: «Şi fructele unde-s?»

înaintarăm printre copaci. Nu era vremea portocalelor.

Agripino se opri sub un lămâi încărcat.

«Hai să le-adunăm» zise.

Ne urcarăm unul pe o creangă, altul pe alta, dar nu ne puteam sătura cu lămâi, ne îngroşau limba. Noroc că înspre râul Ferro era o poiană cu caise coapte.

«Urra» strigă Passuluni alergând pe pământul ars.

Un câine lătră.

«Ce vrei, jigodia naibii?» îl întrebă batjocoritor Pelonero.

Din albia râului văzurăm ivindu-se o femeie, slabă ca o furnică uscată, ce desfăcându-şi cocul, cine ştie de ce, întrebă:

«Ce vreţi?»

«Caisele» îi zise Passuluni.

«Adunaţi, n-are cine să le mănânce că bărbaţii-s toţi la război.»

Traserăm cu pietre în copac şi fructele cădeau împrejur, întregi sau terciuite, iar americanii gustându-le ziceau: «Good, good-good, good-good-good.» Ne săturarăm îndată şi începurăm să scuipăm în jur bucăţi de caise, însă Turi, mai mare decât noi cu doi ani, ne sfătui:

«Proştilor, hai să culegem mai multe, că le vindem în sat pe ouă şi pe pâine.»

Şi aşa făcurăm şi cu smochinele, noi le culegeam, binişor-binişor, de pe jos. între timp, femeia se întorsese cu un coş cu ouă şi pâine albă şi ne zise:

«Mâncaţi, mâncaţi, n-am cui să le dau nici cui să le vând.»

Cei doi soldaţi priveau ca şi când capul li se-nvârtea dintr-o dată şi Charles, jumătate în creştineşte şi jumătate în turceşte, zicea:

«Italy e foarte bogată şi beautiful. De ce aţi făcut the war?»

Nimeni nu-i răspunse. Agrippino ne zisese:

«Vă învăţ eu cum să coacem ouăle. O să le halim pe toate.»

Făcurăm o grămăjoară din paie şi mărăcini în formă de con, în jurul căreia puserăm pământ fărâmiţat şi pietre mici. «Un chibrit» ceru Agripino, şi aprinse îndată un foc ce trosnea.

«Fire, fire» ziceau americanii, râzând.

Se sfârşi degrabă foşnetul flăcării cu o scânteiere, ce muri în cenuşa fină şi caldă.

«Gata» ordonă Agripino.

Şi urmând exemplul lui începurăm să aşezăm ouăle în cenuşă.

«AII right, boys, all right!»

Impărţirăm pâinea, o bucată la fiecare: «Mie miezul, mie coaja » ziceam.

«O, ce cuib mare!» făcea Pelonero, arătând grămada acoperită cu tartru de frunze arse şi de găoace de ouă ce se crăpau dintr-o dată.

Petrecerea începu. Cu crengi şi cu ţăndări căutam prin cenuşă.

Era o adevarată plăcere să bei din două-trei înghiţituri ouăle-acelea, şi chiar şi Harry cu Charles ne imitau.

La început ouăle erau simplu de găsit, era destul să zgândărim, să mişcăm puţin prin cenuşă şi le vedeam rostogolindu-se la picioarele noastre, după aceea trebuia să ai noroc ca să le găseşti şi pe deasupra erau tari şi trebuia să le mâncăm cu pâine.

«Pâine!»

«Pâinepâine!»

«Pâi, pâi, pâi!»

«Bread, bread!»

în sfârşit, fiecare o zicea pe-a lui, în timp ce ciocăneam ouăle pe pietre şi se vedeau ieşind aburi.

Mai mult decât toţi mânca Passuluni, cu faţa gălbinicioasă încordată mereu. Tocmai când eram în toiul petrecerii, văzui o fată care ne privea de după o căsuţă dărăpănată. Mai mult de douăzeci de ani nu avea. O văzu şi Pelonero, care-i făcu semn să se apropie, dar văzând-o nehotărâtă, strigă:

«Vino, este şi pentru tine.» Ceilalţi se întoarseră şi o invitară să vină alături de noi; Agripino în schimb o chemă pe nume: «Hei, Peppa zisă Pupa, nu mă mai cunoşti?» Când fu aproape de noi luă lămâia pe care i-o aruncă Charles şi şi-o puse în păr. Nu vru să ia ouăle: «Vi le-am trimis eu» zise către soldaţii care-o scrutau cu pleoapele coborâte ca şi când le-ar fi fost somn. «De unde veniţi?» îi întrebă pe cei doi mauri. Charles înţelese şi se ridică, făcând un gest foarte larg către Răsărit şi către Apus, ca şi când întreg universul ar fi fost al său: «America.» zise.

Peppa privi în zare, unde carul soarelui ardea în râuri roşii, şi zise:

«Bine. Ţara mea e Sicilia.» Ne făcu un semn de salut şi se-ndepărtă spre marginea albiei. Charles se uită la ea, i se înceţoşă privirea şi-l văzurăm că se ridică şi se ia după fată, neîndemânatic ca un maimuţoi.

«Charles» îl strigă Harry, şi noi ca să-l luăm peste picior îi ziserăm:

«Un' te duci să te pierzi, Orlando îndrăgostit?» Peppa sărise peste povârniş şi parcă o-nghiţise pământul. Charles se opri o clipă în faţa pârâului şi rămase să se uite cu braţele ridicate.

«Aici, aici-aici» făcu frate-meu, imitând cântecul prepeliţei. Soldatul ezită, dar plană imediat din câteva sărituri pe fundul canalului. Noi mâneam în continuare ouăle de opal granuloase. Pelonero zise: «Dumnezeu nu ne-a dat şi ochi?»

Se ridică de jos, unde fundul lui lăsase o urmă întunecată şi se îndreptă, urmat de frate-meu şi de Colombino, înspre râu.

«Haideţi!» strigai.

Rămaseră Stelladoro, Passuluni şi Schinchimiddu să mai caute ouă prin cenuşă. Noi coborârăm cu grijă, ţinându-ne echilibrul cu coatele, pe alunecuşul lăsat de Pelonero, ho-pa, ho-pa, şi iată-ne pe platoul acela cu bulgări de pământ toţi la fel. Pelonero şi frate-meu cercetau împrejur, nu se vedea nici Peppa, nici Charles. Unde se ascunseseră?

«în păpuriş!» zise la urmă frate-meu, spiriduş ştrengar cu ochii gânditori.

Nu-l văzusem. în dreapta noastră era un zid de trestii, ne împiedicau să vedem până sus, ca o poartă apărută printr-o vrajă. Deci aşa, căci eu chiar îmi zisesem: «Străduieşte-te, de ce nu vezi acolo?»

Turi ne sfătui să nu intrăm, ci să mergem roată pe lângă păpuriş, ca să nu facem zgomot. Bun sfat. Pârâul se lărgea într-un mal mai jos, în care de-abia creşteau câţiva barba-ursului păroşi şi umflaţi, amestecaţi cu alte plante de apă încreţite de atâta legănat.

«Pe-aici» ne zicea încet Agripino.

Vedeam dintr-o parte bucata de mal, de cealaltă parte a păpurişului, ca un povârniş jos de brazde.

«Uite-i» făcu Pelonero.

Ne oprirăm. Pupa mergea în faţă, cu picioarele crăcănate din cauza terenului moale şi Charles după ea, maimuţărindu-se şi mai tare.

«Opreşte-te, girl!»

Aşa zicea din când în când, cu o voce nazală pe care noi o auzeam limpede.
«Hai să ne oprim» zise Turi, ce se aşeză pe mal.
Desigur Peppa şi Charles nu ieşiseră de mult din trestii, unora li se mai legănau încă vârfurile, ciufuri de frunze foşnitoare.
Peppa încetinise pasul. «Se opreşte» exclamă Agripino. într-adevăr nu se înşelă.
Se aşeză, scuturându-şi rochia, şi zise: «Ce vreţi?»
Aruncă lămâia în râu, într-un punct se fisură spumegând. Charles o ajunse, şchiopătând şi mai tare pe terenul acela moale.
«Excuse me, mă aşez.» ştiu să spună.
Era gata să cadă, dar se ţinu de trestii. Odată aşezat, Pupa începu să pălăvrăgească, ca o cloşcă, co, coco, cocococo.
«Ah, curva naibii!» exclamă Turi.
însă ea zicea înainte, neştiind de noi:
«Nu ştiu ce vreţi. Veniţi de aşa de departe. Aici sunt alte obiceiuri, nu sunt oraşe iluminate ca la voi.»
«Oamenii-s toţi la fel.» zicea soldatul.
«Sicilia e săracă, bătută de soare» zicea Angelica prefăcută. «Vedeţi?»
Şi nu vru să-i arate rochia peticită, ci un umăr care era alb. Americanul zicea doar: «Girl, girl» şi se atingeau umăr cu umăr; pesemne stăruia apăsând cu iscusinţă Pupa, ca o frunză ce se lipea de alta de la vântul bălos.
«Săracă-i Sicilia. America e ţară străină, despărţită de noi prin adâncuri înfricoşătoare de mare. Tu eşti catolic şi eu sunt sarazină.»

Charles voia să se apere, întâi răsuflând şi ridicând braţele spre puritatea cerului

înflăcărat, apoi vorbind pe jumătate cu grohăituri, cu vaiete, parcă împroşca, şi pe jumătate pe înţeles.

«Nu, girl, te înşeli; suntem toţi la fel, îţi spun sigur că am umblat atâta cu războiul. Lumina eşti tu.»

Peppa râdea strident, râsul i se prelingea din gură printre dinţi, linguşitor ca de vrăjitoare.

«înşelători sunt bărbaţii» zicea. «Pleacă la război şi uită de toţi.»

Şi stătea tot umăr lângă umăr, ba chiar răsucea capul înainte, frecându-şi o mamelă de pieptul lui Charles, care începuse să spună, ca o coardă atinsă îndelung, cu sunet grav şi dureros «girl, girl.»

Risichino ne zise: «Le rupem vraja?»

«Nu» îi răspunsei împreună cu Turi. «Stai să vedem ce se-alege de Orlando înnebunit.»

Peppa continua, cum ar fi cântat o privighetoare deasupra apelor, încătuşate şi moarte sub razele sumbre ale soarelui.

«Du-te în ţara ta, soldăţelule.Voi umblaţi prin lume ca păsările şi nu vă faceţi niciodată un cuib.»

«Sunt soldat, aşa-i, dar ştiu să mă opresc şi să rămân alături de cine doresc. Dulceaţă eşti you. Nu înţelegi?»

Dar înţelegeau bine amândoi; ea acum îl orbea cu părul despletit, ce aluneca pe faţa soldatului, legănând capul şi mişcând în sus şi-n jos din umeri. Se lungea pe vârfuri, tot mai jos, tot mai jos, până când dintr-o dată aruncă în apă pantofii rămânând desculţă.

«Lasă-mă, soldatule» zicea cu vocea potolită pe care-o auzeam ca un clinchet nedesăvârşit. «Am devenit frumoasa din pădurea adormită? Eu locuiesc la ţară, fără bărbaţi, şi aştept să se coacă portocalele. Anul ăsta, o să vezi, o să le aruncăm ca grâul de semănat. întoarce-te în februarie, sunt coapte atunci.»

«Rămân cu you, cu tine, porumbiţa mea frumoasă.»

Pelonero când auzi se sprijini de mine, îşi frecă faţa de spatele meu şi-l simţeam că se umfla şi se dezumfla ca burduful unui cimpoier care cântă.

«Ce te-apucă?» îi zisei.

«Vai, nu mai pot de râs» izbucni Pelonero.

«Porumbiţo!» auzeam în aer.

«Pigeon» începu să zică Pelonero. «Era bun, mai ştiţi? Fript cât trebuie. Haideţi, hai să tragem cu pietre după porumbei.»

Dar furăm împotrivă: «Pelonero, stai liniştit» îi ordonarăm.

Nici Risichino nu era de acord cu gluma aia, căci începuse să-i placă acel teatru de marionete.

Peppa alunecase, puţin câte puţin, urmată de Charles. Curva aia îşi băgă un picior în apa murdară, şi văzurăm cum clipoceau acolo nişte valuri mici.

«Nu se poate, frumosule» zicea cu patima unui vorbitor niciodată sătul «curge râul şi curge viaţa noastră. întoarce-te în America.»

Pelonero nu mai râdea; parcă ni se înceţoşase şi nouă mintea de la vorbele

vrăjitoarei, mai ales acum că răscolea apele de la mal întâi cu un picior apoi cu celalălt, făcând clăbuci repezi ce se potoleau, din când în când, murind ca nişte bucle de apă. Turi voia să zică ceva, scotea din gură suspine nedesluşite. «Taci, taci» îi zise Risichino, căci auzisem parcă un cântec îndepărtat (era? nu era?), un şuierat tânguitor, ce şi mai încremenite făcea să pară întinderile Câmpiei, unele peste altele, în jurul nostru toate deopotrivă, bucăţi nesfârşite de paie galbene, morţi deja şi îngropaţi, blestemaţi şi copleşiţi de apăsarea acelei negre mări de soare. Stăteam liniştiţi liniştiţi, una cu ierburile puţine şi aproape uscate, când ne dădurăm seama că Peppa era aceea care cânta. Pe neaşteptate încetă, *ssss* se duse pe râu în jos, nu vorbea nimeni, doar apele desfăcute de vrajă îşi urmau scurgerea.

«Ha, ha» râse Pupa. Se aşeză cât era de lungă, cu picioarele în apă şi cu capul, cu părul răvăşit, pe pământ.

«Soldatule, ţi se pare dreaptă soarta noastră?» începu să zică. «Mâna mea păstreză râul o clipă, apoi totul se sfârşeşte şi apa curge, şi nu e niciodată aceeaşi; nu vezi cum se schimbă? Haide, şi întâlnirea noastră e la fel.»

Dar nu se gândea la râu, un zeu se înverşuna împotriva ei şi o făcu să-şi lăbărţeze şoldurile rotunde şi porceşti, cu sânii ce se suceau şi se răsuceau, cu părul negru ca smoala.

Pelonero râse şi, înainte ca noi să-l putem opri, trase cu o piatră în râu. Vrăjitoarea nu auzi. Frate-meu luă exemplu de la Pelonero, şi

ne venea să le zicem: «Opriţi-vă, proştilor, acum vine partea cea mai frumoasă.»
Peppa până la urmă auzi gâlgâitul acela surd, ca de peştemare, ce se spărgea furios în inima râului.
«Ce-a fost asta?» întrebă.
Toţi de-acum aruncau cu pietre, şi prin păpuriş.
Peppa se ridică şi ne strigă:
«V-am văzut, creştini nu sunteţi.»
De sus ieşiseră Passuluni şi Schinchimiddu şi începură şi ei pietruiala, bombardând fără milă.
Peppa, sprinten picior de căprioară, se-ndepărtă, fugind înnebunită.
«Angelica fuge. După ea!» zise Risichino.
Pierdurăm timp din cauza păpurişului, des şi încâlcit; te jupuiai pe-acolo. Oricum, îi ajunserăm pe Passuluni şi pe Schinchimiddu care coborâseră pe cealaltă parte. Ne oprirăm, nevăzând-o pe fată.
«Unde s-o fi ascuns?» întrebai.
Charles se târa în urma noastră. «Children» zicea «aşteptaţi-mă». Harry îl chema probabil de sus, dar nu se-nţelegea ce spune din cauza distanţei.
în faţa noastră, la vreo două sute de metri, era o pădurice de aluni care lărgea canalul.
«Băi, proşti mai suntem!» făcu Turi. «Cine-o mai prinde acuma?»
«O s-o prindem.» răspunse Pelonero.
Degeaba, fluturele dispăru înghiţit de aluniş.
Ajunserăm în pădurice. La început ni se păru că suntem pe întuneric. «Nu se vede nimic pe-aici» zicea Colombino, însă ne obişnuirăm îndată. Pe deasupra, acolo jos era şi o neobişnuită răcoare. Nu era foarte întins

crângul, căci dacă priveai în genunchi, cum făcurăm eu şi Colombino, se vedea ca o perdea de praf.

Turi, care mergea înainte, ne zise:

«După cine umblăm? După fluturi? Hai să stăm nemişcaţi fără să facem zgomot. Angelica e foarte şmecheră.»

Charles ajunsese lângă noi, se frecă la ochi şi se văită: «Girl a mea, girl!»

Pelonero îi puse o mână la gură ca să i-o închidă: «Nu te omorî cu firea, împiedicatule» îi zise.

Şi astfel se făcu o linişte ca de mormânt, nici păsări, nici muşte zbârnâitoare. Agrippino îşi lipi urechea de pământ şi eu cu Stelladoro la fel. Pe jos, printre copaci, era plin de frunze putrede ce ne foşneau în urechi, însă nu se auzea nimic.

«A dispărut, cunoaşte bine locurile astea.» observă Agripino.

Stăteam tot nemişcaţi. Dintr-o dată , un freamăt de frunze scuturate se auzi prin pădure. Turi ne făcu semn să nu ne mişcăm.

La scurt timp, auzirăm un fâsâit grijuliu de crengi. «Vine de-acolo» zise Passuluni, şi plecarăm în urmărire.

Peppa sărea probabil peste copaci, fiindcă sub galeriile de aluni nu era nimeni.

«Să alergăm, paladinilor, prin pădurile din Ardenne.» zicea frate-meu. «Nu pricepeţi că Angelica s-a prefăcut în corb?»

Nu toţi înţeleserăm cuvintele acelea, dimpotrivă, alergam şi mai tare, nepăsându-ne nici de vârfurile crengilor, ce ne jupuiau faţa, şi

nici de şopârliţele ce cădeau de pe ramuri, inelându-se pe pământ şi pe noi.

«Ce scârboşenie, sfântă Agrippina» zicea Colombino.

Risichino şi Passuluni striveau şerpoaicele. «Crăpaţi» ziceau «ce, dormeaţi la răcoare?»

Dar Pelonero, auzind pe frate-meu că repeta acel refren: «Staţi încet, staţi încet» ne zise: «unde mergem să dăm cu nasul? Nu vedeţi că Peppa nu-i?»

Ne avertiză, în timp ce frate-meu râdea în felul lui, scuipându-se tot pe barbă şi apoi lingându-se.

«Ah, ce rahaţi cu ochi mai suntem!» murmură Stelladoro, dând cu piciorul în trunchiurile de aluni.

«Auziţi» făcu Turi. «Peppa nu poate fi departe. Când o găsim, cinci se urcă în copaci iar ceilalţi stau jos să n-o lase să fugă.»

Hoinăream prin pădure cu nasul în sus, mirosind frunzele, încât Ciuriddu, Pelonero şi frate-meu nechezau din străfundul plămânilor: «Iha ha, ha ha, ha!» Ne plăcea să umblăm aşa şi să vedem lumina filtrând printre frunze, uneori ne izbea drept în pupile, într-un copac însă nu văzui acel joc de fire de lumină, ci cumva ca o întunecime rotunjită, ce făcea ca vârful să fie mai închis la culoare. Privii indiferent. «Nu toţi copacii cresc la fel» mă gândii «*o* fi mai multă sevă.»

Eram gata să trec mai departe, însă mă uitai mai bine şi nu mai văzui doar întuneceală, ci nişte poale de rochie ce se desfăceau umflându-se, şi picioarele Peppei ce se

împreunau, acolo sus, în ramuri de corali albi pe de o parte, şi în faţă într-o pată strălucitoare de frunze de măslin.

Rămăsei cu gura deschisă. «Să strig ori să nu strig?» mă gândii.

Angelica nu-şi dăduse seama că eram jos, fiindcă nu putea să se uite în jos ca să nu facă zgomot, şi stătea în alun, aplecată spre pământ, cătrănită şi argintată ca o gură de peşte-cu-spadă răpus.

Avui putere să le fac semne celorlalţi, care veniră unul după altul şi se puseră în genunchi. Aerul în jur era fermecat, caii tropăiau prin păduri şi se auzeau muzici ciudate, cine ştie cine ne striga din fundul albiei râului Ferro: «Peppi, Pelonero, Turi, Carmelo!»

Stăteam ca proştii, nu mai eram copii, ci animale fără suflet, când Peppa, simţind respiraţia noastră sau inima noastră bătând în trunchiul copacului: «Ce vă uitaţi? Ce vă uitaţi?» strigă. Dând din aripi ca un corb, se mişcă în copac şi sări dintr-un vârf în altul.

«Câţiva jos şi ceilalţi sus» mai apucă să zică Turi.

Eu, Risichino, Turi, frate-meu, Agripino, Pelonero ne căţărarăm în aluni; şi începurăm să sărim din creangă în creangă. Era uşor. Trebuia să aplecăm crengile, una la stânga şi una la dreapta, se vedea bolta cerului şi – «curaj» zicând – săream pe copacul cel mai apropiat, rupând vlăstarele încârligate, îndoind vârfurile, în timp ce şopârlele înnebuneau şi cădeau împreună cu frunzele.

La început o vedeam pe Peppa cum se încâlcea printre crengi, lăsând bucăţi de rochiţă, însă era foarte iute curva aia de Angelica. Ne simţea ţâşnind foarte aproape şi se încâlcea şi mai tare; odată chiar o prinserăm de braţ eu şi Turi, dar ne scăpă dintr-o smucitură, bătând din aripi cu ţipete ascuţite de animal.

Şi bine se gândi, curva naibii, cum să scape de noi. îşi adună poalele rochiei, căci altceva n-avea pe ea, în jurul mijlocului, şi, cine ştie dacă o făcu anume, ne arătă, tot sărind de pe un copac pe altul,
curul care era ca laptele, dar se transformă, în fuga aceea,
în coş de frunze, în neagră gură de lup, în crin,
într-o mie de privighetori,
în răsunătoare tamburină afumată,
în coadă stufoasă (când se răsucea pe loc),
în cur murdar uns cu răşină şi zgârieturi,
în pântec alb cu buricul violet,
în umbră urmărită şi niciodată ajunsă,
şi noi în urmă, şi noi în urmă,
în cuib de şerpi morţi,
în fund de tigaie puturoasă,
în cur adevărat,
în gaură roză şi neagră şi negrăneagră (oh, cum mi se-nvârtea capul!)
Jos alergau în urma noastră; printre noi erau crengile.
Nu mai ştiai ce-i acolo. Care sărea încoace, care încolo, care striga, care înjura de Dumnezeu din cauza zgârieturilor şi a căzăturilor. Peppa era pesemne obosită, am fi prins-o sigur şi am fi însângerat-o ca pe un porc

—cum zicea Pelonero, asudat şi-n păr—dar spre norocul ei, alunii se miceau, cu ramuri pe jumătate goale şi mănunchiuri de frunze cenuşii ce, ffff, cădeau imediat.
Atunci, neferiţi şi cu Peppa tot cu rochia ridicată, razele se prefăcură în valuri strălucitoare de râu pe curul acela, ce nu mai era nici crin, nici fund de tigaie, ci chiar o oglindă, care sărea în sus şi-n jos
din cauza goanei prin copaci, şi ne orbea şi ne zăpăcea. Şi nici n-o mai văzurăm pe Peppa.

Uneori de jos întrebau:

«Pe unde trebuie să mergem? Ziceţi! E gălăgie mare aici jos şi frunzele ne acoperă căzând.»

Cine ştia strada cea bună? Turi şi Agripino se orientau mai bine dar dintr-o dată nu mai văzurăm strălucind nimic şi ne oprirăm să ne uităm înapoi, făcându-ne umbră cu mâinile, şi ne dădurăm seama că eram la marginea crângului, mai încolo nu era nimic, – câmpie arsă, fără suflu de viaţă, nici măcar râul nu se vedea. Peppa se întorsese probabil înapoi, pierzându-se prin aluniş, şi noi acolo, nemişcaţi pe crengi, privindu-ne unii pe alţii ca nişte păsări moarte.

«Aţi prins-o?» întrebau de jos.

Nu răspunserăm.

«Aţi prins-o?»

Ni se păru că vedem în stânga copacii tremurând, dar ne înşela soarele care se răsfrâgea puternic în locurile mai joase.

Angelica vicleana, cu fundul sclipitor, nu mai era prin copaci. Coborâse în pădure, departe de noi, cine ştie încotro se îndepărta.

însă nu se auzea nimic, greierii nu cântau la ora aceea, nici păsările nu zburau prin aer, doar contururile înălţimilor de la Borgolupo şi ale munţilor Coste se pierdeau în zare, scufundate într-o zăpuşeală roşuvioletă.

«Vă rugaţi la Dumnezeu acolo sus, tâmpiţilor?» ne strigă Passuluni.

«Corbul zbură.» răspunse frate-meu.

Coborârăm. Odată jos, Schinchimiddu, Passuluni, Colombino şi Carmelo ne scuipară în faţă.

«Ţineţi¡»ziceau. «Tâmpiţilor!»

«Na!»

«Na!»

«Na!»

Charles privea împietrit, jumătate de obraz împurpurată şi jumătate albă.

«Nu mai terminaţi odată de scuipat?» mârâi Turi. «Vreţi să vă sparg faţa? Diavol e aia, nu femeie.»

Trebui să plecăm, fără să ne umplem buzunarele de alune cu coajă, cu miezul încă apos, dar bun de mâncat.

«Hai să mergem către strada mare. Cine ştie dacă Harry ne aşteaptă» propuse Stelladoro.

«N-o să fim în stare să ne întoarcem acasă pe jos.»

în stânga noastră se ivi livada cu portocali a Peppei, era o bucăţică de pământ, nimic mai mult.

«Ne vom întoarce mâine» zicea Agripino.

«Trebuie s-o găsim pe Peppa.»

CAPITOLUL V

în câteva zile râul de camioane şi de soldaţi americani se micşoră.

N-avea rost să mergem pe platoul de la Castel ca să pândim vreo maşină ce sosea fíe dinspre Vizzini, fie dinspre Câmpia Cataniei. Iată de ce nu mai aveam chef să ne gândim la Peppa. «Hai să mergem» ziceau «o s-o găsim şi-o să ne răzbunăm.»

Şi Charles plecase. Rămăsese doar o garnizoană de soldaţi cu sarcina să caute carne proaspătă pentru ceilalţi care erau pe front prin părţile Messinei.

îi datoram lui Stelladoro faptul că odată un sergent american trimise după noi şi ne zise, amestecând siciliana cu turca, tot şuierând şi suflând: «Boy prietenul vostru a zis că sunt calves, viţei, acolo în country vecin. E adevărat?»

Pelonero şi frate-meu ziseră imediat: «Da, e-adevărat» chiar dacă nu ştiau nimic despre boi, doar din plăcerea unei noi aventuri. Agrippino ne zicea «nu»cu capul, legănându-l de mai multe ori înapoi, dar nimeni nu-l băgă în seamă.

«Aa, aşa v-aţi gândit voi?» izbucni. «Vă spun că o s-o prindem pe Peppa dacă o să mergem în Câmpie.

I-am zis lui bunicu-meu că ne trebuie măgarul şi mi-a spus că ni-l împrumută. M-aţi înţeles?»

însă Passuluni, când aflǎ că era vorba de-un chiolhan, ni se alătură.

«Ce ne pasă de Peppa?» zicea.

Sergentul ne puse multe întrebări şi ne măsură din cap până în picioare unul câte unul, cu buza de jos atârnând; poate se-ndoia maurul, căci eram îmbrăcaţi prost, mai ales Passuluni avea o cămaşă toată zdrenţe.

«Unde mă duceţi?» întrebă.

«Acolo» răspunse Stelladoro arătând spre dealurile dinspre Albero Bianco.

Plecarăm pe înserat cu două camioane. Sergentul, când văzu toată banda, era şi Mărio Gulizia în ziua aia, ne zise:

«Toţi children cu mine? Nu, nu! Numai tu şi tu!»

Şi-i atinse pe Stelladoro şi pe Colombino.

«Haha!» râse Pelonero.

«Hahaha» îi ţinurăm isonul.

Stelladoro zise: «Gubai, gubai» şi se prefăcu că se-ndepărtează pe strada mare înspre Fuoriporta, fluierând. Soldaţii, şase cu toţii, ne priviră amuzaţi, dar sergentul se întunecă la faţă şi suflă de două-trei ori din pipă de ne învenină. Bătu din picioare, în timp ce frate-meu şi Pelonero continuau nepăsători să râdă.

Din pipă ieşea fum pe sub nasul gradatului. Stelladoro tot mergea, cu umerii strâmbi, era departe şi se legăna. Sergentul, scuipând fum, ne cântări cu o privire fulgerătoare. «Zece guri» s-o fi gândit.

«Let us go, go, go» zise «mici italieni de nimic.»

«Gogogogo» râse Pelonero, fluturând saliva, şi sări primul sub acoperişul de pânză ceruită al camionului. Eu mă ţinui după el, cu

Ciuriddu agăţat de buci şi Colombino care zicea: «Daţi-mi mâna să mă urc.»

«Nu uitaţi că sunt bucătar şef» comentă sergentul «şi dacă viţeii nu sunt în country, vă bat.»

«Bat, bat, bat» făcu Schinchimiddu, fără să ştie ce însemnă.

Şoferul băgase în viteză şi dintr-o smunciturǎ o pornirăm pe strada spre Seicanali, toată plină de gropi, în timp ce pânza camionului se umfla, bătându-ne în capete.

«Ce tare merge!» exclamă Mărio Gulizia. Ne aşezarăm ca să nu cădem. Turi făcea socoteli despre greutatea unui viţel, o sutăcincizeci – două sute de chile.

înainte s-o apucăm pe curba înspre abator, Risichino şi Pelonero începură să cânte cu voce tare.

«Faccetta nera, bell'abissina!»

Eu zisei: «Cântaţi cântece fasciste?»

«Da' ce ne pasă?» răspunse Pelonero. «Aşa ne place nouă. Cântaţi cu noi.»

Fără să vrem, intonarăm motivul şi noi, întâi frate-meu, apoi Passuluni, la urmă cu toţii.

«Staţi aşa» făcu Turi. «Cinci să cânte şi cinci să facă vocea a doua.»

«Aspetta e spera che gia l'ora s'avvicina!» zbierau Pelonero, frate-meu, Risichino, Passuluni şi Colombino.

«...s'avvicina!» făceam eu, Turi, Schinchimiddu şi Ciuriddu.

Stelladoro, Agripino, Carmelo şi Mario Gulizia băteau cu pumnii în paravanul de scânduri al maşinii.

«Bam, bum, bam, bum, bam, bum.»

«Quando saremmo vicini a te...»
«...ini a teîteeeee!»
«Bambum, bambum.»
Camioanele alergau pe strada pietruită, de pe care se ridica praful; şi trecuseră deja de cărarea lui Giummara, din piatră albă calcaroasă, când auzirăm nişte bocăneli, o zvâcnitură şi ne oprirăm lângă cătunul dărăpănat de la Mandria.
«Şiatape, şiatape» strigă cineva din cabină. Era sergentul. Coborâ înfuriat, zicându-ne: «De ce faceţi atâta gălăgie?»
«Hai să plecăm» făcu Stelladoro, ce se prefăcu că sare peste parapetul camionului, cu faţa întunecată.
Bucătarul şef înjura către cer. «God, god» zicea, strângând din pumnii enormi şi păroşi. Dar era şmecher. Se apucă să râdă în faţa noastră, scârţâind din dinţi şi deschizând gura din care ieşeau flăcări.
«Hai să fie» zise.
Maşinile porniră din nou şi noi începurăm iar să cântăm în cor, de data asta cu note răsunătoare, cu urlete câineşti, un potop de mâini bătute.
«Giovinezza, primavera di bellezza!za!za! Zzazazazazazza!»
Din cabină se auzi o voce. «Iar ne ceartă» mă gândii.
însă erau sunete îndurerate, ce încet încet se transformau în lente acorduri muzicale ce se alternau în pauzele noastre. Noi cântam cu nepăsare, ca să ne distrăm şi ca să ne treacă de urât în vreme ce cutreieram prin câmpia plină de măslini bătrâni străpunşi de soare.

«Primavera di bellezza!»
Prin semne dădui de înţeles tovarăşilor mei să tacă.
«Auziţi?» zisei.
Americanii cântau. Oh, ce amărâţi fără de minte!
Aveau ureche bună, căci ştiau să imite cântecul nostru pompând monoton aerul inspirat şi expirat.
«Trăiască fascismul şi chiolhanul!» strigă Risichino. Şi reluarăm refrenul.
«Giovinezza, primavera...»
«Giovinezza, primavera» ne răspunseră americanii.
Ajunşi pe panta de la Albero Bianco, odată ce furăm aproape de Canalicchio, bombardarăm scândurile camionului cu picioarele, cu pumnii, cu capul.
«Ce se-ntâmplă?» întrebară.
«Am ajuns, e foarte simplu» râse Stelladoro.
Camioanele se opriră şi noi coborârăm. Aveam gura încleiată de la praful amar şi alergarăm să ne răcorim în Canalicchio, ce izvora din pământ acolo la doi paşi, ţâşnind cristalin, cântător şi foarte limpede, de era o desfătare pentru mâini şi pentru ochi.
Beam, sprijiniţi de zidul jos de piatră din lavă şi scuipam în jgheab ca să ne prostim. Băură şi soldaţii, stropindu-se pe feţele înfierbântate.

«Să mergem» zise Stelladoro, care comanda gaşca.

Trebuia s-o luăm pe-o cărare printre câmpuri, înainte să ajungem la Mammana ce aveau casa sub muntele Carratabbia. Se

ascunseseră printre nopali şi nu răspundeau când îi strigau Stelladoro cu Agripino.

Sergentul făcea feţe-feţe şi ne privea îndoielnic, dar din fericire Pelonero născoci una de-a lui.

«V-am văzut , Mammana» zise. «Ieşiţi. Vreţi să vă omoare?»

Cei trei fraţi, Minicu, Sariddu şi Vincenzo, ieşiră din nopali cu mâinile ridicate, ca şi când am fi fost de-adevărat la război, încât şi sergentul râse.

«Da' ce faceţi?» exclamă Stelladoro. «Bogăţie vă aducem, nu necazuri. Ăştia vor să cumpere un viţel. Ori voi, ori Buccherese trebuie să i-l vindeţi.»

Dar şmecherii ăia de ţărani nu se înduplecară şi, smiorcăindu-se, le dădură de înţeles americanilor că nu au avut niciodată viţei.

«Ia uită-te» zise Schinchimiddu. «Soldaţii o să ne ia la bătaie.»

Pelonero şi Agripino nu se pierdură cu firea. «Hoţi şi şarlatani» ziseră către Mammana şi se îndreptară spre casa umbrită de nopali. Ţăranii, nemaiavând nimic de pierdut, rămaseră pe loc, indiferenţi. Lătră un câine şi o femeie strigă: «Sariddu, Minico!»

Noi voiam să ne luăm după tovarăşii noştri, dar sergentul zise: «Staţi aici» şi le ordonă soldaţilor să ne-nconjoare.

«Prostule» izbucni Sariddu. «Crezi că vrem să fugim?»

«E război adevărat» făcu frate-meu.
Aşteptând să se-ntoarcă Pellonero şi Agripino începurăm să-i insultăm pe soldaţi, în jurul

cărora ne aşezasem în cerc să facem hora. Americanii stăteau destul de serioşi, cot la cot, şi ne priveau , neînţelegând ce ziceam.
«Soldaţi de căcat!»
«Americani şi fascişti împuţiţi!»
«Proştilor!»
«Piei roşii mizerabili!»
«Ticăloşilor!» urlă Passuluni.
«Ollrait, nemernicilor.»
«Ollrait şi gata.»
«Războiul vostru duceţi-vi-l acasă» insistă Colombino.
«împuţiţilor!»
«Nenorociţilor!»
«Proştilor!»
«Fasciştilor!»
«Ollrait!»
Ollrait, ollraitollraitollrait! Ce plăcere să cântăm aşa! Americanii ne priveau cu ochi sticloşi iar cefele lor străluceau de la soarele ce cobora în străzi largi de flăcări de la Carratabbia. Sergentul nu ne înţelegea înjurăturile. Din fericire, auzirăm dintr-o dată un muget armonios ce inunda panta cu sunete melodioase.
«Veniţi» strigau Pelonero şi Agrippino.
«Ce se-ntâmplă? Ce-i?» ziceau ai lui Mammana.
«Mai împuţiţi decât americanii» îi ţintui Passuluni, galben de atâta foame câtă răbdase în anii trecuţi.

«Şi ziceaţi că n-aveţi boi?»
Ai lui Mammana nu-l băgară în seamă, se apropiară de sergent şi prin semne şi frânturi de fraze explicară că nu înţeleseseră înainte, dar acum erau complet la dispoziţia lor.
Când mama celor trei ne văzu ajungând în grajd, se albi şi, încrucişându-şi mâinile de disperare, exclamă:
«Isuse dumnezeule, vor să ne fure boii?»
«Nu faceţi pe proasta, donna Riri» îi zise Agripino «va plătesc americanii. Au bani cu carul!»
Oricum se puseră de acord. Un viţel îi costă pe proştii de americani de trei ori mai mult decât preţul obişnuit. «Acuma le zic» murmura Passuluni, supărat încă din cauză că-l făcuseră de ruşine.
«Eşti tâmpit?» îi zise Turi. «Vrei să-ţi umpli burta sau nu? Pe noi ne interesează să mâncăm.»
Intrarăm în staul împreună cu sergentul; acesta-şi ştia meseria. într-adevăr se uită bine în gură la fiecare viţel, îi pipăi pe coapse, îi mângâie pe spinare, şi la urmă zise:
«îl iau pe ăsta!»
«Dumnezeule mare, cel mai bun!» făcu donna Riri.
Şi când află că animalul trebuia să fie tăiat chiar acolo, în câmpul ei: «Nu, nu» începu să zică «cine poate să reziste?»
Minicu Mammana privea fără grabă dolarii, îi sucea şi-i răsucea, îi punea la lumină ca şi când ar fi căutat sângele în filigran.

Vincenzo dezlegă viţelul şi-l duse în bătătura care, măturată şi curată, se crăpa de uscăciune. Auzirăm un muget adânc.

«E mama lui» făcu Agrippino. «îşi cheamă viţelul.»

Colombino şi Ciuriddu îşi încordară urechile, timp de o clipă fu linişte. Apoi mugi iarăşi, mai puţin grav decât înainte, ca o chemare ce se scurse lin, rupându-se în ecouri ciudate ca de trombon sunat tare.

Un soldat, Gary îl chemau, luă animalul de cap şi îl legă de un bolovan. Mammanii stăteau în rariştea din bătătură şi se uitau împreună cu noi.

«E primul viţel pe care-l văd cum îl omoară» zise Stelladoro.

«La abator, don Pape Bonaviri îi înjunghie în frunte» observa Turi.

Gary, cu arătătorul şi degetul mare, îndepărtă părul de pe fruntea viţelului, ca şi când ar fi căutat un punct anume.

«Şi sergentul?» întrebă Colombino.

Sergentul stătea sub nopali, cu braţele încrucişate, şi privea înspre pământurile meşterului Filipo.

«I-o fi frică, laşul» zise Passuluni.

Animalul, ridicând capul, scotea câte-un muget şi apoi încerca să lingă mâna soldatului, lungindu-şi limba neagră. Gary, ca un călău ticălos ce era, cu o mână îi dădea puţin fân, dar viţelul îl lingea doar molcom pe degete, fără să ştie că se pregăteau să-l înşele. O fi acţionat rapid călăul – şi Ciuriddu avea chef să zică, cum poţi omorî aşa un bouraş? – fiindcă auzirăm un

pocnet şi văzurăm un fulger stingându-se pe capul viţelului.

Animalul ne privi cu ochi mari plângători, ce se dădură peste cap pe sub pleoape, strălucind o clipă în golul alb. Curse sânge de la frunte, imediat după aceea, boabe de un roşustrălucitor ce se încrustau printre firele de păr. Viţelul se-ngenunchie îndoind întâi unul, după aceea celălalt genunchi, pe lespedea calcaroasă, unde rămase horcăind ca un uriaş peştemarin.

Sergentul îl certă pe Gary, cine ştie ce zicea, însă dădea de înţeles că animalul era încă viu, sfâşiat de moarte, în timp ce ziua se sfârşea, aşa cum zicea sergentul arătând incendiul galben ce se pierdea pe după dealul lui don Iaa. Călăul, fără să-şi piardă răbdarea, trase încă de două ori în viţel, tot în frunte, apăsând cu pistolul.

Pentru animal, sfârşitul era aproape. îi rămase doar să alunece pe piatră, întâi pe o parte, tresărind cum tresare un corp fără viaţă, la urmă dând cu picioarele din spate prin aer, poate căuta pământ să se ţină în picioare, să nu se simtă pierdut, în dansul acela, în care puterile-l părăseau şi somnul sosea, cântat de vreun tambur în depărtare.

Atunci, vrăjitoarea aia de donna Riri, ce îţi pusese bine dolarii în şorţ, ieşi în uşă şi se prefăcu că suferă pentru tot ce se întâmplase.

«Vai, viţeluşa mea» zicea «ce sfârşit avuseşi? Te-am crescut cu lapte şi cu ierbuşoare fragede te-am păscut pe munte. Cine ar fi putut să-mi spună că o sabie de atât de departe ţi-ar fi închis ochii? Viţeluşa mea,

drăgălaşa mea. Vina-i a mea, că n-am fugit când au sosit sarazinii ăştia cu copiii lui Iuda după ei.»

«Tăceţi din gură, ma'.» făcu Minicu. «N-aţi avut în schimb dolarii?»

«Ce să fac eu cu dolarii, fiule? Viţeluşa s-a dus şi-mi ţinea de urât.»

Bătrânei i se dezlegase limba de-acum, scuipa bale din gura ştirbă, mai ales împotriva noastră, dar nimeni n-o băga în seamă, numai Gary o privea supărat.

«Acu' deschid grajdul» continua «şi dau drumul la mama lui să plângem împreună. Era simţitoare viţeluşa mea. Eu sunt de vină. Au împuşcat-o-n cap şi a murit.»

«Tăceţi din gură, ma', vreţi să ne omoare şi pe noi?» zicea Minicu, în timp ce ceilalţi doi fraţi împreună cu soldaţii începeau să jupoaie animalul.

«Ajutaţi-ne, children» ne zicea sergentul. «It is night, noapte. Mă aşteaptă la comandament.»

Passuluni avea ce avea cu bătrâna care acum zicea rozariul—«Christe eleizon, Christe eleizon»—şi îndrepta mâinile urâte şi uscate împotriva noastră ca să ne blesteme.

«Să-i aprindem focul sub rochie ca s-o ardem?» mormăia Passuluni, şi Stelladoro după el.

«Ce tot vorbiţi?» zicea Turi «lăsaţi-o să se frământe. Ne aşteaptă chiolhanul.»

Ajutarăm să jupoaie viţelul; cine tăia într-o parte, cine tăia în alta.

Trebuia să sufli apoi pe sub piele, la glezne, ca să se dezlipească de os, şi Colombino

devenise roşuroşu, iar eu râdeam fiindcă suflam încet, numai aşa, şi-mi plăcea să simt în gură gustul cald al picăturilor de sânge.

Pelonero şi frate-meu făceau la fel şi-mi trăgeau cu ochii din partea cealaltă, ţinând în mână ca pe-o trompetă una din copitele animalului.

Pielea fu agăţată de un măslin. Văzurăm astfel carnea cu tendoane şi membrane, cu umflături, parfumândă, strălucind pe spate şi pe pulpe.

«Sfinte lăcaş, amin» zicea frate-meu, imitând-o pe vrăjitoare, care împroşca blesteme ciumate împotriva lumii întregi.

«Amin» repetă Pelonero, sărutând carnea.

Soldaţii, cu mâna sigură si iute, tăiară în patru animalul.

Tăiau cu cuţite şi cu ferăstraie, ajutaţi de noi. Băteau, pârâiau, încheieturile trosneau şi se rupeau, ca un ciocănit de clopote trase de foamea noastră de lupi. însă când înţeleserăm că sergentul voia să se întoarcă în sat, fără să frigă nici o bucată, ne înfuriarăm şi umplurăm nişte coşuri cu pământ.

«Hei, hei» ziceau Turi şi Risichino «o să presărăm pământ şi murdărie pe carne. Fiţi atenţi, fiţi atenţi!»

Cine ştie de ce sergentul râse, buzele i se ţuguiară, însă îi era foame mai mult decît nouă şi-i era poftă de viţel.

«Bine, vom mânca» ordonă.

Lăsară măruntaiele Mammanilor, care le puseră într-un vas. Burta despicată aburea, se ridicau mirosuri beşinoase mai ales când

deschiseră maţele, cordoane de argint alunecoase.

«Uitaţi-vă» ne zicea Agripino.

Şi ne arăta, îndată ce ţăranii le deschideau să le cureţe, maţele pline de un mâl dezgustător, în care se vedea fânul, boabe înnegrite, cerculeţe de paie, bule de aer urât mirositoare.

«Uite cum se formează căcatul. Aţi mai văzut vreodată?» susţinu Agripino.

într-o oală mare , americanii puseseră nişte bucăţi, şi-ntr-o tigaie cu puţin ulei—nu avem alt ulei, ziceau păduchioşii ăia de ţărani—alte bucăţi tăiate la perfecţie.

Noi adunasem paie, vreascuri şi crengi.

Aprinseră focul, sprijinind oala şi tigaia pe nişte pietre mari, «ce foc minunat» zicea Passuluni, şi scânteile din două-trei se făcură o mie, deschizându-se în braţe mişcătoare şi sulfuroase care, în timp ce pocneau nodurile crengilor, începură să frigă carnea.

Ne aşezasem pe jos în bătătură să aşteptăm. Mirosul de viţel fript se răspândea încet-încet, întâi parcă ne gâdila doar pe la nas, apoi se simţi o aromă uşoară, la sfârşit era un miros de carne friptă, nemaivăzută, ameţitoare, care ne paraliză simţurile.

«Ce se-ntâmplă?» întrebă Schinchimiddu.

«Ce se-ntâmplă?»

Eu de obicei mâneam carne de sfânta Agrippina şi de Paşti; pulpă de găină, nu mai mult.

Passuluni se ţinea de cap: «Mă deoache bătrâna Mammana» zicea.

Colombino era în culmea plăcerii şi parcă se desfăcea în sclipiri de carne măruntă albroză.

«Cât mai trebuie s-aşteptăm ?» zicea Turi, singurul care reuşea să mai îndruge o vorbă.

Stelladoro, frate-meu şi Pelonero se sprijineau umăr la umăr, pesemne li se învârtea capul, căci priveau înspre strada care în culori pestriţe părea a se înălţa şi a se coborâ în vreme ce se lăsa seara.

«Wine» zise sergentul către ai lui Mammana.

«Wine» făcură aceştia.

«Wine, wine» insistau de data asta americanii.

«Vinul» zise Mărio Gulizia. «Faceţi pe proştii?»

«Vinul?» făcea Minicu, cu ochii mici şmecheri întredeschişi. «Păi de unde?»

«Nu este vin?» întrebă sergentul.

Nu fu nimic de făcut. Mammanii minţeau şi se jurau că aşteptau recolta nouă de struguri: «Sunt puţini, vedeţi acolo jos?» ziceau.

Şi arătau spre panta cu viţă de vie, ce forma un pătrat între dealuri. Carmelo făcea cât douăzeci, insista să-i facem să aducă vinul pe ţăranii hoţomani, altfel i-ar fl reclamat pentru cei treizeci de dolari ceruţi pentru viţel.

Sariddu Mammana se convinse.

«O fac pentru tine» îmi zise «din respect pentru taică-tău.»

Aduse o damigeană mică de vin, acru şi zgrunţuros. Cine-l putu bea?

Sergentul ne dădu nişte bucăţi fripte, în timp ce soldaţii puneau sferturile de viţel în copacii alăturaţi, să se usuce mai bine.

«Mâncaţi» ne ziseră.

«Să vă fie de bine» făcu Vincenzo Mammana ce-şi luase partea lui.
Donna Riri se închisese în casă şi n-o mai văzurăm nici n-o mai auzirăm plângându-se.
Noi începurăm măcelul. Rupeam cu dinţii carnea şi o mestecam încet, sugându-i întâi aromele care picurau. Şi ca să râdem ziceam:
«Piept!»
«Coaste!»
«Pulpă!»
«Muşchi!»
«AII right» zise sergentul. «Vă pricepeţi.»
Focul se stingea, mai rămânea doar o lumină sângerie pe sub cratiţe.
Cineva strigă:
«Hei, Mammana! Hei, Mammana!»
Vocea venea dinspre migdali.
«Cine-i acolo?» întrebă Minicu Mammana.
«Sunt eu, sunt eu.»
Era unchi-meu, don Michele Rizzo, ce avea o bucată de pământ, jos, înspre strada mare.
«Pot să intru?» zise când ieşi dintre migdali.
«Sigur că da!» făcu Sariddu Mammana.
«Ştiţi cum e, simţeam de la mine de-acasă un miros, nu vă spun! „Ce se-ntâmplă?" mă întrebai, „înfloresc trandafirii?"»
Unchi-meu mă văzu.
«Bine» exclamă. «E şi frate-tău. V-aţi pierdut de casă. Nu ştiţi că maică-ta are trei fetiţe mici? împieliţaţilor!»
Avea către şaizeci de ani, cu faţa înfloritoare, părul alb.
Eu nu răspunsei, nici frate-meu, care încercase să se ascundă după americani. Dar era sărbătoare, şi trandafiri erau în aer.

«Poftiţi!» zise Minicu Mammana.
«Burtă» făcu unchi-meu.
Deschise un cuţit cu mâner de os, pe o farfurie de Caltagirone[5] puse sare şi încet tăie în felii burta, dând-o prin sare înainte s-o mănânce.
«Zahăr şi miere» zicea, lingându-se pe buze.
Continuarăm să mâncăm în tăcere bucăţile de viţel.
Mestecam împreună, care mai încet, care mai tare, bătând dinţii surd.
«Gustă burta» îmi zise unchi-meu.
«Nu, nu» răspunsei.
Dar fui nevoit să gust.
«Bună» exclamai.
Era sărată la perfecţie, pişcă puţin în gură.
O gustă şi Passuluni.
«Bine, bine» făcu.
Şi mănâncă, şi mănâncă, ne îndopasem ca porcii şi setea ne cotropea. Mammana aduseseră două ulcioare de apă.
«N-avem altă rezervă» ziseră.
«Păi cum facem?» făcu Schinchimiddu.
«Trebuie mers la Canalicchio» se băgă Minicu Mammana, uitându-se urât la noi.
«Ah, chiar?» răspunse frate-meu. «Da' numai cu apă putem să ne potolim setea?»
«Doar n-ai vrea vin?»
Frate-meu zise ceva la ureche lui Pelonero şi lui Colombino.
«Ha, ha» râseră.
Americanii sorbeau vinuţul păstos şi se-nnegreau tot mai tare, fiindcă se lăsa seara.

---

5 Localitate siciliană renumită pentru arta obiectelor din ceramică (N.t.);

«Atunci, nu ne daţi vinul?» întrebă Carmelo, cu capul înclinat spre stânga, cum fac căruţaşii cei pungaşi.
«II beau domnii» continuă Minicu. «De ce nu mergeţi la Canalicchio? Vreţi să vă mai umpleţi burţile încă?»
«La lapte!» strigă Carmelo.
«Ce lapte?»
«N-aveţi vaci?»
«Ah, Sfinte Antoane! Le-am muls! Ţâţele-s goale.»
Frate-meu, Carmelo şi Pelonero scuipară bucăţi de carne şi alergară în grajd, care era dincolo de nopali, o peşteră naturală adevărată, în pântecele muntelui Caratabbia.
«Opriţi-vă!» zicea Minicu Mammna.
Ne îndreptarăm cu toţii, în timp ce unchi-meu râdea, şi explica în americană—căci fusese la Noul York—ceea ce se-ntâmpla.
Soldaţii râseră şi veniră după noi.
Odată deschisă uşa grajdului, ne izbi mirosul de bălegar.
Unul dintre noi tuşi.
«Staţi aşa» ziceau cei trei fraţi.
Dar sergentul zise:
«Laptele li-l daţi.»
«Se sperie vacile, la ora asta!»
Animalele nu se speriară, se întoarseră doar să privească. Păreau negre de la întuneric; suflară peste noi miros de fân.

«Şi dacă dau cu picioarele?» întrebă Passuluni.

«Beţi milk» ziceau americanii.

Agrippino şi Colombino cunoşteau bine animalele şi se ghemuiră între picioarele

vacilor. Acestea nu se mişcară, în timp ce tovarăşii noştri sugeau.

«Ce dulce e!» ziceau.

Soldaţii ziceau, zbierând: «Urra, milk, urra.»

Vacile erau patru şi trebui să facem cu rândul. Mă nimerii împreună cu Turi şi cu Risichino, care beau cu înghiţituri puternice, gargarisind cu laptele în gât. Eu îl simţeam cum curge ca un fir cald ce se răspândea în cerul gurii şi, cu cât trăgeam mai tare, cu atât mă inunda gustul acela dulce ca mierea. Unchimeu rămăsese în bătătură, lângă farfuria cu burtă.

Mammanii se aşezaseră în faţa grotei, ne priveau sleiţi, cu ochi albăstrui şi trişti.

«Destul» ziceau din când în când.

Vacile nu mai stăteau liniştite, mugeau supărate, ba chiar Pelonero de ciudă muşcase un sfârc şi o vacă mugise mai tare.

«Ce faceţi?» întrebau Mammanii.

Terminarăm când vru Dumnezeu. Mergeam cu picioarele crăcănate.

«Aşteaptă-mă» zicea Passuluni către Turi care nu se ţinea bine pe picioare.

Sergentul se oprise în bătătură şi privea în jur către dealul lui don Iaa, de la Incarbone, pe la San Gisippuzzo.

«Hei, hei» le zise soldaţilor care, râgâind amar a vin şi a carne, priviră unde arăta şeful lor cu degetul.

Pelonero îmi trase un şut: «Uită-te» îmi făcu.

Pe dealuri erau focuri mici, cel mai înalt era al lui Don Iano: uneori părea gata să se

stingă, alteori se ridica, ca şi când cineva ar fi făcut semnale de acolo.

La fel răspundeau de pe celelalte înălţimi, cu focurile acelea când joase, când înalte, ce se alternau ca nişte torţe de prin sate îndepărtate.

«Ce se-ntâmplă?» ne întrebă sergentul.

Nu ştiurăm să-i dăm nici un răspuns, căci nu mai văzusem niciodată podişul înroşindu-se de focuri. Soldaţii se uitau la noi, însă noi drept răspuns căscam că prea mult mâncasem.

Turi îi întrebă pe ai lui Mammana:

«Vedeţi? Ce-şi spun de pe munţi?»

Ţăranii se prefăcură că nu-nţeleg şi se grăbiră să ducă oala cu măruntaiele în grotă. între timp, pe muntele Carratabbia se năşteau valuri de lună, ce străbăteau aerul ca nişte franjuri foarte subţiri de raze. Eu îl întrebai pe unchi-meu Michele, ce stătea tot pe rarişte încovoiat:

«Cumetre, ai văzut?»

Privi în jur, mestecând burta, o flacără se aprinsese şi înspre casa lui Bucherese.

«Foametea e mare» zise.

Şi se ridică, adunând bucăţi de carne fiartă, oase, rămăşiţe de măruntaie.

«Good night, plec» exclamă .«Am adunat asta pentru mătuşi-ta Pipi şi pentru surorile tale» îmi susură aplecându-se. «Ţăranii îşi fac semnale. în scurt timp vor fi aici să ceară carne. Au văzut tot.»

Se îndepărtă pe pantă, şi în câteva clipe ni se păru că devenise o trestie uscată, apoi doar întuneric mişcător.

Abia dispăruse că auzirăm un fluierat foarte aproape şi apoi un duet de privighetori.

«Chiuvi ,chiuvi.»

Sergentul se uita la noi şi nu se dumirea cine făcea astfel chiar deasupra capului său. Avui o îndoială şi-i numărai pe tovarăşii mei şi-mi dădui seama că lipseau doi. Duetul continua.

«Chiuvî, chiuvi.»

Sergentul continua să privească printre copacii bombaţi, granuloşi, cu frunzişul uriaş din cauza sferturilor de viţel care fuseseră agăţate în ei. Dintr-o dată acolo sus izbucni un cântec cu glas tare ritmat pe două voci.

«Tutte le sere sotto quel fanai.»

«Lilî Marleen.»

Stelladoro şi Schinchimiddu se ascunseseră sub pielea viţelului şi la lumina lunii, ce ieşise cu vârfurile netede şi cu cocoaşa înspre apus, se vedeau spinările celor doi tovarăşi ai mei şi, ca-ntr-o revărsare de schije de argint de crengi purpurii de la carnea spintecată şi împrăştiată peste tot, migdalii dimprejur, care nu erau copaci, ci o mică pădure de coapse, de piepţi, de umeri bovini.

«Lilî Marleen!» continuau Stelladoro si Schinchimiddu.

Vocea le era înnecată, izvora ca un pârâu din copacii aceia rotunzi, şi ca o gângurire tristă-dulce, se-nfiripa, înghiţită şi apoi ştearsă, şi se răspândea în jur.

«Mici italieni de nimic» spusese abia sergentul râzând, când se auziră nişte voci din vale.

«Putem veni şi noi?» auzirăm.

Ne întoarserăm să ne uităm. Se întrevedeau cinci umbre ce urcau pe povârniş şi din când în când întrebau cu glas tot mai tare:

«Putem pofti cu voi?»

Ai lui Mammana dispăruseră şi ne lăsaseră singuri.
«Cine-i acolo?» întrebă un soldat.
Erau şase ţărani pe care-i recunoscurăm bine când ajunseră în rarişte. Aveau băşti, în ciuda căldurii. Se închinară, nu înţeleserăm dacă la americani ori la bucăţile de carne fără sânge, ce atârnau într-o lumină albastră în migdali.
«Vrem să v-ajutăm» zise unul.
Schinchimiddu şi Stellaoro ieşiseră cu capetele din piele şi nu mai ziceau: «Lili Marleen.»
Sergentul, la început, înţelese că voiau să-l atace. Avea pistolul în mână şi ne întreba ce voiau ţăranii.
«Bine» zise când pricepu, şi dădu ordin să încarce viţelul în nişte prelate pe care le aduseseră anume.
Ţăranii se urcară în copaci, şi dezlegând bucăţile le lăsau să cadă cu o bufnitură surdă în şervetele acelea pe care le întindeau soldaţii.
Apoi ziseră:
«II ducem noi, nu trebuie să vă munciţi voi.»
Sergentul nu vroia, carnea trebuia să ajungă la comandament întreagă. De ce veniseră ţăranii la ora aceea, dacă nu să ceară de mâncare?
Cei şase oameni se făcură că nu pricep şi-o luară înainte urmaţi de americani.
«Ajutaţi-ne» ne zise ţăranul cel mai bătrân.
«Ce vreţi?» întrebă Turi.
«E foamete mare, copile, şi n-avem nici măcar grâu.»
Pelonero râse, zicând:
«începem o nouă partită.»
Turi nu voia să-i ajute, nici Stelladoro cu Schinchimiddu.

«Nu sunteţi sânge din sângele nostru?» făcu ţăranul cu umerii strâmbi.
«Ce vă cer?» întrebă sergentul ce se albea din cauza lunii.
Nu-i răspunserăm.
«Cu voi vorbesc, mici italieni de nimic» lătră.
«Nimic, nimic» făcui eu.
Turi se întunecă la faţă şi scuipă pe picioarele bucătarului şef.
«O să vedeţi voi» murmură.
«Sânge din sângele nostru» zicea către noi bătrânul. «Vreţi să m-ascultaţi? Uite ce trebuie să faceţi împotriva ăstor musulmani.»
Şi făcurăm cum ne sfătuiră ţăranii.
Odată ajunşi în valea lui unchi-meu Michele, ne ascunserăm printre trestii, într-un şanţ, şi începurăm să lătrăm ca nişte câini turbaţi.
Sergentul întrebă de mai multe ori: «Ce se-ntâmplă?» dar cei şase ţărani fugiră în goana mare strigând:
«Fugiţi, câinii ne rup!»
Americanii rămaseră o clipă descumpăniţi pe marginea văii. Ţăranii se ascunseră printre trestii şi de acolo se întoarseră prin spatele soldaţilor, către
via lui unchi-meu, în timp ce străinii păgâni păcăliţi, blestemaţi, făcuţi de râs pe faţă, ne strigau: «childrenchildren, we shoot, shoot» dar nimeni nu răspunse, doar lumina slabă a lunii care fărâmiţându-se în picături albecalaptele, se ondula şi râdea peste câmpurile pustii. Ne ascunserăm sub gutuiul lui unchi-meu, omiederamuri ne atârnau în cap şi ca o uriaşă glugă ne acopereau până la pământ.
Râmaserăm să ascultăm strigătele lor

spasmodice, cucuvelele ţipau înspre Nunziata, apoi auzirăm nişte împuşcături de revolver: «pam, pampum, pumpumpum», parcă erau beşinile unui porc de ţăran. Americanii nu se dădură bătuţi. Coborâră în şanţ şi-l cercetară în lung şi-n larg, chiar şi cu brichetele aprinse.

«Caută urmele noastre» îmi suflă în faţă un ţăran.

Dar albia era plină de mărăcini şi de iarba ursului carbonizaţi de vară; umblau cu greu pe-acolo, împungându-se. Apoi veniră în vie. «Ne-am fript» zise Stelladoro. Respiram cu jumătate de gură, ferecaţi în coama revărsată de ramuri a gutuiului.

îi vedeam bine: se opriră, adulmecând aerul, şi rămaseră ascultând. Pe câmp nu se auzea nimic, nici câinii nu lătrau, nici măslinii nu tremurau. Noi muţi, ghemuiţi, stăteam în fund sub copacul ce răspândea un miros aspru şi dulceag de gutui. Americanii se uitau peste tot, sărmane fantome lungi şi fosforescente, biruiţi, învinşi, inimăgrea şi nimic altceva.

Spre norocul nostru, plecară pe cărarea învăţătorului Sorrentino, în şir, ca nişte indieni ce erau. Sub copac nu mai puteam sta, râgâiam carnea mâncată, aerul era acru şi putred, drept care încet dădeam la o parte câte o creangă să respirăm mai bine.

«Hai să ieşim» zise Colombino care simţea că se sufocă.

«Eşti nebun?» făcu bătrânul, şi-l strânse de ceafă să-l facă să stea nemişcat.

Aşteptarăm încă puţin, cine ştie dacă soldaţii nu se puneau la pândă, însă auzirăm camioanele, erau ei, plecau. Văzurăm farurile

luminând dealurile de la San Gisippuzzo, apoi, timp de o clipă, îndreptându-se spre cer.
Ieşirăm prudenţi, unul câte unul. Ah, ce bine respiram afară!
«Vă salutăm» ne ziseră ţăranii.
«Ce?» răspunse Turi, văzându-i că dădeau să plece cu carnea. «Şi noi nimic?»
«Nu vă-nţeleg, copii» ne zise Umărstrâmb.
«Vă fac eu să-nţelegeţi» izbucni Risichino, care avea patru fraţi mai mici acasă. «Carne vrem.»
«Trădătorilor!» se plânse ţăranul. «Voi nu v-aţi umplut burta? Nu ştiţi că n-avem nici măcar grâu şi ne hrănim cu ierburi?»
«Vă rupem faţa» făcu Passuluni.
«Auziţi-i»zise Umărstrâmb. «Şi ar putea fi copii noştri.»
Bine că se băgă şi bătrânul, care era cel mai înţelept.
«Barbarii s-au dus. Pantarei.»începu.
«Cum vorbiţi?» îl întrerupsei.

«Totul trece. Ne-aţi ajutat şi o parte vi se cuvine, chiar dacă sunteţi plini şi vă pute gura.»

Umărstrâmb zicea că vorbeşte ca un bătrân fără minte, dar noi aveam deja pietrele în mâini şi ceilalţi patru ne ziseră:

«Hai, să fie, la urma urmelor ne-aţi ajutat să facem rost de mâncare.»

începurăm să împărţim carnea. în mare parte era dărăburită, deci o împărţirăm mai uşor. Mărio Gulizia şi Passuluni cântăreau cu mâinile partea lor, căci se pricepeau.

«E puţină» ziceau «lipsesc două-trei chile.»

Ţăranii fură nevoiţi să ne mulţumească, ba chiar împletiră lăstari de viţă să ne înjghebe coşuri , pe care le umplurăm de carne.

«Şi acum vă salutăm» ne ziseră ţăranii, plecând încovoiaţi printre nucii de pe cărare.

Nouă ne era frică să ne întoarcem în sat: «Dacă ne văd americanii» zicea Ciuriddu «suntem pierduţi.»

Ajunserăm în sat târziu şi urcarăm dinspre Mura, unde toate casele erau închise dar străluceau scufundate într-un lac lunar. De soldaţi, nici urmă.

Ne salutarăm: « Binecuvântaţi, binecuvântaţi!» şi eu, Stelladoro, Passuluni şi Pelonero ne îndreptarăm înspre Santa Maria.

CAPITOLUL VI

în septembrie se zvoni că americanii plecaseră din Sicilia ca să treacă în Calabria. Iată de ce prin Mineo nu se mai vedeau nici soldaţi, nici jeeps, nici avioane care înainte tăiaseră cerul în toate direcţiile. Risichino şi Mărio Gulino ne părăsiseră.

«La Catania mergem» ne ziseseră.

Zăpuşeala ne orbea la Fuoriporta, când plecară cu ultimul camion de soldaţi ce-şi făceau vânt cu băştile şi scuipau în aer.

«Bă, tâmpiţilor, pe unde-o apucaţi?» strigă Pelonero.

«Nenorociţilor» exclamă Stelladoro «americanii or să se cace pe voi, pe numele meu.»

«Dare-ar Dumnezeu să vă rupeţi gâtul, scârboşi şi mizerabili» zise Schinchimiddu, care ţinea mâinile la ochi să vadă mai bine.

«Unde vă duceţi?» strigă iar Pelonero, în timp ce camionul pornea hârâind din toate încheieturile.

«Furiile să vă urgisească» izbucni Colombino, luminat de soare.

«O, fire-aţi ai naibii să fiţi» răspunse Mărio Gulino «Ştim noi ce facem, voi habar n-aveţi. O să ne umflăm de carne, de dulciuri, de fazani, de ciocolată, de cassate, numai bunătăţi, în ciuda voastră, feţe de măgar.»

«Furiile, furiile» zicea Colombino.

Camionul plecă şi fumul ne venea în faţă ca dintr-o gură neagră de canal. Risichino ne

întoarse spatele şi-şi aplecă şi capul; era mic în mijlocul acelor indieni care tot scuipau împotriva orizontului.

«Nu uitaţi de noi» mai apucai să zic, în timp ce praful ne înceţoşa vederea.

De ciudă, noi în aceeaşi zi merserăm în Câmpie.

«Cunosc bine viţa-de-vie» ne zicea Agripino. «Sunt struguri aproape copţi. Hai să mergem mai pe-nserat, să nu ne vadă vechilii, îşi arată colţii, acum că războiul s-a sfârşit.»

Eu eram vesel şi nu mă mai gândeam la Risichino. Pe panta de la donna Ragusa o luarăm pe scurtătura ce trecea peste terenurile lui unchi-meu Giovanni Casaccio.

«Pe unde mergem?» îl întrebasem pe Agripino, care era şeful bandei.

«înspre Lamla.»

Pământurile dinspre Lamîa se întindeau în dreapta noastră, dincolo de strada mare, printre bălăriile arse şi vreo câteva vii ce se vestejeau galbene. Nu lipsea nimeni dintre ai noştri. Turi vorbea despre speculanţi şi zicea că venise vremea s-o terminăm cu prădăciunile noastre şi că bine făcuseră Risichino cu Mărio Gulino că plecaseră din Mineo. Dar nimeni nu-l băga în seamă. De două zile mâneam coji de pâine tare şi ultima bucată de ciocolată trebuise s-o împart cu Vincenza, Maria şi Ida, surorile mele. Frate-meu alerga înainte şi nici măcar Pelonero nu-l ajungea, deşi era iute de picior.

«Opriţi-vă!» ordonă Agripino. «Uite via pe care am ochit-o. Hai să ne urcăm în măslinul ăsta.»

«Păi de ce?» întrebă Passuluni. «Suntem capre? Trebuie să mâncăm frunze?»

Ne urcarăm. Agripino îşi răsuci mâinile ca un binoclu şi se uită îndelung în vie; în sfârşit zise:

«Nu-i nimeni. Putem să mergem.»

într-o jumătate de oră eram înăuntru, printre strugurii cu ciorchinii ce nu se vedeau bine—era noapte—atingeau de pământ şi erau buni, dulci şi zemoşi.

«Nu! Staţi un pic.» ne sfătui Agripino. «Ţăranii ăştia trag.»

Ne întinserăm cu burta în jos printre butucii de viţă, calzi încă, şi nu culegeam strugurii, îi mâneam direct cu dinţii ca şi când am fi fost nişte animale însetate de apa aceea gălbuie. Ne împărţisem în două grupuri; unul mergea în stânga, unul în dreapta, prin brazdele din vie. Nu totdeauna strugurii erau copţi, mai ales cei negri pe care eu îi scuipam, căci erau acri. în scurt timp învăţai să-i recunosc după miros; nu aveau aroma dulceagă ca cei tămâioşi, parcă mă înţepau în nas, un miros unsuros ce mă făcea să spun: «Tu eşti un strugure acru.». Şi îl lăsam la o parte.

Ca să nu ne-mprăştiem, făceam ca mierla, ţirli, ţirli, şi aşa iar ne apropiam unul de altul. Frunzele mă gâdilau, uneori pe gât sau chiar pe vârful nasului. Şi pe ceilalţi. Colombino râdea, încât Turi îi zise:

«Nu fă gălăgie, prostănacule!»

Via era mare, deja întunecoasă. Te lua somnul.

«Hai să ne culcăm» propusei, când ne oprirăm, răsuflând a must.

Acolo butucii erau mai înalţi, poate depindea de terenul mai gras, sau de soiul corzilor de viţă.
«Şi dacă ţăranii ne găsesc?» răspunse Agripino.
«La ora asta?» izbucni Passuluni.
«Umblă cu lanterne, nu ştii?»
Râmaserăm acolo, iar sub noi brazdele se desfăceau ca un pat cald. Colombino ne sfătuia să ne întoarcem în sat.
«în sat?» îl întrerupse frate-meu. «încă-i ziuă.»
Ziuă nu mai era, era doar ca un răsărit mohorât ce se stingea sus pe înălţimi. Şi peste Mineo.
Cum fu, cum nu fu, adormirăm. Un somn binevenit, printre crini şi trandafiri. Mă trezi, ca întotdeauna, Pelonero, şoarec împuţit.
«Bă, Peppi» îmi zise «n-auzi un zgomot?»
N-auzeam nimic. îl trezirăm şi pe Passuluni şi pe Stelladoro, cu gurile căscate printre butuci.
«înspre cărare trebuie mers» porunci Turi.
«Nu înţeleg ce poate fi» zise Agrippino, care încerca să înţeleagă, cu urechea la pământ.
Căscai şi dădui să mă ridic, dar Schinchimiddu îmi trase un pumn: «Eşti nebun? Vrei să ne descopere?»
Ne târâirăm ca să ajungem pe marginea cărării, chiar lângă urcuşul înspre Mineo. Ne oprirăm să ascultăm. Era un zumzet nedesluşit, cine ştie dacă nu erau albine trezite prin tufărişuri.
«Păsări» zise Ciuriddu.
«Nebunule» îl contrazise prompt Carmelo.
«Avioane» exclamai. «Iar e război.»
«Aiurea!»
«Muscoaie» râse frate-meu.
Nu mai era un bâzâit, ci ca nişte osii scoase din cuiele lor, în depărtare, sau ca nişte pietre rostogolite.

«TăntălăiloD> zise Colombino «mult vă rebuie să pricepeţi? Sunt căruţe.»
Avea dreptate. Taică-său avea un han în piaţă şi trăise printre căruţe. Agrippino se uita la el pieziş, fiindcă nu ghicise mai repede.
«Hei, cumătruţu' lui Giovanni Roccuzzo?» îi zise Turi. «Vrei să te lupţi?»
Ne aşezarăm. La scurt timp, auzirăm un scârţâit zgârietor, într-adevăr huruiau jos către vale.
«Unde merg la ora asta?» întrebă Colombino.
«Vă spun eu. Facem pariu? » izbucni Turi.
«Spune» îi răspunsei.
«La Catania. A început specula şi în oraş tot ce se mănâncă e aur curat.»
Ne mirarăm. Nimeni nu se gândise la asta. Lumea se schimba. întrebai: «Şi noi ce vrem să facem?»
Aici se iscă cearta. Unii, ca Schinchimiddu şi Colombino, erau hotărâţi să se-ntoarcă acasă; alţii, ca Turi şi Passuluni, ziceau că s-ar fi dus la Catania, cum făcuseră Risichino şi Mário Gulino. Eu nu ştiam ce să zic, nu mai fusesem la Catania şi nu cunoşteam pe nimeni acolo.
între timp, căruţele se apropiau, dar mergeau cu luminile stinse ca să nu-i vadă de sus. Turi, Passuluni şi Stelladoro, dintr-o săritură fură în mijlocul drumului. « Noi mergem» ziseră.
Căruţele se iviră de după curbă, se auzea şi tropăitul măgarilor. Noi strigarăm: «Opriţi! Halt!» Căruţaşii, luaţi prin surprindere, apucară puştile.
«Ce faceţi?» strigă Passuluni «Fricoşilor trădători.»
«Ne iau drept tâlhari» exclamă Pelonero.

«Opriţi» ziserăm noi de pe margine ca să-i ajutăm pe cei trei nesocotiţi.
«Suntem din Mineo ca voi.»
«Eu sunt Agrippino Lauria.»
«Eu sunt Lorenzo Cudde, poreclit Colombino.»
«Eu sunt Nazareno Diforti, poreclit Schinchimiddu.»
«Eu sunt Carmelo Bonaviri.»
Doi căruţaşi ieşeau înainte cu puştile spre noi.
«Ha, ha» râseră când ne văzură. «Ce faceţi aici, dracilor? Nu mai lipsea mult şi vă-mpuşcam.»
Stelladoro alergă spre un căruţaş.
«Hei, unchiu' Iano» zise «nu mă recunoşti?»
«Şi tu, împieliţatule? Nu ştii că războiul e departe şi străzile-s pline de hoţi?»
Ne grăbirăm către căruţe, măgarii pufneau, unul chiar necheză. Blanciforti ca să-l facă să tacă, îi dădu cu biciul peste bot, însemnându-l de sânge.
«Ce faceţi aici?» ne întrebă don Ciccio Cavalluccio. «Intoarceţi-vă acasă.»
«Acasă» îl întrerupse Turi. «Noi venim la Catania cu voi.»
«La Catania?» întrebă don Peppino Cirmeni.

Măgarii dădeau din copite. Din căruţele acoperite cu pânză, ne venea miros de pâine proaspătă, poate caldă încă din cuptor. Dinspre câmpuri nu se auzea nici un zgomot.

«Sunteţi nebuni?» ziseră la unison don Iano şi Blanciforti. «O s-ajungem de-abia mâine şi drumurile sunt periculoase. Cine-şi ia o astfel de răspundere?»

Ne aşezarăm în mijlocul străzii. Jocul ne plăcu mult.

Turi, Carmelo şi frate-meu se întinseră în albia pietroasă, zicând:

«Treceţi peste noi sau ne duceţi la Catania.»

«Uite domnule ce trebuia să ni se-ntâmple!» exclamă Cavalluccio. «Mai bine bandiţii.»

Blanciforti şi Cirmeni voiau să ne bată. «Bâte ca orbii le trebuie» ziceau.

Şi-şi scoaseră curelele, făcându-le să pocnească deasupra capetelor noastre.

«Mergeţi acasă» se ruga don Iano.

«Unchiu' Iano, du-ne cu tine!» se smiorcăia anume Stelladoro.

Nu ştiau ce să facă. Blanciforti îi trase o curea lui Carmelo care se strâmbă la faţă. Eu, Pelonero, Schinchimiddu şi Stelladoro, drept răspuns, ne urcarăm în căruţe şi ne aşezarăm peste sacii plini cu pâine. Văzând aşa, Blanciforti râse în gura mare, şi exclamă punându-şi cureaua la loc:

«Hai să fie. Mai bine voi decât hoţii. Da' ştiţi de ce mergem la Catania?»

Râserăm în cor. Turi, frate-meu şi Carmelo se ridicau de jos. Era un râs gâlgâit, limba zbătea în cerul gurii; din şanţuri, ecoul răspundea râsului nostru. Căruţaşii ne priveau, cu băştile trase pe frunte, şi legănau capul, serioşi.

«S-aveţi ochi şi la spate» zise Cirmeni.

Urcarăm toţi, cu mâinile pe cercurile roţilor. Frate-meu se aşeză, împreună cu Cavalluccio, pe scaunul din faţă, să ţină hăţurile.

«Tarraca!» zicea ca să-ndemne animalele.

Plecarăm. Când Schinchimiddu şi Passuluni încercară să bage mâna într-un sac, Cirmeni se plânse:
«Vă ducem la Catania şi pe deasupra vreţi să ne furaţi pâinea?»
Lumina stelelor era foarte slabă, dar între noi ne vedeam. în scurt timp, măgarii îşi acordară tropăitul lor monoton după cum se învârteau neîncetat roţile. Pelonero voia să cânte, dar încasă un hotărât: «taci din gură» de la don Iano.
«Atunci ce să facem?» zise. «De mâncat nu, de cântat nu, să ne uităm pe câmpul ciumat?»
«Uitaţi-vă aici» ne sfătui Turi.
Se aplecă şi ne arătă scândurile externe ale căruţei, pe care cu greu se desluşeau nişte figuri şterse în culori cenuşii şi portocalii.
«Ce poveste e?» întrebai.
Turi privi cu atenţie.
«Am înţeles» exclamă; «e Rinaldo când se lasă de lupte şi se face călugăr într-o pădure.»[6]

«Aveţi grijă să nu vă rupeţi gâtul» ne zicea don Iano Margarone, văzându-ne atârnând în afară, hotărâţi să-l desluşim pe Rinaldo printre nişte ramuri ce se deschideau negricioase.

Era chiar el. îl recunoscui după sabia şerpuitoare pe care niciodată n-o părăsea.

«E şi valea cu râul» observă Stelladoro. «Uitaţi.»

---

6 Este vorba de legendele cavalereşti prelucrate de Ludovico Ariosto în *Orlando furioso,* prezente în tradiţia populară siciliană atât în teatrul de marionete cât şi în decoraţiunile pictate pe căruţele tipice (N.t.);

Era o vâlcea în care apa gâlgâia; Rinaldo cobora-n apă, cine ştie dacă de sete sau din dorinţa de a sta singur.

«Şi de cealaltă parte?» întreba Stelladoro.

Alunecarăm peste pâinea cu miezuldeaur, de neatins, şi ne aplecarăm peste celalălt parapet. Era o lumină lunară pe pictură, mai bine zis nişte trăsături de penel argintii.

«Ce-i, ce-i?» întrebai.

Măgarul grăbise pasul, poate îl întărâtau glasurile căruţaşilor: «Hei, cea!»

«Ai înţeles?» izbucni Stelladoro, al cărui cap se bălăbănea încoace şi încolo.

«Uitaţi-vă mai bine» continuă. «Nu-i luna, ci mii de săbii scoase şi întinse pe un câmp. Nu vedeţi petele astea negre? Sunt feţe şi coifuri de mauri. Se luptă, şi ce mai luptă ! Nu-l vedeţi pe Rodomonte? şi zidurile din Paris? Orlando e cel mai înalt şi a tăiat deja capul unui mahomedan.»

Şi Parisul se vedea, asediat şi înconjurat de corturi cu semilună.

«Şi cine câştigă?» întrebă Pelonero. «E asediul lui Antiforo?»

«Nu» răspunse Turi. «Comandantul era Rodomonte, ce fu ucis în chip năpraznic. Nu vedeţi că paladinii ies pe uşi?»

De data asta nu erau uşi, ci pete întunecate. Şirul de cavaleri se vedea bine. Pesemne era mare forfotă şi femeile erau la balcoanele din zidurile cetăţii.

«Nu v-aţi plictisit?» ne întrebă don Iano, care se sprijinea de un sac, poate era obosit din

cauza nopţii ce ne umplea ochii potopindu-ne de cenuşă.
Eram deja la porţile Palagoniei. în faţa noastră mergea Cavalluccio, ce trăgea de hăţuri, ca să n-adoarmă măgarul. în spate erau Passuluni, Colombino, Carmelo şi probabil vorbeau între ei.
«Despre ce vorbiţi?» întrebai.
Se lungiseră cu capul spre noi.
«Ce crezi că zice mincinosul ăla de Colombino?»
«Despre cer» zise Pelonero, râzând.
«Ne-am săturat. Uită-te aici, uită-te acolo, mie mi-e foame.»
«Trebuie să dormim, copii» ne zise don Iano.
«Imediat se face ziuă.»
Ne aşezarăm în spate, printre saci. Turi povestea despre asediul Parisului.
«Mâine va fi ceaţă» ne strigă, din căruţa vecină, Agrippino.
Cerul era jos, negru ca o gaură de cur, şi stelele se revărsau în prăpăstii fumegânde.
«Cum să dormi?» zicea Stelladoro. «Mi-e foame, mă arde gura, da' unchi-mio e zgârcit şi păduchios.»
Măgarul îşi reluase ritmul dinainte, încet şi egal întrerupt de bruşte pauze.
«Orlando înfipse în cele din urmă spada» zicea Turi, căruia îi venise poftă de povestit, când se auzi un «Halt», o smucitură şi un scârţâit puternic.
«Au, au» făcui, ridicând capul.
Văzui, în spatele meu, pe Blanciforti ce luase puşca şi mă ţintuia cu ea în cap.
«Aţi înnebunit? » îi zisei.

«Ssst...» ne porunci don Iano, ce căuta cu o mână puşca de vânătoare de sub coviltirul căruţei.
«Asta-i bună!» făcu Turi.
Văzurăm strada mare blocată de nişte trunchiuri groase, puse de nu se ştie a cui mână. Însă necunoscută nu fu mâna asta, căci într-o clipă, dintre buruienile negricioase şi ceţoase ce creşteau printre nopalii de la Porticele, ieşiră nişte oameni, —da' cine-i putu număra de frică?—mascaţi.
Ne ţintuiau cu puştile.
«Opriţi şi coborâţi» auzirăm. «Dacă încercaţi să vă-mpotriviţi, facem moarte de om.»
Blanciforti ţintea, însă Cirmeni îi strigă: «Ce faci, tâmpitule?»
Căruţaşii coborâră cu mâinile-n sus, se resemnau în faţa întâmplării nenorocite, cine ştie dacă şi pentru noi.
«Ce duceţi aici?» întrebă un bandit.
«Căutaţi şi vedeţi» răspunse Blanciforti.
Se urcară în căruţe. «Ah, ce de bunătăţuri!» strigară.
«Şi ăştia cine sunt?» întrebă arătând spre noi.
«Copiii noştri» apucă să zică don Iano.
«Aha, îi învăţaţi meseria. Toţi jos la pământ. E lumea voastră acum, eh, speculanţilor?»
Coborârăm. Ne aşezarăm în şanţul mic, întâi Pelonero. «Ce faci?» îi zise un hoţ cu vocea ca trombonul.
«Ajutaţi-ne să descărcăm.»
«Păi cine poate?» bombăni Pelonero.
«Haideţi!»
«Haideţi!»
Pelonero nu se lăsă şi nici eu. Zisei:

«Nu auziţi cum ne chiorăie maţele de foame? Oac, oac.»
«Oac, oac, oac» făcu Pelonero.
«Scuaţa, scuaţa, scuaţa» se plânse frate-meu.
Şi se dezlănţui iadul pe pământ.
«Oac, oac, oac.»
«Oacprr, oacprr.»
«Pâipâipâi.»
«Oacoacoacoacoacoac.»
«Gura, ori v-o rupem. Vă umplem burta de gloanţe.»
Oricum, râmaserăm să ne uităm. Bandiţii şi căruţaşii descărcau sacii în nişte coşuri. Le puseră pe măgarii care apăruseră cu capul în jos dintre tufele de nopali şi abia se mişcau, doar luaţi la bătaie.
«De unde aţi luat măgarii ăia?» îi zeflemisi frate-meu.
«Vă arăt eu de unde, căci voi veţi rămâne cu mine, drăgălaşilor», izbucni şeful lor, căci şeful trebuia să fie, mândru şi gata să dea ordine. Era mărunţel de statură, cu ochi mici pătrunzători şi o mitralieră sub braţ.
în depărtare nu se vedea nimeni, nici nu se auzea vreun zgomot dinspre ţinuturile Palaganiei. Odată golite căruţele, şeful bandiţilor le porunci consătenilor noştri să facă stânga-mprejur şi să se-ntoarcă în sat.
«Haideţi sus» ne zise don Iano.
«Băieţii rămân cu noi.»
«Cu voi?»
«Da, cu noi. Avem nevoie de ei. Ce, suntem vârcolaci?»
«Păi ce le zicem mamelor?»

«O să spuneţi că au fost reţinuţi de nişte oameni cumsecade. Se vor întoarce teferi şi nevătămaţi, vă asigur.»
«Da' nu puteţi avea încredere, sunt prea tineri.»
«Vă spun că rămân aici.»
«Oh, săracele mame, cine ştie cum or să mai plângă!»
«Plânsul spală păcatele şi purifică. Cine n-a plâns vreodată? Şi acum gata, drumul, altfel încep să trag.»
Blanciforti se încruntase, nu zicea nimic şi privea puşca, pe care fusese silit s-o arunce.
«Deci?» insistă Don Iano; odată în căruţă, trase de hamuri să întoarcă.
«Nu-i nimic de făcut» interveni un hoţ corpolent, care avea nasul acoperit de o cârpă.
Noi stăteam şi ne uitam, îngrijorat Colombino care se lipea de mine, serios Turi care-i ţintuia prosteşte cu privirea pe escrocii ăia.
Măgarul lui Cirmeni dădea din copită şi nu voia să se-ntoarcă, însă biciuit pe spinare trebui să se supună. Căruţele îşi reluară marşul, mai puţin melodios, era ca un tirintintin mortuar, câte-o scânteie se aprindea pe drum de la copitele animalelor. îi văzurăm tot mai mici, ca nişte cozi bituminoase, tot mai slab, până când se făcură una cu pânza nopţii.
«Şi acum?» întrebă deodată Turi.
«Acum veniţi cu noi. Mai întâi hai să mâncăm. Nu mâncăm de două zile. Nici nu mai vedem de foame.»
Inima noastră cânta de veselie, chiar dacă drumul pe potecă printre nopalii tot mai deşi şerpuia şi urca pe sub bolţi de crengi

învălmăşite, adevărate peşteri pe unde mergeam aplecaţi.
Banditţii îşi dăduseră jos baticurile de pe faţă, dar oricum nu li se vedeau trăsăturile în galeriile acelea întunecate.
Tot mergând, ne obosisem.
«Mergem în iad?» întrebă Pelonerio.
«Ai dreptate» primi răspuns. «Cine crezuse vreodată că vom face această meserie?»
Urcuşul se sfârşise. Ajunserăm pe un podiş, tot printre nopali. Acolo, cinci oameni ne aşteptau.
«A mers bine?» întrebară. «Şi căcaţii ăştia cine sunt? Prizonieri de război?»
Şi râseră în felul lor, cu gâtlejul tresărind, umplând muntele de gălăgie.
Ospăţul începu imediat.
«Luaţi» ne ziseră.
Unul împărţea sticle de vin şi ciocolată cu amândouă mâinile.
«Asta da foame!» observă frate-meu.
«Se poate trăi cu ciocolată şi vin?» întrebă unul.
Pâinea era proaspătă; de ani de zile nu mai mâncasem o astfel de pâine. Coaja crăpa şi miezul se muia imediat şi se topea în gură, pufos.
«Ah, raiul burţii mele!» exclamă Passuluni.
«Trăiască mizerabilul de unchi-mio Iano!» strigă Stelladoro. «în ciuda lui!»
«în ciuda fasciştilor» strigă un bandit, cu glas răguşit şi gâlgâind la vin.
«Trăiască creştin-democraţii!» făcu altul.
«Trăiască America!» zise Pelonero. între un trăiască şi altul, bandiţii se-mbătară, sparseră şi plosca şi se apucară de cântat; cântau cu

supărare, ecoul părea un cântec de morţi, miile de frunze tremurau.

«Îşi cântă de leagăn?» râse Schinchimiddu, care muşcă dintr-o pâine odată cu Passuluni, ca porcii cu râtul în troacă.

Şeful avea ochii lăcrimoşi, poate că vinul îi spălăcea sufletul, ori era ghiftuit de pâine albă.

«Auziţi» ne zise după ce cântarea se stinse. «Am nevoie de voi. Familia mea în Palagonia moare de foame. Vă dau un măgar şi două coşuri pline. Mergeţi în cartierul de sus şi întrebaţi de Mandra. Spuneţi că pâinea le-o trimite băiatul cel mare. Aţi înţeles? Pentru siguranţa mea o să vă-nsoţească Febronio. Cine poate să se-ncreadă în voi? Şi nici o vorbă despre tot ce s-a-ntâmplat, dacă nu vreţi să vă găuresc burta.»

Şi iar se apucă de băut. Ceilalţi se lungeau pe jos şi deja sforăiau, aparte câte unul, care încerca să cânte, chinuit sau înghiţit de râgâieli de vin scârbos.

«Febronio» îl chemă şeful, cu ochii ca două gămălii. «Du-te cu ei, şi fii atent, că mi se par foarte daţi naibii.»

Pe rarişte, de sus, se vedea o sclipire. Se vedea abia-abia. Febronio se ridică.

«Isuse Hristoase!» exclamă.

Era un băieţandru. Avea pieptul de găină şi părul îi cădea pe frunte.

«Ajutaţi-mă» zise.

Colombino îi întinse mâna. Nu se ţinea pe picioare. Pelonero ne zise: «Dorm toţi, hai să dezlegăm cei patru măgari şi să ne ducem

pâinea înapoi la Mineo. Putem s-o vindem.» Turi acceptă propunerea.

Şi eu. Măgarii dormeau cu pleoapele închise. Trebui să-i tragem de coadă şi să-i lovim cu bâte.

«Un măgar, nu patru, a zis şeful.» mormăi Febronio. Stelladoro îl luă de mână. «Vino» îi zise «tu vezi dublu.»

Cărăruia nu era aşa pietroasă, dar era abruptă, şi ieşea dintre tufele de nopali; aer mai subţire se ridica de jos din vale.

«Unde mergem?» îl întrebară pe bandit.

«Sus, la Monte Croce. Jos e satul.»

Abia ce îl lăsă Colombino, se aşeză pe un morman de frunze uscate. Ne uitarăm la el. închidea şi deschidea ochii şi nu reuşea nici măcar să caşte. Frate-meu îl scărpină în cap, dar ăla insista cu măgarii: «Eu văd patru, vă spun că vă sparg capetele.»

Dar tot scărpinându-l, adormi.

«Ha, ha, ha» făcu Passuluni. «Nu ştie că pâinea-i a noastră? Las' că-i arăt eu.»

Luă un căpăstru de la un măgar şi-l legă la picioare, în timp ce banditul înjura somnul acela mortal care-l cuprinsese.

«Hai să ne pişăm pe faţa lui» propuse banditul de Pelonero.

începu el. Ţâşnitura se răspândea de pe păr pe ceafă şi pe sub cămaşă.

«Plouă?» întreba cu gura cleioasă.

Frate-meu se pişa pe faţă şi Schinchimiddu pe buric.

«Plouă! Vai, vinul ăla mi-a-mpăienjenit mintea.» se plângea.

îl înconjurarăm din toate părţile, căci toţi voiau să urineze.

«Lăsaţi-mă şi pe mine» zicea Colombino.

Se făcuse un pârâu; se scurgea pe lângă şi peste corpul lui Febronio care striga: «Ce faceţi? Ce faceţi?»

«Acuma hai s-o întindem» ne sfătui Turi. «Dacă îi dispar efectele vinului îi cheamă pe ceilalţi, şi nu-s prea departe. Vedeţi, acolo jos?»

Se vedea pădurea de nopali, un zid ce bloca pe neaşteptate coborâşul abrupt. Traserăm de măgari, care de cap, care de chingă, şi începurăm iar urcuşul, uitându-ne în sus unde se vedea vârful negru.

«Când ajungem?» întrebă Colombino.

Ciuriddu propuse să încălecăm pe măgari. «Hoţii n-au cum să ne mai prindă de-acum. Suntem peste mână şi Febronio doarme.»

Aşa zise. Animalele erau obişnuite cu drumurile rele greu de străbătut, şi nu îi stânjenea deloc, ci urcau dând din copite şi râcâind pietrele mărunte. îi oprirăm şi urcarăm dintr-o săritură, eu, Passuluni, Ciuriddu şi Turi.

«Bine» zise Turi. «deocamdată călărim noi, apoi ceilalţi.»

Măgarii trăgeau mai greu acum. Răsuflau, căutau terenul mai puţin alunecos, dând din copite, dar noi le dădeam picioare în burtă, exclamând: «Hei, mergi, măgar de bandiţi.»

Era bine în şa printre coşuri. Simţeam între picioare blana pufoasă a animalului. Dură puţin, căci ceilalţi se răzvrătiră:

«Şi noi? Sunteţi regi, cu servitorii după voi?»

Nu-mi făcu plăcere s-o iau iar pe jos. Urcuşul era şi mai abrupt şi trebuia să te agăţi de colţul stâncilor; numai pe versantul din dreapta pământul era mai neted, jos de tot, era o pantă domoală de unde se auzea un ronţăit continuu de greieri.

Pelonero, Schinchimiddu şi frate-meu se distrau pe măgari. «Ah, ce răcoare sus aici» ziceau să ne ia în băşcălie. Eu mă uitai în sus. Eram aproape ajunşi căci încreţiturile muntelui se netezeau şi i se vedeau marginile.

Animalele se opriră pe un mic podiş învălurat, cu atâţia bolovani de nu aveai nici unde să pui piciorul. Cei patru cavaleri bătură cu pumnii şi cu picioarele în măgari ca-n tobă.

«Hai, ticăloşilor» zicea frate-meu «mişcaţi-vă. Ce v-apucă?» Agrippino zise că nu se putea face nimic, trebuia să se dea jos, fiindcă măgarii se obosiseră şi era plin peste tot de pietre, parcă erau ciuperci. Schinchimiddu, frate-meu şi Ciuriddu se dădură jos din şei, înjurând.

Animalele, dând de mai multe ori din coadă, continuară să se caţere. Nimeni nu avea chef de vorbă. Stelladoro se răţoi către Agrippino:

«Din vina ta suntem aici. Da' unde naiba mergem, la peştera din Bethleem, să ne rugăm lui Iisus?»

Agrippino nu răspunse. Urca în urma mea, aplecat, căutând locul sigur sau vlăstari.

Ne oprirăm de mai multe ori. Măgarii şchiopătau din greu, vânturându-ne în faţă aer puturos şi cald.

Turi ajunse primul.

«He, he» rase. «Ce faceţi acolo jos?»

Ajunsei în vârf după Agrippino şi Schinchimiddu. Cărarea se sfârşea într-o mirişte acoperită de pământ nisipos şi de tufişuri de sorg. Sus bătea un vânt uşor dinspre răsărit ce uneori ne răvăşea părul şi alteori rămânea încremenit în insule de nemişcată căldură.

«Ce răcoare» zisei.

Ultimul sosi Passuluni, care bombăni: «Munte împuţit, cine te-a fătat?»

Animalele se aşezară printre sorg cu picioarele dinainte întinse în aceeaşi direcţie. Scuturau din spinări, poate fiindcă voiau să fie uşurate de coşurile cu pâine. Colombino şi frate-meu se aşezară şi ei.

«Ce facem?» întrebai. «Să ne odihnim» propuse Carmelo. «Ce ne mai pasă de bandiţi. Până aici n-or să poată ajunge în noaptea asta.»

Nimeni nu se-mpotrivi. De altfel, nu ştiam unde să mergem şi dedesupt de noi se vedea parcă o fântână biciuită de un neîncetat abur de întuneric. Ne lungirăm lângă măgari ca să nu cumva -cum spuse Pelonero— să nu-i auzim dacă s-ar fi îndepărtat în timp ce dormeam.

Nu era rău printre sorg, chiar dacă eram nevoiţi să stăm nemişcaţi ca să nu ne zgârietn cu ierburile rele de munte.

Greierii râcâiau pese tot ca nişte trompete îndepărtate, scufundate într-un râu. «Ah, maică-mea îmi cântă de leagăn.» zise

frate-meu, simţitor la ora aceea târzie din noapte, şi adormi ca un copil prostuţ ce era, trăgând cu urechea înspre câmpie. Şi ceilalţi adormiră în curând. Eu voiam să mă gândesc la surorile mele, la taică-meu în Abisinia, dar gândurile mi se destrămau şi mă luă somnul.

Ne treziră nişte răgete. Erau asurzitoare, chiar în ceafa mea.

«Oh, măgari împuţiţi» zise Ciuriddu. «Ce bine dormeam.»

Passuluni, Turi şi Colombino îşi întinseră braţele, căscând de mai multe ori. Se lumina de ziuă deja, însă încetul cu încetul.

«Şi acum?» întrebă Stelladoro ca şi cum ar fi reluat o discuţie întreruptă.

«Şi acum?»

«Şi acum?»

Turi se uită în coşuri. Mirosul de pâine era ca un fir care ne ademenea şi ne alinta simţurile.

«Ah!» exclamă. «Veniţi aici.»

Eu n-aveam chef să mă scol; mă cuibărisem într-o tufă din care vedeam numai într-o parte. Pelonero, Colombino şi frate-meu se apropiará de Turi şi scoaseră strigăte de mirare.

«Ce e?» întrebă Stelladoro, deloc dispus să se ridice din culcuşul lui de paie.

Turi scoase un corn dintr-o desagă. Frate-meu scoase altul. Carmelo se uita şi se gândea, el care umblase prin lume împreună cu taică-său. Şi Pelonero găsise un corn, părea de os, şi se termina cu o cavitate micuţă conică, semăna cu o gaură albă.

«Păi ce fac bandiţii cu astea?» întreba Pelonero. «O orchestră?»

El suflă primul în corn şi parcă ar fi bubuit din cur, apoi sunetul se limpezi în grabă în nişte stropi veseli.

Suflă şi frate-meu şi apoi Turi care trâmbiţa tare ca un cocoş.

Noi priveam la cele trei animale cornute şi numai Passuluni se ridică să caute în desagi. Măgarii erau deja nerăbdători să reia drumul şi dădeau din coadă. Nu mai erau alţi corni şi Passuluni îl rugă pe Pelonero să i-l dea pe-al lui. Cântă. Aerul înnebunit se răspândea în rafale vântos cu cadenţe răguşite peste munte şi sălta spre apus zguduind noaptea înlemnită.

Schinchimiddu, chemat aşa pentru că era mic de statură, reuşi să găsească ultimul corn, legat de samarul măgarului negricios. Avea mânerul crăpat. Turi îi acoperea pe toţi ceilalţi şi din când în când zicea:

«Cine ştie cânta mai bine ca mine?»

Ne întărâta astfel şi pe noi care ne bucuram de priveliştea aceea, întinşi în culcuşuri.

Carmelo se îndepărtase şi se oprise de partea cealaltă şi se uita în josul povârnişului.

«Bine» ne zise, întorcându-se înapoi. «Nu se văd tufele de nopali şi bandiţii nu ne pot auzi. E mare distanţa.»

Ciuriddu împrumutase cornul de la frate-meu.

Sufla de mama focului dar nu reuşea să sufle la fel de tare ca Turi, care făcea să tremure rariştea cu trâmbiţăturile lui, trezind

nişte ciocârlii şi nişte potârnichi, ce, luându-şi zborul, dilatară cerul.

«Ha, ha, ha» râdeam eu, Stelladoro şi Colombino.

Pelonero ţinea cornul jos, şi aproape îl târâia peste tufele de sorg ce se albeau, stârnind un zumzăit de musculiţe şi de bondari. Frate-meu ţinea cornul la jumătatea trupului, avea buzele băloase de-atâta osteneală. Instrumentul scotea ţipete de mamă, grohăituri de porc, cântec de privighetoare muribundă. în jur, peste câmpia pietroasă se lumina de ziuă printre umbre fumegânde. Jos, la poalele coborâşului, se înlănţuiau casele din Palagonia.

«Haideţi!» zisei.

«Hai!»

«Distrugeţi tot» râdea Stelladoro, culcat prin ierburi.

«Ola, olaola»

«Cântaţi, cântaţi!»

«Haideţi!»

«Nu vă pierdeţi răsuflarea, proştilor.»

Cei patru cântăreţi se aşezaseră aproape unul de altul, cel mai mic Schinchimiddu, cel mai mare Turi. Ţineau ritmul, mişcând gâtul la stânga şi la dreapta. Câmpia dinspre Mineo era încă pustie.

«Hei, hei» făcu Colombino «ce cai verzi aleargă acolo jos?»

«Hi ,hi» râse Carmelo. «Aşa străluceşte apa mării.» «Sunt porţi micuţe-micuţe, nu vedeţi?» zicea Stelladoro, ce trăgea cu urechea din ascunzişul său.

«E ziuă, e ziuă» ziceau, şi Colombino privea cu ochi trişti puţinele stele ce se evaporau în albeaţa uniformă.

Din locul meu, se vedeau deja străzile satului, şi pe unde se deschideau obloanele să privească afară. Cântăreţii nu se mai strâmbau şi trâmbiţau plăcut; orizontul părea înflăcărat de raze. Eu mă ridicasem şi cercetam coborâşul ce ducea în sat.

«Ne-am futut, zigo» lălăiam eu. «Ne-am futut, zigo.»

Colombino se apropiase ca să cerceteze locul. Eu clătinam din cap. îl strigai pe Colombino care se freca la ochi.

«Ce vrei?» întrebă.

«Pe unde o luăm?» zisei, «putem merge doar noi. Dacă ducem şi măgarii, ne văd în sat.»

îi trăsei una în fluierele picioarelor lui Pelonero.

«Ascultă-mă» îi zisei.

Melodia se întrerupse şi ceilalţi tăcură o clipă. Vălurele de aer întunecat se înăspriră pe vârful dealului. •

«Trebuie să luăm o hotărâre» ziceam. «Ar putea sosi şi bandiţii.»

Schinchimiddu, îmbrobonat de sudoare, lăsă cornul printre tufele de sorg.

«Ce vreţi, tâmpiţilor?» ne zise.

«Vino-ncoa'.»

Se uită de pe margine.

«Păi ce mai aşteptăm să mergem?» se sperie.

«E lume pe străzi. Nu putem merge cu măgarii.»

îl luarăm pe frate-meu de-un picior, sărea şi cânta; lumina îi sticlea pe faţă. Pelonero veni după noi de bunăvoie cu cornul la subsuoară. Scrută jos în sat. Apoi se aşeză pe o piatră şi se gândi.

«La ce p.... mă-tii te gândeşti?» îi zise Stelladoro, ce se ridicase de la locul lui. «Să lăsăm măgarii şi să mergem dacă nu vrem s-avem o zi groaznică.»

Faţa de şoarec a lui Pelonero se schimbă, îşi descreţi repede fruntea încruntată de strâmbături, cu un rânjet măgăresc, de al naibii ce era.

«încă nu s-a terminat distracţia» excalmă.

«Ce vrei să spui? Dacă sosesc hoţii, ne sparg capul!»

«Pâinea n-o putem salva, aşa-i» continuă. «Singurul drum e acela spre Palagonia şi acolo ne-ar ataca dacă ne-ar vedea cu atâtea bunătăţi. Ştiţi ce facem?»

«Ce facem, nenorocitule?»

«Vedeţi cărarea asta? Se sfârşeşte chiar în faţa caselor. Hai să rostogolim pâinea pe ea. Ha, ha, ha.»

Râse şi Carmelo de găselniţa lui Pelonero. Dezlegarăm desagii de pe măgari. Turi mai cânta; dinspre Lentini se vedeau dâre sângerii.

«Strigaţi-1» zise Stelladoro.

Pelonero luase o pâine rotundă şi, ţintind cu grijă, o aruncă printre pietre, facând-o să se rostogolească până la primele porţi din sat. Nimeni nu-şi dăduse seama jos acolo; de acolo de sus nu puteau cădea decât pietre. Pâinea avea culoarea aurului şi era păcat s-o aruncăm aşa, în jos pe povârniş, în şiruri nesfârşite. Primii care băgară de seamă ce se-ntâmplă fură nişte copii, de la primele case. Cu nepăsare luau pâinea şi o mâncau.

«Uită-te la mucoşii ăia» zicea Steladoro, ce era unul din cei mai buni trăgători împreună

cu Agrippino. Nu greşeau nici o lovitură. Ca să nu ne vadă, ne ascunsesem în spatele unei stânci pe care creşteau câţiva şofrani galbeni.

Nişte babe înconjurară copiii, strigând. Vocea lor era ca de cucuvea.

«Go go, go, tototo.»

N-auzeam altceva. Fraze fără noimă, desigur din cauza distanţei. Passuluni, frate-meu şi Pelonero râdeau, aruncând pâinea tot pe aceeaşi urmă. Pâinea sărea din piatră-n piatră. Era un du-te vino de oameni ce priveau în sus zgomotoase, către noi. Nişte femei îngenunchiaseră şi făceau mătănii cu palmele deschise.

Turi încetase cu câritatul şi venise lângă noi, bucuros de acest nou joc.

«Ha, ha» făcea frate-meu «jos s-or fi rugând la sfântul Febronio, în loc să se roage la unchiu' lui Peppi Stelladoro.»

Bombardam bucata aceea de sat cu pâinile ce săreau dintr-o râpă în alta. Uneori se rupeau, umplând de miezuri tufele de păducel şi bolovanii.

Auzirăm clopotele trăgând de jos, cu bătăi răsunătoare.

«Pui pariu că bat pentru noi?» zise Colombino, gata să-şi dea drumul fanteziilor. Coşurile erau aproape golite, la două li se vedea chiar fundul din trestii împletite.

«Pe unde plecăm?» întrebă Carmelo.

Nu-l băgarăm în seamă. Mai era pâine de aruncat, şi jos venea lume de pe la toate porţile şi strigau tare pesemne, după zgomotul ce plângător şi răsfrânt ajungea până la noi.

«Vai, ce proşti!» exclamă Schinchimiddu, ce nu se mai sătura de jocul ăsta. Pâinea era pe terminate. «Staţi!» ne zise Carmelo.

«Ce vrei?» întreba Agrippino, atent să ţintească.

«Să păstrăm nişte pâini şi pentru noi şi să ne pregătim de fugă»

«Ce tot zici?» se băgă Turi.

«Uitaţi-vă!»

Ne luarăm după degetul lui pe jumătate strâmb, murdar de pământ, şi jos de tot într-o livadă de migdali şi nopali, văzurăm câţiva inşi urcând cu grijă, cu siguranţă îndreptându-se spre noi.

«îs banditii?» întrebă Colombino.

«Da' de unde» făcu Carmelo. «Mi se par săteni carre vor să descopere miracolul pâinilor.»

Fiecare dintre noi îşi băgă o pâine în sân, rostogolirăm coşurile în cealaltă parte şi cu pietre îndepărtarăm animalele, spre cărarea de pe care venisem. Carmelo, din fericire, descoperise o scară, pe care o săpase ploaia în peretele estic al muntelui. Coborârăm unul câte unul. Era destul să te ţii cu mâinile de stânca de sus şi să te uiţi la picioare.

Coborâşul se termină repede şi ne trezirăm în mijlocul unei livezi de migdali. Ne umplurăm buzunarele cu fructe, care din întâmplare nu fuseseră scuturate încă. Din păcate, după aceea ne fu sete.

întâi lui Schinchimiddu.

«Mă arde limba.» zise.

Şi lui frate-meu îi fu sete.

«Am cântat prea mult» îşi dădu cu părerea.

Pelonero scuipă, o salivă arsă, mâzgoasă.
«Cristoşii mă-tii» înjură.
Pământul era pârjolit; terase argiloase coborau spre întinderea albă a câmpiei.
«Ne băgăm în vreo livadă de portocali» ne povăţuia Turi, care-şi ţinea cornul legat la curea.
Odată coborâţi, ajunserăm într-o mică vâlcea plină de verdele portocalilor.
«Hei, urra!» zisei.
Ne grăbirăm. «Un-doi, un-doi» zicea Agrippino ca să ne ia peste picior.
«Credeţi că găsim apă?» zicea ca tâmpitul Colombino.
Pe sub ramurile copacilor era răcoare, crengile se uneau ca într-un acoperiş, simţeam umezeala sub picioare; nici urmă de apă.
Pelonero mirosea şi lingea frunzele, crezând că sunt umede.
«Vă arăt eu» zise Agrippino, râzând. «Da' dacă ne descoperă, trebuie să fugim.» Ne luarăm după el. Cu cât înaintam, cu atât razele soarelui pătrundeau mai puţin.
«Mergem la pârâu sau în sat. Cine să ne cunoască?» zicea Turi.
«O clipă» insistă Agrippino.
Găsi fântâna. Era închisă şi misterioasă.
«Păi cum facem?» îl întrebă pe frate-meu.
Râmaserăm nemişcaţi în jurul camaradului nostru.
Mişcă un mecanism, scutură un lanţ de fier, nimic.
«Şi acum?» făcu Colombino.
«Ar trebui cheile» observă Turi. «Crezi că ţăranii-s proşti?»

«Ziua nu se-nchid puţurile» comentă Agrippino, care între timp mişca o pârghie.
Auzirăm o absorţie puternică şi un gâlgâit neaşteptat.
«De unde vine?» întrebă Colombino.
Turi şi Passuluni arătară spre nişte şanţuri mici prin grădină, în vreme ce un şiroi de valuri mărunte se revărsa în jur.
«Uite-o!»
«Vorbeşte!»
«Cântă!»
«Vine de sub pământ.»
«Cine te ţinea prizonieră?»
«Ieşi repede, mârşavo!»
Cea dintâi era apă gri, probabil amestecată cu pământ, dar cu sughiţuri spumoase curgea deja peste ţiglele ce formau fundul canalelor şi se răsucea pe margine în vălurele clocotitoare, lăptoase şi curviştine.
«Mult îţi trebui să ieşi!» se plângea Schinchimiddu, ce-şi ascuţea limba-ntre dinţi.
«Cine te ţinea de cur, acolo jos?»
Ne lungirăm să bem, pe rând, de-a lungul canalului, şi sorbeam ca nişte oi, făcând zgomot cu buzele şi plescăind în cerul gurii. Mie îmi ieşea şi pe nas, mă pişcă, dar mă răcorea , mai ales că, împreună cu Pelonero, Turi şi Agrippino stăteam cu botul în vâna de apă şi cu faţa la suprafaţa pârâuaşului ce curgea într-una.

Băurăm pe săturate, ba chiar scuiparăm apă pe portocali, pe pământul săpat, pe noi, ca într-o adevărată bătălie gâlgâită. Nişte câini lătrară din spatele livezii de portocali, întâi mai încet, ca şi când ar fi fost treziţi din somn, apoi

tot mai tare, până când se prefăcu în hăulit furios. Ne descoperiseră.

«Fugiţi» zise Agrippino.

Ne luarăm după el. Simţea din instinct pe unde s-o apuce, căci îşi dădea seama, după cum se schimba lumina, dacă portocalii se răreau.

într-adevăr, ziua nu mai era aşa de întunecată, aerul se rarefia, şi ne venea în întâmpinare o zăpuşeală arzătoare. Ieşirăm pe o cărare brăzdată cu urme de roţi. Nu era nimeni.

«Pe-aici» zise Agrippino.

Casele din Palagonia nu erau departe, dar tot era mult de mers şi eram îngrijoraţi fiindcă trebuia să trecem prin faţa livezii cu nopali unde-i lăsasem pe bandiţii adormiţi.

«Păi cum să facem?» zicea Colombino.

«Nu-ţi fă griji» îi răspunse râzând Pelonero. «Nu coboară ei hoţii la ora asta în mijlocul satului. Cine ştie pe unde-or fi.»

Tocmai ajunşi la curbele umbrite de măslini, auzirăm un hârâit îndepărtat, apoi ca şi când ceva se rostogolea, şi văzurăm înroşindu-se podul de peste torentul Cornalunga.

«O fi o maşină» comentă frate-meu.

Era un jeep, ultimul pe care îl văzurăm în acel război, sfârşit de-acum pentru noi. Ne aşezarăm în mijlocul străzii, şoferul frână, înjurând, după cum înţeleserăm din vorbele lui, dar fu nevoit să ne lase să urcăm.

«Enna, Enna» zicea. «I am going to Enna.»

Erau doi soldaţi în total, şi noi ne cuibărirăm pe scaune, strâns, unul lângă altul, cur în cur, spate în spate. Pelonero spărgea cu

dinţii nişte migdale, tot aşa şi Turi şi Schinchimiddu. Americanii le luară zicând «good, good», şi râdeau, în timp ce vântul ne ardea pe faţă şi Câmpia din Mineo dansa în jurul nostru.

Ne lăsară la răscruce şi, dând multă vreme din mâini, ne salutară bucuroşi.

CAPITOLUL VII

De atunci înainte nu mai întâlnirăm alte maşini englezeşti sau americane; prin părţile noastre nu trecea nimeni, chiar şi căldura se potolise, căci era deja septembrie târziu. Turi, Schinchimiddu şi Passuluni- îşi puseseră în cap să meargă la Catania, însă aşteptau veşti de la Risichino şi Mărio; nimeni nu le aducea, nici măcar căruţaşii ce mergeau să facă bişniţă în oraş şi cunoşteau toate cartierele, până şi portul.

Ne întâlneam mereu dar în sat stăteam rareori.

Câteodată mergeam sus la Castel, întunecos de la ierburile înnegrite, peste care se învolburau primele vârtejuri de vânt. Ne aşezam pe marginea povârnişului şi aşteptam ca vreun zumzet îndepărtat să ne spună că un avion va apărea în adâncitura munţilor. Nu se auzea nimic, în afară de câte-o piatră ce se desprindea singură şi răsuna pe spinările stâncoase. N-aveam chef de vorbă, doar cu călcâiele râcâiam peretele de stâncă ce se fărâmiţa.

Odată ni se păru că auzim ceva, ca un ronţăit de şoarec, venea din toate părţile, dar tot aşteptând era mereu la fel, poate era un avion departe, departe, sau nişte cocori care migrau.

«Hai să ne uitam la p...ă, cel puţin vedem ceva» zise Pelonero.

Râse frate-meu: «Altceva ne trebuie.»

Primul se ridică Turi, insistând că trebuia mers la Catania, să părăsim odată şi odată satul.

«E-adevărat că Giovanni Roccuzzo se joacă la Fiumecaldo?» întrebă Stelladoro. De ce-i veni aşa un gând rău şi nimicitor?

«Trăiască» exclamă Schinchimiddu, si plecă primul, îndreptându-se spre Ciurera.

Ne luarăm după el, întâi Pelonero. Carmelo începu să cânte cu vocea lui falsă ca o găină cotcodăcitoare.

«Rosa Pitosa, fimmina di casa, veni to' maritu...»

Passuluni şi frate-meu reluară motivul, lălăindu-se din gură, din găt şi din inimă, ca şi când ar fi dus mortul.

«Pitosa, Pitosa...»

înaintea tuturor alerga Pelonero, iute de picior fusese întotdeauna. Sărea peste hârtoape, peste grămezile de bolovani, şi peste coteţele pe care ţărăncile le scoteau afară, peste tufele muribunde de flori de mai, iar pe coborâş fu ca un fulger; era un cocoloş de aer şi de lumină alb-cenuşie, căci un zeu încornorat, împuţit şi înşelător îl ademenea.

«Hei, unde te duci, Pelonero?» îi ziceam.

Nu-mi răspunse, nici nu putea, fiindcă nu auzea chemările mele. Alergam cât ne ţineau picioarele, şi Colombino alături de mine.

Tăiarăm strada de la Fuoriporta, de unde sosiseră englezii împroşcând cu ciocolată şi o luarăm pe cărarea spre Seicanali, ce se abătea la dreapta, în bucata de pământ a lui Don Iano Aloisi.

Smochinele se crăpau de coapte ce erau.

«La atac» zise Passuluni, lup cu o sută de burţi.

Dar atacul ni-l dădu un ţăran cu o măciucă.

«Ţăran blestemat» îi zise Passuluni «Dă-te la o parte, nu ştii că-i război?»

«Război a fost» ne răspunse zgârcitul ăla. «Vă sparg capetele dacă nu plecaţi. Da' ce, e sfârşitul lumii?»

O luarăm iar pe cărăruia ce mergea în jos, spre torent, întortochiată şi cocoşată, săpată în terenul argilos. Creşteau tufe de sorg.

«Ţăran blestemat» cânta Pelonero, tot în frunte, ca şi când focul sacru îi ardea în piept. «Tot o să mâncăm noi. Ţăran blestemat!» Şi noi îi ţineam isonul, cu vocea anume când subţire, de copii, când apoi pe neaşteptate groasă, de preoţi ce cîntă slujba.

«Capul vi-l crăp» ne striga omuleţul, amărât, blestemat, înghiţit tot mai mult de depărtare.

Ajunserăm pe terenurile lui Malvicino ce suiau ca nişte etajere către muntele Calvario, întunecat de crângurile de măslini; cenuşă împrăştiată ne intra în ochi şi dinspre munţii Camuti ce se înălţau în faţa noastră.

Primul se opri Turi, ce-i strigă pe ceilalţi cu glas tare.

«Chiar vreţi să mergem prin peşteri pe la Fiumecaldo să-l căutăm pe Giovanni Roccuzzo? Staţi aşa!»

Ne oprirăm. Carmelo zări nişte ruguri ale căror ramuri se aplecau peste cărare.

«La răcoare!» zise.

Erau nişte scări naturale de cretă, adevărate scaune. Passsuluni îşi trase un pumn în stomac, căci îi chiorăia în continuu.

«Păi cum facem?» mormăi. «Ce mâncăm?»

Agrippino ne sfătui să mergem pe câmpurile învecinate să culegem câte ceva. Se ridică întrebând: «Cine vine cu mine?»

îl urmară frate-meu, Schinchimiddu şi Ciuriddu. Trecură printre ruguri printr-un loc pe unde nu erau aşa de dese, ci doar rămurele tinere ce se-ndoiau uşor.

între timp, Colombino pusese ochii lui porcini pe tufe, uitându-se când încoace când încolo. întinse o mână şi culese, una câte una, nişte mure.

«'S bune» exclamă Passuluni. «Dă-mi-le.»

«Da» îi răspunse Colombino, dar dintr-o singură înghiţitură mâncă fructele micuţe ce-i înroşeau buzele.

«Buci mari» îl înjură Passuluni.

Nu erau rele fructele alea. Le culegeam cu voie bună de prin tufele ce ne apărau de soarele încă arzător. Pelonero le găsea scotocind prin cotloanele cele mai întunecoase. «Uite-le» zicea. Multe le ciuguliseră mierlele şi erau ca nişte năsturaşi albăstrii.

«Oh, de ce mai există şi păsările?» înjură Passuluni, care nu mai putea de foame, şi acceptase în silă propunerea să adunăm mai multe mâini de mure înainte de a le mânca.

Rugul era mare şi învăluia chiar şi trunchiurile de măslini.

Căutam furioşi, aproape înciudaţi, dar adunarăm puţine mâini de fructe. Era deja toamnă şi vrăbiile, mierlele şi ţăranii prădaseră deja tot.

Le aşezarăm pe o piatră pe care o curăţarăm anume.

Le împrăştiarăm ca să pară mai multe.

«La atac» făcu Passuluni, căruia îi lăsa gura apă.

«Şi ceilalţi, ce, sunt câini?» zise Turi.

Nu venea nimeni, nici nu se auzea vreun zgomot de paşi printre ierburile negre.

«Băi, Agrippino, Schinchimiddu, Tutu!» chemai.

Auzirăm ca o voce sufocată ce venea de departe.

«Unde sunteţi?»

Aşteptarăm. Sosiră cu un mănunchi de spice. Suiau dinspre torent. Schinchimiddu zise:

«Giovanni Roccuzzo se joacă la peşteră. I-am auzit schelălăiturile.»

«Aşa?» întrebă Pelonero, ca şi când un glas necunoscut l-ar fi chemat.

«Hai să mâncăm, la naiba!» înjura Passuluni.

Smicurarăm spicele. Era grâu negricios, cu boabe tari şi lemnoase.

«Păi cum să mâncăm aşa ceva? Ce, suntem măgari?» sări Colombino.

«Ar trebui să-l fierbem» ne sfătui Turi.

«Cum să facem? dacă n-avem chibrituri?»

Agrippino era un ţăran atotştiutor, se înţelegea după cum mişca din gură necontenit; un gând îl rodea.
«Aşteptaţi» zise.
Adună crengi, vreascuri şi câteva ierburi.
Colombino se uita la el şi se scărpina în cap.
Ţăranul luă două pietre ascuţite, aspreai le frecă tare una de alta; zanzan, zanzan. Frate-meu râse. Passuluni voia să facă la fel dar nu putea căci burta îi chiorăia şi el îşi trăgea pumni s-o amuţească. Turi zise: «N-am mai văzut cum se face.»

«Păi şi normal» răspunse Colombino. «Nu citeşti niciodată. Ne-am întors în epoca de piatră. Ce crezi că chibriturile au existat întotdeauna?»

Agrippino era umflat la faţă de trudă, şi venele de la gât i se umflau. Zanzan, zanzan. Nu fu zadarnic. Câteva scântei izbucniră între pietre, le scrijeliră parcă le-ar fi zgâriat cu unghia, se stinseră.

«Focul!» strigarăm.

Eram ochi şi urechi, nici nu ne mai gândeam la câmpia din jurul nostru ce se desfăşura aici în terase iar dincolo se surpa la vale. Şi freacă-freacă, un vârf de foc trosni printre crengi, o sclipire de gămălii fu, străluci în sfârşit printre frunzele uscate.

«Focul nostru» strigau Colombino şi frate-meu.

Din palmele mâinilor lăsarăm grâul să alunece pe jarul minuscul, grăunţele se înroşeau lucioase şi se desfăceau pocnind. Agrippino avea grijă să se coacă.

«Ce miros de pâine» zise Passuluni.

Aşa era. Agrippino luă grâul din cenuşa arzătoare, zicând: «E gata, la masă.»

Suflam peste grâul rumenit să-l răcim, şi miresmele îmbătătoare ne desfătau mintea. Pelonero, atunci, cu vorba lui ca de rege, începu ultima lui litanie dulce-tristă:

«Vai de cine se-atinge de pulpa mea.»

Şi luă grâul şi-l mâncă.

«Scuzaţi, am greşit» spuse iar. «E fazan, am înţeles când am gustat. Vă las vouă cocoşii, potâr- nichile şi prepeliţele.»

Passuluni nu auzea pe nimeni, şi ar fi mâncat tot, dacă eu cu Turi nu i-am fi tras câteva peste mâini. Bun era grâul, mai rar mi se-ntâmplase să-l mănânc aşa; fiert, cu miere, da.

«A mea e carne de păsare-paradis» zicea Colombino.

«Ficat de porc fript la grătar» cânta Carmelo, ce se pricepea la carne, fiind taică-său măcelar.

«Burtă a la don Michele Rizzo» zicea Schinchimiddu.

«Fazani, vă spun eu» insista Pelonero. «Nu simţiţi mirosul?»

«Cururi de găină fripte în ulei» o zise pe-a lui Stelladoro.

Trecurăm la mure. Ni se fărâmiţau printre degete şi ne încleiau cerul gurii cu un roşu-violet. Din păcate, erau puţine, dar cel puţin ne răcoreau; eu mestecam încet partea mea ca să o gust mai bine şi-o priveam mâhnit cum se împuţinează. Pelonero îşi reluă discursul şi vorbele i se făceau totuna cu alergarea râului.

«Smochine alese. Nici măcar în grădina lui don Iacopo Aloisi.»

Şi noi umpleam aerul cu cuvintele noastre.

«Ananaşi.»

«Ce ziseşi? Sunt animale?»

Colombino alegea comparaţii dificile.

«Piersici.» «Sunt rulouri cu brânză.»

«Struguri din grădina regelui.»

«Miere ce albinele o fac anume pentru noi.»

«Orez de aur. Din China.»

«Păi unde-i China?»

«Lotuşi.»

«Da, lotuşi.»

«Pepeni proaspeţi. Cine doreşte să cumpere?»

«Mandarine din Scordia.»

«Miere, lotuşi, mandarine, struguri, căpşuni.»

Şi frate-meu ce se distra să încurce totul, chiar şi numele lui, excalmă:

«Căpşunimandarinemierelotuşi.»

Prânzul se sfârşise. Nu ne săturasem, dar ne distrasem; şi Passuluni îşi spusese replicile. Şi tot Stelladoro, inimă-neagră inimă-neagră, începu iar cu ideea lui:

«Şi acum la Giovanni Roccuzzo, la vale!»

Turi nu voia. «Ce, să-l vedem pe prostul ăla însetat de sânge?» zicea.

O luarăm iarăşi să ne întâmpinăm soarta. Cărăruia se lărgea şi se albea de la şisturile întortocheate ce ascundeau în spate torentul. Schinchimiddu între timp ne zise că văzuse în faţa peşterii trei copii, Rummulicchio, Chiuviddu şi Fino.

«Stau să se joace cu Giovanni, de când englezii l-au dat afară din marginea satului.»

Turi se oprise pe o înălţătură de bazalt şi voia să ne convingă să nu mergem înainte. Pelonero nu-l ascultă şi, căţărându-se pe o stâncă, ne făcea semn să ne luăm după el. Nu era simplu să-l urmăm sus, pe creasta aceea; trebuia mers cu grijă, în patru labe ca oile, cu pericolul să te sfărâmi în gol. Oricum, reuşirăm. Ne aşezarăm printre tufele de capere şi auzirăm un murmur de cuvinte nedesluşite urcând până la noi din peşteră, căreia nu-i vedeam nici măcar intrarea.

«El e» zise Schinchimiddu, amintindu-şi jocurile de altădată.

Murmurul era acum tânguitor, ca un glas îndoit de durere, dar era nedesluşit şi îndepărtat, căci practic venea de sub pământ.

De acolo se vedea întreaga vale, despicată de stâncile atârnânde în care fierbea torentul.

După puţin, îl văzurăm pe Giovanni ieşind cu o pisică moartă pe o tavă, luminată de o sută de chibrituri, mai ales la capul întors într-o parte.

«Oh, blestematul, nu se schimbă niciodată» observă Colombino, ce în trecut fusese unul din banda lui.

Passuluni se umfla şi se dezumfla de un râs abia reţinut, să nu ne descopere. Cioclii – căci asta erau nebunii aceia – intrară iarăşi în peşteră; şi apoi sui fumul cuvintelor rele. După aceea fu linişte, îmi ţiuia în urechi ca un şuierat ascuţit neîntrerupt. Nimeni nu trecea la ora aceea pe la Fiumecaldo.

«Ce facem?» întrebă frate-meu, către Turi ce ne aştepta pe cărare.

«Hai să-i facem o glumă lui Giovanni» propuse Stelladoro. «Să-l speriem.»

«Opriţi-vă» zicea Turi, ce venea spre noi. «O să ne încăierăm.»

Nu-l ascultarăm. Chiar frate-meu începu să fluiere; era ori nu un măcăleandru? Ciripea sunete peste sunete şi noi după el, şuierând îndârjit ca mierlele. în faţa peşterii, fluierăturile noastre ajungeau nedesluşite, abia suflate, dar ecoul văii le înmiia ca-ntr-un adevărat cor de păsări cântătoare.

Giovanni ieşi, privi spre râu, care în locul acela se arunca într-o cascadă mică, şi ciuli urechile.

Chiuviddu, Rummulicchio şi Fino stăteau lângă el, mici şi şterşi, în spatele unui val de fum. Fluieratul nostru era acum în toi, ca un cântec de mierle certăreţe, când acel fiu de vrăjitoare împuţită se uită în sus şi ne văzu.

«Ce vreţi?» ne strigă. «Am venit eu vreodată să vă stric jocurile de război? Ce vânt rău vă aduce pe-aici?»

îi răspunserăm cu un şuierat furios, cu triluri răutăcioase, cu triluri de privighetoare jalnice şi apoi cu pârâituri turbate amestecate cu înjurături improvizate.

«Ce vreţi?» continuă Giovanni Roccuzzo cu voce de oaie plângăcioasă, în timp ce Rummulicchio, Chiuviddu şi Fino ascultau îndobitociţi cum răsunau trâmbiţele noastre ascuţite.

Acel ton al vocii, de mamă răpusă de jale, mă pătrundea la inimă şi-i zisei-lui Pelonero, care stătea lângă mine, ca o pasăre şuierătoare:

«Nu vezi că plânge când vorbeşte? Hai să-l lăsăm în pace.»

Pelonero, care uneori era sensibil ca o floa- rea-soarelui la razele soarelui, încetă să mai fluiere.

Ceilalţi încetară şi ei, pârâiau doar din buze, şi păreau acum rândunici ce se-depărtează ţipând. Giovanni ne privi iarăşi, apoi intră sub pământ.

«Gata» zicea Turi. «Nu v-aţi obosit? Hai în sat. Ce vreţi să faceţi în valea asta?»

«Să căutăm raci» propuse Agrippino. «Se ascund pe sub lespezi. Le smulgem picioarele.»

«Hm, plăcută treabă» zise Passuluni. «Se pot mânca prăjiţi?»

Coborârăm de-a buşilea, cu spatele spre răsărit, dar Schinchimiddu se beşi.

«Trebuie să mă cac» zise.

«Păi cine stă după tine?» făcu Carmelo.

Pelonero ne sfătui să-l aşteptăm. «Turi ne povesteşte ceva» zise.

Şi nu-şi dădu seama că faţa i se făcuse ca de porc, cu buzele îngroşate, ca şi cum o aripă neagră ar fi trecut peste ea uşor.

Turi fu gâdilat în mândria lui, avusese întotdeauna darul povestirii, înainte ca războiul să fi ajuns la Mineo. Uită de gândul întoarcerii şi se aşeză cu noi în mica adâncitură din ţărâna gălbuie de la iarbă. Schinchimiddu stătea la vreo douăzeci de paşi de noi, scoţând sunete din fund şi din gură şi dând din mâini de fericirea momentului.

«Cine-i mai bine ca mine?» striga.

«Ce ne povesteşti?» întrebă Colombino, blegit, cu ochii rotunzi gânditori, moleşit până-n măduva oaselor.

«Mi-o povestea bunică-mea» începu Turi, ce parcă punea o piatră peste alta la fiecare cuvânt.

Pelonero îşi reveni, fruntea i se descreţi şi pe fund în jos începu să sară pe povârniş.

«Bunică-mea, bunică-mea» zicea şi râdea .

Frate-meu după el, frecându-se şi el de teren şi de ierburile spinoase. Turi se făcu că nu-i vede şi începu povestea:

«Trebuie să ştiţi că se numea apa Seni şi Macaone mergea la apă să-i scufunde în ea'pe luptătorii răniţi şi să-i vindece. înainte de a ajunge acolo era o câmpie, zisă a lui Ilio; vara era acoperită de praf şi dacă cineva o răscolea cu mâinile găsea acolo jambiere, bucăţi de coif şi oase omeneşti.»

Turi se întrerupea des, poate ca să se gândească.

Privea înaintea lui, ca şi când ar fi trebuit s-aştepte ca vorbele să se prindă de ierburile roşii şi apoi relua:

«Prin părţile acelea locuia un rege, pe un munte sălbatic. Era bolnav pe moarte şi-i vru lângă el pe cei doi fii ai săi. Lor le porunci să plece în căutarea apei Seni, dacă voiau să-l vindece. Celui care va găsi-o, îi va da regatul cu o sută de oraşe minunate, Ftia, Argo, etc, etc.»

Pelonero şi frate-meu se tăvăleau pe jos, murdărindu-şi cămăşile şi părul, şi din când în când, în patru labe, îl luau peste picior pe Turi:

«Etcaetera, etcaetera, cum se sfârşeşte?»

«Bunică-ta se vaită când povesteşte?»

«Nu-l vezi pe Schinchimiddu că nu se grăbeşte deloc?»

«Scurtează, de ce lungeşti povestea?»

«Halal povestitor! nu te opri, zi-i înainte.»

Ciudat că Turi nu se-nfuria, povestea rar şi, furat de vorbele lui, nu-şi dăduse seama că nişte lăcuste, în zbor dinspre ţinuturile Ganziro, ne treceau deasupra capetelor.

«Porniră. Cel mare merse spre apus, cel mic spre miazănoapte. Trecură peste văi, peste munţi cu păduri, şi norocul îi surâse celui mic; Pirro, aşa-l chema bunică-mea.»

«Şi ce zise? spune-odată!» Pelonero ne copleşi de schimonoseli şi de râsete şi, prinzând câte-o lăcustă o arunca pe noi, rupându-i aripile.

«Pirro?» întrebă. «Prr! prr!»

Şi frate-meu:

«Prr! Prr!»

Şi Stelladoro: «Prr! prr, e numai bun pentru Schinchimiddu.»

Turi se schimbă la faţă, întretăiată de umbrele lăcustelor.

«Da' nu mai taci odată, Pelonero?» zise. «Dacă povestea nu vă place, eu termin şi plecăm.»

«Şi cum se sfârşeşte?» întrebă Colombino.

«Şi cum se sfârşeşte?» zicea ca să-şi bată joc Stelladoro.

Timp de o clipă nu vorbi nimeni; Pelonero îşi scoase nişte spini din mâna dreaptă, sprijinindu-şi un genunchi de pământ.

«Pirro» reluă Turi, şi lăsă povestirea suspendată, ca un ştrengar ce era.

«Pirro era într-o pădure cu plante înalte şi cărnoase, şi găsi izvorul. Ape amare. Fiere, zice buni- că-mea, apă ca fierea.»

Repetarăm de parc-am fi fost vrăjiţi:

«Apăcafierea.»

«Apăcafierea.»

«Apăcafierea.» «Apăcafierea.»

«Calul voia să bea dar necheza şi scuipa. Acolo, în pădurea aceea, îşi făcea cuibul pasărea cu penele albastre; şi trebuia o pană albastră muiată în acel izvor, pentru bătrânul rege bolnav, stăpânul a o sută de oraşe îmbelşugate, Ftia, Argo, etc, etc. Pirro trase o săgeată şi răni pasărea albastră. Luă o pană pe care o udă. în clipa aceea sosi frate-său. îşi simţi inima roasă de mii de viermi, dar se prefăcu că-l îmbrăţişează. îl îmbrăţişă cu pumnalul şi-l omorâ. Pirro căzu la pământ şi ierburile îl accoperiră. Apacafierea tot curgea.»

«De ce vorbeşti despre moarte?» întrebă frate-meu, aşezat lângă cărare.

Pelonero râse în felul lui, încercă să pârâie însă nu reuşi şi fără să vrea scoase un geamăt dureros din gât şi din cap. Şi parcă înnebuni. începu iar să se dea peste cap, cu capul în sus şi picioarele desfăcute, lăcustele zburau încă pe deasupra lui când pe cărare merse pe locul şes ce se afla dincolo de torent.

Eu voiam să aud sfârşitul poveştii şi tăceam ca să nu-l enervez pe povestitor. Colombino era acaparat de poveste, bea apăcafierea, şi numai Peppi Stelladoro era

neatent şi urmărea zborul lăcustelor ce se-nmulţeau.

«Prin acea pădure nu trecu nimeni mulţi ani, în vreme ce fratele mai mare devenise rege. într-o zi, pe-acolo nimeri un ciobănaş ce căuta după o oaie rătăcită. Se împiedică în iarba deasă şi întunecată. „Oh” zise „oare ce scârţâie?” Găsi un oscior.»

«Era al fratelui mort.» comentă Ciuriddu.

«Aşa n-are farmec» se-nfurie Agrippino. «La ce ne mai trebuie atunci povestitorul?»

«Mergând toată ziua prin pădurile de fagi şi stejari, se-ntristă. Oile mergeau înaintea lui cu capetele aplecate. îşi făcu un fluier din oscior. „Ce bine” zise „pot să cânt.”»

«Puse fluierul de os la gură, nu ieşea cântec ci cuvinte ce ziceau: „Ciobănaşule ce în braţe mă ţii
—fui omorât la izvorul Seni--------ca să iau pana albastră—şi fratele cel mare mă omorî.”»

Turi tăcu. Se scărpină-n cap, ciufulindu-şi mai tare părul negru.

«Şi dup-aia?» întrebă Colombino.

«Să cântăm melodia» propuse Turi. «După aia se ştie. Toate se sfârşesc la fel. Bătrânul rege află totul de la ciobănaş şi puse să-l închidă în insula Lemno pe fiul ucigaş. Să cântăm cântecul. „Pecorarello che in braccio mi tieni...”».

Stelladoro nu se mai uita în sus, se ridicase şi smulsese o plăntuţă de lemn-dulce care creştea acolo şi îi sugea rădăcinile.

Turi încercă să cânte şi zicea:
«Pecorarello che in braccio mi tieni......

«Fui omorât la apa Seni» îi răspunse Colombino mieunând un pomelnic de sunete tânguitoare.

«Ca să iau pana albastră» repeta Pelonero care tot mai sărea pe mica ridicătură, făcând un cerc, punând la pământ când mâinile când picioarele, ca o roată însufleţită de o tainică forţă. Avea faţa fericită şi scotea limba să ne ia în batjocură, şi nu ştia săracul că un zeu îmbibat de pucioasă şi răutăcios îl aţâţa pentru ultima dată. Lăcustele continuau să-i roiască deasupra şi ca un nor îl îndepărtau privirii noastre. Un nor adevărat ieşi de după dealurile din Camuti, la Portelle, era alb şi se desfăcea într-o sută de fumuri.

«Se schimbă vremea» observă Agrippino, în vreme ce ceilalţi încercau să cânte cântecul ciobănaşului. «Se-apropie iarna blestemată.»

Pelonero se opri, nu se mai răsuci, ca şi când i s-ar fi rupt un şurub înăuntru; privea cu atenţie într-un punct. Luă o piatră mare şi începu să bată.

«Bă, ce faci?» îl strigă frate-meu. «Stai să vin şi eu. Aici m-am săturat de ciobănaş şi de fluier.»

Pelonero bătea netulburat, poate chiar şi zeul acela scârbos îl părăsise în acea clipă; în jurul lui, totul era limpede, ca şi când soarele ar fi răsărit chiar din râu.

«Ai găsit un joc nou?» strigă Stelladoro.

Turi nu mai cânta, privea spre rariştea aceea mică şi-mi zicea: «Nu vezi, Peppi?»

Şi apoi: «Opreşte-te, Pelonero! Ce faci? Ce răsună?»

Nu fu clopot. Pelonero se întorsese o clipă, însă nu-l mai văzurăm, căci o bubuitură izbucni ca o mie de chitare răsunătoare şi o flacără îl înghiţi.

«Mamă mamă!» o fi zis Colombino într-una din urechile mele.

Orbit, închisei ochii, şi în jurul meu auzii mugetele unui râu revărsat. îmi revenii repede şi-i văzui pe camarazii mei privind spre marginea râului,unde totul se poleniza în galben.

«O bombă» gemu Turi, care încerca să-şi revină din buimăceală.

«Gluglu» făcu Passuluni, fără să ştie ce voia să spună.

Eu încercam să mă îndrept din spate, dar n-aveam putere în picioare.

«Măicuţa mea» zisei.

Ecoul exploziei între timp se propaga în jos pe vale şi cu siguranţă turme de boi şi corni răgeau prin stâmturile acelea.

«Pelonero» sughiţă Ciuriddu.

Pe rariştea înclinată şi răscolită, tufişurile ardeau cu flăcări roşu-închis.

«Ce mai aşteptăm?» zise dintr-o dată Turi, luând-o pe cărare.

Eu nu reuşii să mă iau după el. Fugiră Passuluni, frate-meu şi Colombino.

«Hai să-l ducem la râu!» porunci Turi. «Ajutaţi-mă. Poate că-şi revine.»

Eu mersei de-buşilea, în timp ce Ciuriddu din spate îmi zicea: «N-auzi cum îmi bate inima?»

Pelonero fusese aruncat pe marginea râului; era plin de ţărână şi faţa nu mai era a

lui, devenise o mască neagră. Apele râului se retrăgeau în matcă atinse abia de ultimele flăcări care le făceau să ţipe, să spumege şi să se rostogolească unele peste altele. Eu, Turi şi Carmelo îl spălarăm pe faţă. îi ştergeam încet faţa cu mâinile ca să nu-l doară. Auzirăm un geamăt.

«Cine-i?» întrebară ceilalţi ce stăteau în jurul nostru.

«E el» făcu Turi.

«Apa-l arde» făcu Agrippino.

îl spălai şi pe mâini. «Ascultă-mă, Pelonero» îi ziceam. «Eu sunt, Peppi; mai sunt şi alte jocuri dejucat.»

O pată roşie se formase pe suprafaţa râului.

«E rănit» zise Agrippino. «Nu vedeţi sângele? Să-i căutăm rana.»

îi dădurăm jos haina ferfeniţită, un mănunchi de zdrenţe însângerate.

«Uite» strigă Agrippino.

Avea o spărtură în şold, curgea sânge, şi acolo carnea i se făcuse netedă ca şi catifeaua.

Spălarăm rana. Turi îşi dăduse jos cămaşa, o rupsese cu dinţii şi începuse să tamponeze.

«N-ajunge» exclamă.

îmi dădui jos cămaşa, mi-ajungea la buric, şi, clătind-o, după ce o rupsesem în trei bucăţi, o pusei pe rană. Sângele nu se oprea, întâi ţâşnea, apoi picura cu stropi calzi ce înroşeau terenul.

«Nu vedeţi că are capul zdrobit?» ne zise Agrippino.

Sub ceafă era un cocoloş şi părul era rar. Sub degetele noastre capul trosni.

«E osul» confirmă Turi.

Se auzi iar un geamăt, neîntrerupt de data asta, văzui buzele lui Pelonero abia mişcându-se.
«Vai, vai, sfântă Agrippina!» se ruga Colombino.
Ne apropiarăm de faţa lui, în timp ce în jurul nostru lăcustele îşi reluară dansul lor dezordonat.
«Mi-e sete» auzirăm.
«Băi, Pelonero, bă' » îl chemă Turi, zguduit ca de friguri.
Luai nişte apă cu mâinile împreunate, o lăsai să curgă peste buzele lui ce se mişcară să sugă, dar nu reuşiră.
«Mi-e frig» îl auzirăm din nou.
Noapte nu era, norul de peste Camuti se împrăş- tiase şi ziua era senină. Puserăm hainele noastre peste Pelonero.
«Hai să-l mutăm» ne sfătui frate-meu. «Are picioarele în apă.»
Apa nu mai ardea, ultimele flăcări se stinseseră şi albia râului era iarăşi limpede. Erau nişte agave la dreapta noastră, înalte, cu frunzele tari şi ascuţite. îl puserăm sub ele pe Pelonero să-l adăpostim puţin de fierbinţeala zilei. în timp ce-l aşezam, auzirăm un tânguit, părea piuit de puişori, dar se făcu horcăitor.
Strigarăm:
«Bă, Pelonero, de ce nu vorbeşti?»
«Ce săgeată cumplită te-a străpuns?»
«Un zeu ucigaş te-a urmărit» mă plângeam eu.
«Stâlpul camarazilor tăi.»
«Răsuflarea nu ţi-o mai auzi?»
«Vorbeşte, Pelonero!»
«Nu vezi agavele ce te acoperă? Cu vârfurile lor ne făceam cuie. Mai ştii?» zicea Colombino.

«Cuiele te-au acoperit.»
«înveninate.»
«Ascuţite, împung.»
«Ţi-au supt sângele.»
Stăteam aşa şi ne rugam şi nici nu auzii vocile din spatele nostru, gâfâite de fugă..
«Dracul vă învaţă jocurile astea?»
Era Giovanni Roccuzzo, cu Chiuviddu, Rummulicchio şi Fino după el.
«Ce vă jucaţi?» zise iar.
Nimeni nu-i răspunse. Pelonero nu mai horcăia şi foarte încet îşi îndoia capul pe pietre, era alb, tăiat în două de umbra unei agave.
«Vai, vai de mine» făcu Giovanni. «Da' cine-a tras cu bomba?»
«Pelonero!» strigam, şi îi treceam degetele peste buze. «Sunt picături de apă. Bea.»
Dar Pelonero îşi bea moartea; şi soarta lui se împlinea tocmai la Fiumecaldo. îşi dădu seama Giovanni care zise:
«Linişte.»
Şi fu linişte. Se aplecă şi-şi sprijini urechea de pieptul camaradului nostru. «Inima nu bate» zise. «Nu-nţelegeţi c-a murit?»
«îţi rup botul, dacă mai zici o dată aşa.»
«Vrei să mă-nveţi tu pe mine? Eu cum înţeleg când pisicile sunt moarte?» Horcăiala se stinsese şi corpul lui Pelonero se îmbiba de sânge, şi dintr-o ureche îi curgea. Turi îl atinse şi-l mângâie pe frunte.
«Pelonero» îl ruga «Ce-ai făcut?»
Rummulicchio, Chiuviddu şi Fino priveau îngroziţi, cu feţele lor mici strâmbate.
«Pe cine mai strigi?» insista Giovanni.
«îţi rup botul» repeta Turi.

«Să mergem» mormăi Giovanni, către cei trei tovarăşi ai săi. «Noi nu ştim jocurile diavolului.»
«Botul» se jeluia Turi şi nu putu să mai continue. Se îndoi şi se sprijini pe genunchi, bătând cu pumnii în pământ, ca şi când ar fi vrut să cheme pe cineva de sub brazdele întunecate.

Giovanni se-ndepărta, când Passuluni îi zise:

«Unde mergi?»

«Ce vreţi de la mine? Nu vedeţi că-i mort?» «Rămâi!» îl rugă Passuluni, privindu-l cu ochii umflaţi, deşi nu plânsese.

«Ce vreţi de la mine?» bombănea Giovanni. «V-aţi convins că-i mort?»

Noi gemeam, Turi bătea în continuare în pământ, peste agave treceau ultimele lăcuste.

«Aşteptaţi-mă» zise Giovanni.

Se întoarse la puţin timp, cu o scândură mare şi, ajutat de cei trei copii, îl puse pe ea pe Pelonero, al cărui corp nu mai sângera, şi parcă se chircise şi se făcuse mic.

«Cine mă ajută să-l duc?» întrebă Giovanni. «E scândura cea mai mare pe care-o am. Am furat-o de la nana Carmela, brutăreasa.»

Nu ştiam ce să zic şi priveam la acela ce fusese Pelonero, părea un sărman animal păros acolo sus; Cuie cuie cuie îl ţintuiau strâns de scândură. «Ce faci, Giovanni?» strigai.

Giovani nu-mi răspunse şi-i înjură în schimb pe Schinchimiddu şi pe Colombino, vechii lui tovarăşi.

«Aţi uitat?» zicea. «V-aţi schimbat obiceiurile, purtările şi jocurile? Ajutaţi-mă, v-am spus!»

îi privea cu ochii aceia porcini, ce câteodată străluceau ca nişte corali negri, şi între timp îşi întindea mâinile spre ei, ca şi când ar fi vrut să-i atragă într-un cerc de fier. Schinchimiddu şi Colombino se ridicară, gemeau încă, dar mai încet, fiindcă furia sentimentelor se potolea, şi-l ajutară pe Giovanni să ducă scândura pe umeri. Frate-meu, Carmelo, Agrippino şi Passuluni erau în urma alaiului; îşi îndreptau umerii ca să rupă durerea ce-i copleşea. Era albicioasă cărarea goală şi mie îmi venea să zic că Agrippino, frate-meu şi ceilalţi erau nişte ţapi, animale cu două picioare, copii nenorociţi ai unei femei blestemate.

Turi se învârtea tot în jurul locului unde până înainte cu o clipă fusese întins corpul lui Pelonero. Terenul era încă umed de apă şi de sânge şi urma lui Pelonero nu se ştersese, lungă, cu picioarele tăiate în două parcă; părul, dimpotrivă, lăsase o dâră înflăcărată. Eu stăteam nemişcat, nu priveam nimic, cine ştie dacă apele râului erau iarăşi albe, mânate de o putere divină.

«Să mergem» zise Turi.

Mergea repede, ca şi cand ar fi vrut să nu întârzie, şi se-ndrepta spre peşteră, spre mirarea mea. Gemea din greu. Nu puteam sta singur, acolo sus. Aveam un nod în gât şi înăuntru îmi băteau o sută de inimi.

O luai şi eu spre gaură, în faţa căreia era un loc şes, înnegrit de cremene.

Intrarea era sus, scobită-ntr-o stâncă acoperită de muşchi de pe care atârnau capere. Tovarăşii mei erau toţi înăuntru. Simţii că mă-ntâmpină o răcoare. Abia intrat, nu văzui nimic. Mă simţeam dezorientat în întuneric şi eram gata să ies. Cineva mă luă de braţ şi-mi zise:

«Intră, ce te-ai speriat?»

Era Stelladoro, îi cunoscui glasul; era mai aspru, aproape şuierat. închisei ochii să mă obişnuiesc.

Puţin câte puţin, văzui bolta foarte înaltă, crăpată şi pavată cu plăci mari.

«Unde-i Giovanni?» îmi veni să întreb.

Stelladoro mă duse în dreapta, unde era un palier natural. îi întrevăzui pe camarazii mei. Chiuviddu, Rummulicchio şi Fino se acoperiseră cu nişte veşminte ciudate cu glugi, nu mai erau ei, ci figuri murdare deformate de pitici.

«Ce fac?» zisei.

«Taci» mă îmbună Stelladoro. «Sunt nebuni, sunt nebuni. Cine ne-a pus să venim aici?»

Aerul se lumina tot mai tare, nu era aşa mare peştera şi prin pereţi creşteau capere în adevărate tufe. Schinchimiddu şi Colombino stăteau aplecaţi în jurul scândurii. îl văzui şi pe Turi în partea cealaltă. Era liniştit şi privea cu atenţie. Fundul peşterii nu se vedea bine. Auzii glasul lui Giovanni: «Ce aşteptăm? Să-ncepem.»

Se auzeau stranii ecouri, nu răsuna vocea, ci se întorcea înapoi răguşită, corbii nu puteau croncăni, apoi iarăşi se făceamai slabă şi mai caldă.

«O, Hristoase» exclamai. «Ce se-ntâmplă?»

Trosni ceva, cine ştie cine freca pietrele, destul că mai multe vârfuri de chibrituri luminară cu arbescuri lunguieţe corpul lui Pelonero, dezbrăcat de hainele noastre. Giovanni îşi luase între timp pe el un fel de mantie şi se apropiase de scândura pe care ardeau flăcările sfârâitoare. Aerul se mai luminase, cel puţin în partea dreaptă a peşterii şi o sclipire palidă îi lovea pe tovarăşii mei în faţă.

Giovanni cânta, ca de obicei, un val de sunete funebre mă izbi, cineva ar fi putut tot la fel zgâria corzile unei chitare. Piticii îşi mişcau mâinile spre cele trei puncte cardinale şi legănau din umeri încet, ca să-nsoţească acel cântec de jale. Turi se aşezase pe jos, nu mai părea el, era cu totul în umbră şi doar părul îi strălucea. Eu nu mă mai gândeam la Pelonero.

Giovanni cânta înainte, răcnea aceeaşi notă, joasă-joasă. Colombino şi Schinchimiddu se luau după el pe-o aripă de somn. Scândura fu între timp ridicată şi dusă pe umeri către marele orificiu al cavernei. Chibriturile se stingeau, Giovanni le înlocuia pe cele arse cu altele, ce delimitau targa improvizată.

Steladoro din când în când repeta: «Vai, nebunii!» dar nu era vocea lui, era grozav de răguşită, ca un câine ce latră.

De trei ori duseră corpul lui Pelonero în faţa peşterii. Era un ghemotoc de lumină şi sclipea ca o piatră de marmură, şi eu văzui pentru ultima oară faţa mică, secătuită de moarte şi de soarta năprasnică. Strălucea ca o piatră de râu.

Cioclii intrară iar în întuneric. O sută de lanţuri mă legau. Giovanni deschisese o carte murdară, îngălbenită, cine ştie unde o găsise,

şi, făcând semn să înceteze cântecul, zise: «Furiilor, Furiilor! veniţi la noi, suntem aici şi v-aşteptăm. Râul plângerii vă aduce. Furiilor, furiilor!»

«Ce zice?» mă întrebă Stelladoro, care nu se dezlipea de mine.

Mie mi se părea că Giovanni citea. Stătea lângă flăcările chibriturilor şi răsfoia câte-o pagină. Se simţea superb şi perfect în jocul lui divin.

«Râu al durerii. Ţărâna îl aşteaptă pe Pelonero. Aleargă, râule. Pantarei. Or să vadă ăştia! Or să vadă!»

Şi se apucase să împrăştie ţărâna. I-o dădea dintr-un coş Schinchimiddu, care nu-şi pierduse vechiul nărav. Ţărâna înceţoşa o clipă chibriturile ce ardeau, apoi iar le limpezea căci cădea pe fundul peşterii în bulgări mici.

«Panta rei» continua sa zică regele blestemat «şi ce mai rămâne? Jocul se sfârşeşte şi plânsul e mai mare.»

Stelladoro îmi zise la ureche:

«Ce păcat. S-a terminat.»

Turi dispăruse, nici măcar capul nu i se vedea, desigur şi-l aplecase mai tare, ori se lungise la pământ. Schinchimiddu îi dădu un alt coş lui Giovanni. Era plin cu bulgări de pământ mărunţii, calzi încă. Uneori scena se întuneca, pentru un moment nu vedeam pe nimeni.

«Pantarei, o, Furiilor!» zicea înainte Giovanni. «Sa săpăm groapa, mare şi frumoasă cum n-a mai fost alta.»

Chibriturile se-ndoiau, stingându-se într-un fum negru, din Pelonero mai rămânea o umbră ciudată ce se umfla în bule granuloase pe faţă.

Chiuviddu, Fino şi Rummulicchio săpau în partea de nord a peşterii, poate aveau nişte sape mici sau nişte unelte ascuţite.

Le auzeam cum bat şi se simţea un miros de pământ răscolit, de muşchi.

«Repede» poruncea Giovanni, ce începuse iar să cânte.

De afară, fără ca nimeni să se-aştepte, se auziră strigăte neliniştite, tot mai limpezi, îngrijorate, care ne surprinseră şi-l făcură pe Giovanni să-şi ciulească urechile.

Niciunul dintre noi nu se mişca; îmi păru rău că ne întrerupeau. Cine putea fi?

«E-aici, e-aici.» auzirăm.

Giovanni ascultă puţin apoi zise:

«E Ciuriddu. I-am recunoscut vocea. Ce laş, ne-a trădat şi a chemat lumea din sat.»

Cine se mai îngrijise şi de Ciuriddu? Nu era într-adevăr printre noi, îi numărai pe cei de faţă. Giovanni porunci:

«Hai să ne-ascundem în fundul peşterii. Stingeţi ultimele chibrituri. Poate că nu ne văd şi putem să ne continuăm jocul. Furiile să-l prigonească pe blestematul de Ciuriddu Simili. Asta o să ne-o plătească!»

Şi din toate părţile, în peştera ce era iarăşi aproape în întuneric, ca şi când o apă neagră ne-ar fi îngropat dintr-o dată, auzii zicând:

«Furiile să-l prigonească pe belstematul de Ciuriddu Simili.»

«Furiile să-l prigonească pe blestematul de Ciuriddu Simili.»

«Furiile!»

«Furiile!»

«Furiile!»

«Furiile!»

«Furiile!»

«Furiile!»
«Furiile!»
Şi apoi fu linişte deplină. Lumea sosise la gura peşterii.

August 1961—Iunie 1963.

Cuvânt critic

Râul de piatră vede lumina tiparului în anul 1964. Romanul, a cărui acţiune se desfăşoară la Mineo, mică localitate siciliană, la sfârşitul celui de-al doilea război mondial, îşi dezvăluie încă din primele pagini caracterul autobiografic: ziua şi luna în care se petrec primele întâmplări coincide cu data de naştere a scriitorului («„Astăzi fac treisprezece ani” îmi veni să spun, şi imediat după aceea îmi păru rău.»). Evenimentele legate de războiul din '43 nu constituie însă centrul de greutate al romanului. Războiul din Mineo are rădăcini cu mult mai adânci în timp, e lupta de zi cu zi pentru supravieţuire, îndârjită căutare a hranei. Protagoniştii sunt băieţi ai străzii, tineri pierde-vară, dezlănţuiţi şi zgomotoşi, printre care se numără Bonaviri însuşi, eul narator; aceştia, în mod cu totul diferit faţă de tendinţa dominantă din literatura şi cinematografia neorealistă italiană din perioada postbelică, trăiesc într-o absolută libertate fantastică, o vitalitate distrugătoare, lipsită de orice condiţionare ideologică. Pentru băieţii din Mineo tot ceea ce se întâmplă devine un pretext pentru incursiunile lor îndrăzneţe. Locurile şi evenimentele, deşi fiind minuţios

descrise din punct de vedere cronotopic, par a se dizolva în vis şi în mit. Rămâne însă, în această aură suprareală, acel nedesluşit sentiment de apăsare la care titlul face aluzie.

Romanul e construit din patru blocuri narative, unite de aceeaşi temă a distracţiei articulată în diverse moduri.

La început o veselie tumultuoasă, ce se stinge în grabă din cauza neaşteptatei înnegurări a lui Pelonero care, bombardând «cu pumnul închis şerpoaica», prevesteşte fapte de moarte. în mod pirandelian, tragedia personajului începe cu propriul nume, semn lingvistic dintre cele mai motivate, la a cărui alegere contribuie în aceeaşi măsură tradiţia populară, bogată în porecle, memoria autobiografică, dar mai ales intenţia de a îi vehicula rolul. Nu din întâmplare deci Pelonero (lit. „păr negru”), ca şi Rosso Malpelo din nuvela omonimă a lui Giovanni Verga, «băiat maliţios şi rău, ce promitea să devină un şmecher de toată frumuseţea», sortit unui sfârşit groaznic. Numele propriu devine emblemă şi pentru alte personaje: Stelladoro, Ciuriddu, Turi Guastedda, Colombino, Passuluni, Schinchimiddu, Cacanitu (lit. „Stea de aur”, „Floricel”, „Turi Pâine”, „Porumbel”, „Stafidă”, „Mărunţel”, „Căcăcios”). Semne care evocă plăcerea de a lua în râs, trăsături de caracter, imagini poetice ale universului, rolul izbăvitor al pâinii, metonimie a vieţii, pentru a

cărei cucerire se desfăşoară jocul în care se exprimă violenţa primordială şi nevinovată a băieţilor care se luptă cu instincte elementare, cum sunt foamea sau somnul.

Scena romanului sunt câmpurile. înălţimi acoperite de tufe uscate ce coboară în şesuri ierboase, spaţii deschise umbrite de măslini, de viţă de vie, de smochini, peşteri ce se deschid ca nişte guri înfometate, izvoare picurânde, râuri străbătute de prezenţe misterioase. Banda picarească de băieţi fără familie (rare şi grăbite întâlnirile cu rudele) hoinăreşte în mijlocul naturii gustând o libertate inifinită, regăsind propria autenticitate. în sat, unde prânzul frugal are gustul aspru al pâinii muiate în oţet, această autenticitate se manifestă prin luarea în derâdere a puterii instituţionale şi a dictaturii. Odată coborâte de pe pereţi tablourile cu regele şi cu ducele la Casa del Fascio, episod încărcat de o ironie desacralizantă, banda organizează o procesiune bahică, cu imaginea lui Mussolini fără un ochi. Prădează şi pivniţa cavalerului Racinedda, inundând străzile cu vinul împărţit americanilor şi sătenilor deopotrivă. O lecţie de independenţă absolută, de nemiloasă zeflemisire a autorităţii, un refuz al condiţionării sociale.

De pe o terasă stâncoasă gaşca descoperă jos în vale o tabără militară. Sunt soldaţi fascişti ce se pregătesc să-şi consume

raţia. Un steag fără arme cu gamela în spate care luptă aceeaşi luptă ca şi Pelonero şi ceilalţi, împotriva foamei, duşman implacabil pentru care se pun în practică rând pe rând cele mai neaşteptate strategii: inteligenţa, imaginaţia, transgresarea, devianţa, derâderea, calculul, agresivitatea. în timpul incursiunilor, băieţii din Mineo asistă la sosirea tancurilor şi a trupelor de ocupaţie, la acapararea pesmeţilor şi a ciocolatei. Şi în joacă, jocul fiind motorul de neoprit al universului, încep să urmărească printre trestiile râului şi prin crângul de aluni, pe Peppa zisă Pupa, care, asemeni Angelicăi din *Orlando Furioso* al lui Ludovico Ariosto, fuge de propunerile amoroase ale unui arzător soldat american. într-o noapte simt imboldul de a povesti întâmplările epice cu Orlando şi Rinaldo, paladini ai Franţei, cu creştinii şi sarazinii care se luptă, pictate pe parapetele exterioare ale căruţei cu care călătoresc. Personajele din poveştile eroice par a prinde viaţă, proiectând grupul vesel de băieţi într-un univers magic, bogat în raţionalitate şi romantism, cinism şi ingenuitate, veselie şi dinamism. Dar poveştile, răsărite din străfundul memoriei populare şi folclorice a teatrului de marionete (în dialectul sicilian *opira' i pupi),* în curând se risipesc. Urmează apoi alte aventuri: întâlnirea cu bandiţii, miracolul pâinilor, ultima cursă cu un jeep american. între o aventură şi alta o privire

către cosmosul îndepărtat, către Calea Lactee, şi jocul magic cu stelele. Şi iarăşi prădăciuni şi acaparare a hranei, uneori fruct al îndemânării, alteori dar spontan al naturii sau al întâmplării. Spre a învinge foametea endemică, ce în *Sicilia-speculum mundi,* e mare. Stăruitoare prezenţa cuvintelor din respectiva sferă semantică: *a mânca, a suge, a hali, a se porci, a se sătura, a se indopa, a îşi umple burta, a se ghiftui,* ca şi *burtă, gură, mamelă.*

O altă bandă de copii, condusă de Giovanni Roccuzzo, se joacă în întunecatele grote care înconjoară Mineo celebrând funeralii pentru pisicile moarte. Un joc din care nu învaţă nimic altceva decât plânsul. Grupul acesta se contrapune celui luminos a lui Pelonero. Lui celui cu «soarta rea» îi revine, în paginile de încheiere a romanului, sarcina de a fi martor al morţii. După cântecele sărbătoreşti de batjocoră, curse istovitoare prin câmpie, ultimul sărăcăcios prânz cu mure şi grâu, cele două bande rivale se regăsesc împreună, una spălând rănile de pe corpul lui Pelonero sfâşiat de o bombă, cealaltă oficiind tristul ritual funebru cu care se încheie vârsta inocenţei. «Jocul se sfârşeşte şi plânsul e mai mare.»

Scrierea multicoloră a lui Bonaviri e densă şi extrem de creativă. Un modern Turn Babei lingvistic cu rădăcinile în cultura milenară siciliană, în care se alternează registrul popular, mai ales în dialoguri, cu cel

literar, în descrieri şi în pasajele lirice. Alături de forme familiare, argotice şi onomatopeice coexistă forme clasice. Este «veselia lingvistică nemaipomenită», «fantezia şi libertatea continue» despre care vorbeşte scriitorul Italo Calvino.

Universul fantastic al lui Giuseppe Bonaviri

Giuseppe Bonaviri se naşte la 11 iulie 1924, «pe la cântatul greierilor», la Mineo, centru agricol în apropiere de Catania, definit de Giuseppe Pitre «Parnas sicilian», fiu al croitorului Settimio Emanuele, zis don Nane, şi al Giuseppinei Casaccio, zisă donna Pape. Primul dintre cinci copii, la vârsta de trei ani, deşi continuând să frecventeze casa natală, Giuseppe vine dat în grija unchilor Agrippina şi Michele Rizzo care, întorşi din America, unde emigraseră timp de câţiva ani, cu ceva bani puşi deoparte şi fără copii, se ocupă cu dragoste de educaţia lui. Atras de timpuriu către literatură (face primii paşi în lumea poeziei la vârsta de opt ani), Bonaviri moşteneşte din familie şi din mediul care-l înconjoară înclinaţia lirică, capacitatea de a istorisi şi încărcătura fantastică: tatăl său scrie poezii, culese de fiu în volumul *L'arcano {Arcanul),* spre a înfăţişa tainica legătură

genetică ce ne uneşte cu părinţii; mama, «Decameron însufleţit», are obiceiul de a-i povesti istorii minunate, reelaborate de el în culegerea *Novelle saracene (Poveşti sarazine)-,* unchiul său, Michele, care are o predilecţie pentru tratatele de astronomie ale lui Flammarion, îi vorbeşte despre soare şi despre stele şi îi povesteşte încâtătoarele istorii ale Paladinilor Franţei. Geamăt dureros şi nostalgic, tărâm pur al inimii, lume rănită, izvor al vieţii, al istoriei, al mitului, deopotrivă reală şi visată, Mineo e locul începuturilor tulburătoare, al stărilor de spirit depănate de-a lungul unei vieţi de sărăcie şi greutăţi. Rădăcinile întortocheate ale acestui povestitor se pierd în obscure stratificări şi interconexiuni demo-antropologice, sociologice şi culturale ale unei memorii individuale şi colective ale cărei origini simbolice sunt înfipte în înălţimile din Camuti, din împrejurimile satului. Aici, pe aceste meleaguri «mirosind a mentă şi a irişi», une legenda spune că s-ar afla mitica piatră a poeziei, familia Bonaviri posedă o mică bucată de pământ şi tot aici îşi petrece de obicei vacanţele de vară.

Frecventează la Mineo şcoala primară până în clasa a Vl-a. Apoi la Catania, unde se mută în 1936, gimnaziul şi liceul, ca oaspete în casa mătuşii Jana Casaccio, în împrejurimile «pieţei unde urlau vânzătorii de verdeţuri, de fructe, de portocale, de brânzeturi, de stofe şi

de pantofi». Vacanţele de vară le petrece întotdeauna la Mineo. în 1943 se înscrie la facultatea de Medicină şi Chirurgie din Catania. Părăseşte casa mătuşii sale şi merge să locuiască, împreună cu alţi prieteni, în pensiuni sărăcăcioase, reci şi zgomotoase, unde studiază «cu un palton vechi şi cu pături pe el». între timp, din cauza războiului, în oraşul bombardat, neajunsurile şi greutăţile materiale cresc şi amărăsc şi mai mult viaţa tânărului din ce în ce mai conştient de vocaţia sa de scriitor. Greutatea cea mai mare era aceea de a găsi informaţii la zi din lumea literară. îşi ia licenţa în 1949. Viaţa somnoroasă din Mineo, unde îşi începe profesiunea de medic, îi permite să se dedice primelor sale lucrări. în vara lui 1950 pleacă militar mai întâi la Florenţa, apoi la Novara şi la Casalmonferrato. Lăsat la vatră în ianuarie 1952, se întoarce în Sicilia unde îşi reia activitatea de medic. Se specializează în cardiologie în 1955. Părăsind postul de la dispensarul din Mineo, în 1957 se mută la Sora, în Ciocciaria, unde se căsătoreşte cu Raffaella Osario, din Marcianise, învăţătoare, pictoriţă şi poetă, cunoscută la Mineo, unde fusese directoarea unei tabere de vară. Au doi copii, Giuseppina, medic psihiatru, şi Emanuele, inginer electrotehnic. Din 1958 Bonaviri trăieşte şi lucrează la Frosinone, lângă Roma.

Debutul lui Bonaviri are loc în 1954, cu romanul II sarto dalia strada lunga {Croitorul de pe stradalunga), *tipărit în colecţia «I Gettoni», condusă de Elio Vittorini, la editura Einaudi. După succesul iniţial, au urmat multe alte publicaţii ce cuprind diferite genuri literare. Romane, nuvele şi povestiri* {La ragazza di Casalmonferrato, La contrada degli ulivi, Ilfiume di pietra, La divina foresta, Notti sull'altura, L'isola amorosa, Le armi d'oro, La Beffaria, L'enorme tempo, Martedina e il dire celeste, Dolcissimo, L'estate dei paseri, Gesâ e il bambinello, Novelle saracene, L'incominciamento, E' un rosseggiar di peschi e d'albicocchi, II dormiveglia, Lip to lip, Ghigo, Apologhetti, II dottor Bilob, Silvinia, L'infinito lunare, II vicolo blu*), poezii (astăzi incluse în cea mai mare parte în volumul* II dire celeste), *eseistică* {L'arenario), *teatru* {Follia, II giovin medico e Don Chisciotte, Giufa e Gesu). *Motivele fundamentale la Bonaviri sunt eposul familiar (părinţii, fratele, surorile, soţia, fii, nepoţii), rădăcinile insulare, Mineo,* omphalos-ul *grecesc,* topos *sacru, metaforă a universului, stăruitor referent cultural.*

De la realismul magic al începuturilor, până la fabulos, la liric, la elegiac, la picaresc, la dionisiac, la dramatic, Bonaviri cântă un imn vibrant pământului său natal, în care e evocată Elada si lumea sarazină, scena multicoloră şi glorioasă a teatrului de marionete şi aceea în

umbră dar tenace a oamenilor obişnuiţi. Scriitor extraordinar prin unicitatea sa, om de ştiinţă dăruit cu *habitus* pragmatic şi pururi copil capabil să perceapă energiile secrete ale naturii şi adierea uşoară a lucrurilor, adăpostit la sânul memoriei pământurilor sale şi în acelaşi timp proiectat înspre o dimensiune panteistică, Bonaviri exorcizează moartea, «câmpie neagră», trecând peste bariere de timp şi spaţiu, sublimând materia. Viaţa de fapt se alcătuieşte şi dăinuie în infinitele ei posibilităţi de a fi. Planul real se împleteşte cu cel fantastic în mod inextricabil pentru a surprinde adevărul pe care numai creaţia artistică îl poate dezvălui. O continuă trecere, de la suferinţa umană până la căutarea esenţei de a fi, de la individ până la pietre, la plante, la păsări, la bolta cerească, de la microcosmos până la macrocosmos. însă vena fantastică, încărcătura ludică, evadarea cosmică nu înseamnă renunţarea la aspectele vieţii cotidiene individuale şi sociale, din moment ce rămân tulburătoare, pe tot parcursul său literar, întrebările existenţiale, aspiraţiile, neliniştile, dorinţele, singurătăţile, dorurile.

Datorită caracterului original şi inovator, postmodern, subliniat de critica literară italiană încă de la apariţia primelor romane, opera lui Bonaviri şi-a păstrat prospeţimea de-a lungul anilor, rămânând mereu actuală, dovadă

fiind multele reeditări, precum şi traducerile în numeroase limbi.

Bibliografía

Opere de Giuseppe Bonaviri

OPERE IN PROZĂ
II sarto della strada lunga, *Torino, Einaudi, 1954*

La cont rada degli ulivi, Venezia, Sodalizio del Libro, 1958

11fiume dipietra, Torino, Einaudi, 1964

La divina foresta, Milano, Rizzoli, 1969

Nottisull'altura, Milano, Rizzoli, 1971

V¡sola amorosa, Milano, Rizzoli, 1973

Le annid'oro, Milano, Rizzoli, 1973

La Beffăria, Milano, Rizzoli, 1975

L'enortne tempo, Milano, Rizzoli, 1976

Martedina e il dire celeste, Roma, Editori Riuniti, 1976 (in prosa e in versi)

Dolcissimo, Milano, Rizzoli, 1978

L 'estáte dei passeri, Teramo, Lisciani e Zampetti, 1918

II treno blu, Firenze, La Nuova Italia, 1978

Gesü e il bambinello, Roma, La Cometa, 1978

Novellesaracene, Milano, Rizzoli, 1980

L'incominciamento, Palermo, Sellerio, 1983 (in prosa e in versi)

L'arenario, Milano, Rizzoli, 1984 (saggistica)
E un rosseggiar di peschi e d'albicocchi, *Milano, Rizzoli, 1986*

IIdonniveglia, Milano, Mondadori, 1988

Lip to hp, Lecce, Piero Manni, 1988

Ghigó, Milano, Mondadori, 1990

Apologhetti, Catania, II Girasole Edizioni, 1991

II dottor Bilob, Palermo, Sellerio, 1994

Silvinia, Milano, Mondadori, 1997

L'infinito lunare e altri racconti fantastici, Milano Mondadori, 1998 *La ragazza di Casalmonferrato,* in S. ZapuIIa Mascará e E. Zapulla, *Bonaviri inédito,* Catania, La Cantinella, 1998(II-a edizione aggiomata 2001)

II ventod'argento, **Catania, La Cantinei la, 2001**
11 vicolo blu, **Palermo, Selerio, 2003**

OPERE IN VERSURI

lldire celeste. **Roma, Editori Riuniti, 1976**

Difumo cilestrino, Poesie giovanili, **Ostia Vetere (Ancona), Dossier Arte, 1981**

Quark, **Roma, Edizioni della Cometa, 1982**

O corpo sospiroso, **Milano, Rizzoli, 1982**

Poesie, **Palermo, Sellerio, 1984**

L'asprura, **Roma, Edizioni della Cometa, 1986**

11 Re bambino, **Milano, Mondadori, 1990**

lldire celeste, **Milano, Mondadori, 1993**
Poemillas espanol ed altri luoghi, *Lecce, Piero Manni, 2000*

OPERE TEATRALE

Follia **(del 1947), a cura di G. Barberi Squarotti, Catania, Societâ di**

Storia patria per la Sicilia Orientale, 1976 *II giovin medico e Don Chisciotte,* **in** *Idola, Uno,* **antologia a cura di**

Pietro Caniglio, Palermo Novecento, 2000
Giufă e Gesu, **Catania, La Cantinella, 2001**

IN COLABORARE CU FIICA GIUSEPPINA *E il verde ramo oscilld, Fiabe di folii,* **Lecce, Piero Manni, 1999**

OPERE ÎNGRIJITE

L'arcano, **poesie del padre, don Nane Bonaviri, Frosinone, Bianchini, 1975**

La cattura, **poemetto di Paolo Maura, Palermo, Sellerio, 1979** *Tiritituf* **fiaba diLuigi Capuana, Milano, Rizzoli, 1976** *Fiabe siciliane,* **scelte e tradotte da Giuseppe Bonaviri, Milano, Mondadori, 1994**

Favola, fiaba, fantastico, **scelta e introduzione di Giuseppe Bonaviri, in** *Cento libri per Miile anni,* **Roma, Istituto poligrafico e zecca dello stato, 1999**

CĂRŢI PENTRU COPII
Acqua d'argento e altre storie, *Lecce, Piero Manni, 2003*

Opinii critice asupra operei lui G. Bonaviri (bibliografie esenţială)

G. Barben Squarotti, Poesia e narrativa del secondo Novecento,

Milano, Mursia 1967 G. Savarese, *Giuseppe Bonaviri,* in *I Contemporanei,* vol. VI, Milano,

Marzorati, 1974 G. Spagnoletti, in *Scriitori di un secolo,* Milano, Marzorati,1974 E. Giachery, *Due Maestri, cinque amici,* Roma, Edizioni dell' Argileto, 1974
G. Spagnoletti, Profilo della poesia italiana del Novecento, *Roma,*

Cremonese, 1975 G. Pandini, *L'itinerario meraviglioso di Bonaviri,* Milano, Marzorati, 1977
G. Manacorda, Bonaviri, *in* Storia della letteratura italiana

contemporanea, Roma, Editori Riuniti, 1977 A. Ricci, *L'avventura metafisica di Bonaviri,* in «Italianistica», Pisa,

gennaio-aprile 1978 R. Di Biasio, *Giuseppe Bonaviri,* Firenze, La Nuova Italia, 1978 C. Musumarra, *Argomenti di letteratura siciliana,* Catania, Giannotta, 1979

«La Fusta», Rutgers University (New Brunswick, N.J., USA), 1981, nn. 1 -2, interamente dedicato a Giuseppe Bonaviri (contributi di F. Zangrilli, O. De Rienzo, A. Pietrasanta, C. Di Biase, G. Manacorda, G. Barberi Squarotti, E. Gioanola, G. C. Ferretti, F. Mollia, M. Carlino, R. Di Biasio, G. Pandini, F. Bongiorno, R. Pellecchia, J. Bloncourt-Herselin, A. Valentini, G. Spagnoletti) C. Di Biase, *Linea surreale in scriitori d'oggi,* Napoli, SEN, 1981 C. Musumarra, *Le novelle*

saracene, in «Critica letteraria», Napoli, n. 36,1982

G. Amoroso, *La narrativa italiana,* Milano, Mursia, 1983 AA.VV., Giuseppe Bonaviri; Atti del Convegno nazionale dedicato a Giuseppe Bonaviri, in «Tabella di marcia», Messina, maggio 1983, 4 (contributi di P. M. Sipala, C. Di Biase, S. La Spina, F. Zangrilli, A. Pietrasanta, A. Amitrano Savarese, T. M. Fogliani Messina, A. Aliberti, M. Cataudella, R. Scrivano, R. Verdirame,

A. De Stefano, C. Colicchi, G. Amoroso, C. Musumarra, O. Savoca, J. Bloncourt, M. Montanile, G. Casaccio) P. M. Sipala, *11 romanzo di 'Ntoni Malavoglia e altri saggi sulla narrativa italiana da Verga a Bonaviri,* **Bologna, Patron, 1983 F. Zangrilli,** *Bonaviri e il mistero cosmico,* **Abano Terme, Piovan, 1985**

F. Zangrilii, *Bonaviri e il tempo,* **Catania, Marino, 1986 AA.VV.L***'opera di Giuseppe Bonaviri,* **a cura di A. Iadanza e M.**

Carlino, Roma, La Nuova Italia Scientifica, 1987 (contributi di R. Luperini, L. Vaccari, G. Vacana, E. Gioanola, E. Giachery, N. Merola, G. Savarese, G. De Rienzo, G. Spagnoletti, P.M. Sipala, G. Savoca, V. Ronsisvalle, F. Bongiorno, F. Zangrilli)

G. Savarese, / *colori di Carmen,* **Roma, Bulzoni, 1988**
G. Manacorda, ***Cosmicità e terrestrità di Bonaviri,*** *in* ***Letteratura***

neV-------- [1]

	T „îriacrJa^ 1989 I
AA.VA	**Vluscarâ, Catania,**
Mi	**usarra, G. Congiu,**
G.	**seo, C. Cucinotta,**
G.	**P. M. Sipala, G.**
M¡	**mo, W. Zheng-yi,**
L.	**la Muscarâ)**
M. Lar	*eo,* **Napoli-Roma,**
LI	***lell'oltre,*** *Napoli,*
C. Di:	
Li	
AV, *V*	**iella Cometa, 1995**
F. Zar	*laviri,* **Catania, la**
C:	

Language	Romanian
Author	Bonaviri, Giuseppe
Title	Raul de piatra

Type	Fiction
10 Code	
ISBN	9738457726

biblioteca de buzunar IfH biblioteca de buzunar

GIUSEPPE BONAVIRI

Sicilia, vara anului 1943.. Aliaţii au debarcai, nemţii se retrag, armata italiană s-a dezorganizat şi în sate autorităţile încearcă să şteargă urmele adeziunii la regimul fascist.

în romanul ***Râul de piatră (Ilfiume di pietra),*** toate evenimentele sunt văzute cu cu ochii inocenţi ai copiilor din Mineo, care, pe fundalul satului, proiectează lumea lor picarescă cu plăcerea de a prăda livezile, de a înfrunta bandele rivale şi de a se ascunde în peşteri... Pentru ei, acest „cutremur al istoriei" e numai prilejul de a trăi noi aventuri şi de a inventa farse pe socoteala adulţilor: notabili ai satului, soldaţi americani, bandiţi etc.

O istorie de o extraordinară sinceritate, cu atât mai „adevărată” şi mai vie cu cât este mai fantastică şi mai liberă , este povestită într-o limbă densă şi bogată. Un roman în care se descoperă – după cum scrie Italo Calvino – „o bucurie lingvistică extraordinară, o noutate şi o libertate continue”.

Giuseppe Bonaviri s-a I 1 născut în anul 1924 la -T—fe Mineo (Cap» foresta *(1969),* Notti ' stdl'altura *(1971),* Novele ^■r<wr(1980), Ghigo *1 ţ şi volumele de* II di re celeste *} si* O corpt

«¿(1982). = t premiul == ello. Opei Jţ =

apărut în 1 $-)r,'La am\

~”ntă este

mia (1997).
COI
•Nil
<* ■
¿ a

9789738457720
www.all.ro

0) =

ISBN 973-8457-72-6 9 789758 457720